

نگاهی تحلیلی به برنامه ششم توسعه در حوزه فرهنگ
(مقایسه تطبیقی لایحه دولت، مصوبات کمیسیون فرهنگی،
کمیسیون تلفیق و قانون مصوب)

معاونت پژوهش‌های اجتماعی - فرهنگی
دفتر: مطالعات فرهنگی

کد موضوعی: ۲۷۰
شماره مسلسل: ۱۵۴۸۵
مردادماه ۱۳۹۶

به نام خدا

فهرست مطالب

۱	خلاصه مدیریتی.....
۷	مقدمه
۸	تعریف مفاهیم
۹	بخش اول - لایحه دولت.....
۹	۱. توصیف مواد مرتبط با بخش فرهنگ.....
۱۳	۲. ارزیابی و تحلیل لایحه دولت
۱۹	بخش دوم - مصوبات کمیسیون فرهنگی.....
۱۹	۱. توصیف مصوبات
۲۹	۲. تحلیل و ارزیابی مصوبات کمیسیون فرهنگی.....
۳۱	بخش سوم - مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی.....
۳۱	۱. بررسی و توصیف مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی.....
۴۱	۲. تحلیل و ارزیابی مصوبات تلفیق و صحن علنی
۶۱	جمع‌بندی نهایی
۶۲	منابع و مأخذ.....

نگاهی تحلیلی به برنامه ششم توسعه در حوزه فرهنگ
(مقایسه تطبیقی لایحه دولت، مصوبات کمیسیون فرهنگی،
کمیسیون تلفیق و قانون مصوب)

خلاصه مدیریتی

- منطبق حاکم بر احکام برنامه‌های اول تا پنجم توسعه در حوزه فرهنگ، زمینه تاریخی است که از دل آن احکام برنامه ششم توسعه بیرون آمده است. دو جهت‌گیری متفاوت در حوزه فرهنگ در برنامه‌های توسعه به چشم می‌خورد. جهت‌گیری اول که می‌توان آن را فعال ساختن اقتصاد فرهنگ نامگذاری کرد به دنبال استفاده از ظرفیت‌های درآمدزای این حوزه برای اقتصاد ملی است. از همین رو به صورت خاص سه حوزه ورزش، گردشگری و آموزش را به عنوان موارد دارای اولویت سرمایه‌گذاری و استفاده از ظرفیت اقتصادی آنها می‌داند. جهت‌گیری دوم سیاست حمایت از فرهنگ است و تلاش می‌کند با کمک‌های عمدتاً مالی و حقوقی از حوزه‌های فرهنگی، برای تداوم حیات و مصون ماندن از تعرض سیاست‌های بازاری، از آنها حمایت کند. بخش عمده حوزه‌های فرهنگ عمومی، هنر و رسانه و دین و تبلیغ ذیل این سیاست تعریف شده است.

- تقاضای مجوز برای انجام فعالیت‌ها و اقداماتی که دقیقاً مشخص نیست چه نوع اقداماتی هستند، نقطه ثقل احکام پیشنهادی دولت در حوزه فرهنگ محسوب می‌شود. لایحه دولت در حوزه فرهنگ در برنامه ششم توسعه به صورت مشخصی تکمیل‌کننده سیاست فعال ساختن اقتصاد فرهنگ از طریق دو سازوکار اصلی واگذاری و حمایت از حقوق مالکیت فرهنگی است. از همین رو ماده اصلی لایحه دولت در حوزه فرهنگ، یعنی ماده (۲۳) در سه بند به طور مجزا احکامی را در این رابطه برای تصویب به مجلس شورای اسلامی پیشنهاد داده است.

- حوزه گردشگری که در آغاز برنامه‌های توسعه، به عنوان حوزه فرهنگی در نظر گرفته می‌شد در لایحه دولت به صورت آشکاری به عنوان یک پیشران مهم اقتصادی لحاظ شده و جزء بخش صنایع در نظر گرفته شده است. احکام این حوزه نیز به صورت طبیعی شامل احکامی می‌شود که تسهیل‌کننده فضای کسب و کار و درآمدزایی در این حوزه است.

- در حوزه زنان و خانواده نیز که همواره در برنامه‌های پیشین مشمول سیاست‌های حمایتی می‌شد، لایحه برنامه ششم توسعه صرفاً جهت‌گیری سیاستی، یعنی عدالت جنسیتی و اصلاح ساختاری را مد نظر قرار داده و نسبت به سایر موضوعات این حوزه حکم مشخصی ارائه نکرده است.

- احکام لایحه دولت معمولاً ذیل اهداف متعالی بسیار کلان و عموماً غیر مرتبط قرار می‌گیرند. این اهداف که معمولاً در صدر مواد برنامه قرار دارند، در نقش پوشش‌های موجه عمل می‌کنند که اجازه طرح و در نهایت تصویب احکام پر تنش و مسئله‌ساز را می‌دهند. احکامی که در برخی موارد با اهداف بیان شده در صدر مواد نیز تعارض آشکار دارند.

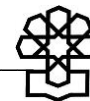
- مثلاً حکم ذکر شده در لایحه دولت برای هدفی چون «ارتقای جایگاه و منزلت اصحاب فرهنگ و نخبگان و پیشکسوتان فرهنگ و هنر کشور» واگذاری فعالیت‌های هنری به بخش خصوصی و حذف سازوکارهای نظارت و ممیزی است که بیشتر معطوف به رونق بازار هنر بوده و ارتقای منزلت هنرمند صرفاً منوط به کسب توفیق در جلب بازار است. در غیر این صورت باید چنین هنرمندانی از بازار فرهنگ و هنر کنار بروند و جای خود را به رقبا بسپارند به این ترتیب عملاً در برخی موارد نیز که احکام مرتبط وجود دارد حکم بیان شده با هدف اعلام شده در تعارض است.

- ماده (۲۳) لایحه دولت اهدافی را بیان کرده است که از میان آنها در بندهای سه‌گانه این ماده، صرفاً برای چند هدف معین که ارتباط آشکاری با اقتصاد فرهنگ و درآمدزا شدن این حوزه دارد، حکم قانونی پیشنهاد شده است. فهرست این موارد عبارت است از: تسهیل فرآیندهای صدور مجوز، کاهش ضوابط محدودکننده، تأمین امنیت برنامه‌های فرهنگی و هنری، جبران خسارت ناشی از لغو برنامه‌های فرهنگی و هنری، تعیین فهرست صدور مجوزها و تصدی‌های فرهنگی و رسانه‌ای و واگذاری آنها، تعیین سهم و نحوه پرداخت حق پخش تلویزیونی مسابقات ورزشی. این محورها نشان می‌دهند که مسئله اقتصاد فرهنگ و تکمیل فرآیند واگذاری در حوزه فرهنگ به بخش غیردولتی مهمترین دغدغه دولت در این ماده و به‌طور کلی در بخش فرهنگ در لایحه پیشنهادی برنامه ششم بوده است. زیرا به غیر از این ماده، حکم دیگری درباره فرهنگ در لایحه دولت وجود ندارد.

- اگرچه گردشگری به‌عنوان یکی از موضوعات خاص فرابخشی پیشران اقتصادی در ماده (۳) لایحه ذکر شده است اما در ارتباط با این بخش در لایحه برنامه ششم توسعه حکمی وجود ندارد. نزدیک‌ترین حوزه‌ای که درباره آن در لایحه مربوطه، حکم ارائه شده است حوزه میراث فرهنگی است که بر مسئله مرمت بناهای تاریخی و فرهنگی و احیای بافت‌های ارزشمند کشور، تأکید دارد.

- ماده (۲۴) لایحه، دولت به‌دنبال زمینه‌سازی برای واگذاری مرمت بناهای تاریخی و فرهنگی و احیای بافت‌های ارزشمند کشور به بخش غیردولتی بوده و به همین جهت نیز از مجلس مجوز این کار را در قالب برنامه ششم توسعه تقاضا کرده است.

- واگذاری، تسهیل فرآیند و تقویت جایگاه سازمانی سه مفهوم اصلی و عمده‌ای است که در سه حوزه فرهنگ، گردشگری و زنان در لایحه پیشنهادی دولت مورد نظر بوده و جهت‌گیری اصلی دولت را نشان می‌دهد. به این ترتیب می‌توان با استناد به مواد لایحه، سیاست دولت در حوزه فرهنگ را تمرکز بر

اقتصاد فرهنگ، فعال ساختن ظرفیت‌های درآمدزایی، رفع موانع مشارکت بخش خصوصی و فراتر از آن تضمین فعالیت‌های فرهنگی و هنری بخش غیردولتی دانست.

- بررسی مصوبات کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی نشان می‌دهد که این کمیسیون ۷ ماده از ۳۵ ماده لایحه دولت را اصلاح و ۴۳ ماده را نیز به‌عنوان مواد الحاقی در حوزه فرهنگ پیشنهاد داده است. بنابراین در مجموع کمیسیون فرهنگی برای حوزه فرهنگ ۵۰ ماده در برنامه ششم توسعه در نظر داشته است.

- در اصلاح مواد فرهنگی لایحه، تمرکز کمیسیون فرهنگی بر کلان حوزه فرهنگی و حمایت از دستگاه‌هایی چون شورای عالی انقلاب فرهنگی، حوزه‌های علمیه، گردشگری و صنایع دستی و زنان بوده است. همچنین کمیسیون فرهنگی، تلاش کرده است در سه ماده دیگر لایحه حوزه فرهنگ را دخیل کرده و در مواد مرتبط با فرهنگ نیز تغییراتی ایجاد کند. مهمترین تغییرات ایجاد شده عبارت است از: ایجاد توازن قوا از طریق مشروط کردن تصمیم‌گیری به تصویب مجلس، ایجاد توازن میان دستگاه‌های اجرایی با مشارکت دادن دستگاه‌های ذینفع در فرآیند تهیه و تدوین آیین‌نامه‌ها و احکام قانونی.

- به این ترتیب کمیسیون فرهنگی نیز با سیاست اقتصاد فرهنگ دولت و فعال ساختن زمینه‌های درآمدزایی و رفع موانع واگذاری فعالیت‌های فرهنگی همراهی کرده است. با این حال با توجه به اینکه در احکام لایحه دولت وزن قوه مجریه در نسبت با قوه مقننه و همچنین وزن دستگاه‌های اجرایی ذیل قوه مجریه در نسبت با دستگاه‌های فرهنگی حاکمیتی افزایش زیادی پیدا کرده بود، کمیسیون فرهنگی تلاش کرده است در اصلاح مواد لایحه برنامه ششم این توازن را ایجاد کند.

- الحاق ۴۳ ماده به حوزه فرهنگ نشان می‌دهد که تقریباً همه حوزه‌های فرهنگی توانسته‌اند حکمی را در میان مصوبات کمیسیون فرهنگی داشته باشند. این اتفاق با جایگاه مجلس و نمایندگی مردم و احتمالاً به دلیل دسترسی ساده‌تر سازمان‌ها و ذینفعان فرهنگی به نمایندگان مجلس طبیعی است.

- بخش ورزش با ۶ ماده الحاقی و ۱۱ حکم برنامه‌ای بیشترین مصوبات کمیسیون فرهنگی مجلس را به خود اختصاص داده است. برنامه‌های تلویزیونی و به‌صورت خاص صداوسیما با ۴ ماده الحاقی و ۴ حکم رتبه دوم دارد. آسیب‌های اجتماعی با ۳ ماده الحاقی و ۱۰ حکم در جایگاه سوم مصوبات کمیسیون فرهنگی قرار داشته و بخش قابل توجهی از دغدغه‌های کمیسیون فرهنگی معطوف به مسئله آسیب‌های اجتماعی در کشور شده است. فضای مجازی علاوه بر اینکه در مصوبه کمیسیون به‌عنوان یکی از موضوعات اولویت‌دار به ماده (۳) لایحه اضافه شده است در مواد الحاقی کمیسیون فرهنگی نیز با ۳ ماده الحاقی و ۳ حکم جایگاه چهارم را از حیث میزان سهم در مصوبات کمیسیون فرهنگی به‌خود اختصاص داده است.

- در مواردی نیز کمیسیون فرهنگی ۲ ماده الحاقی و چندین حکم داشته است. در حوزه وقف ۲ ماده الحاقی و ۴ حکم، در حوزه تبلیغ، کتاب، مطبوعات و سبک زندگی اسلامی-ایرانی ۲ ماده الحاقی به همراه دو حکم جزء مصوبات کمیسیون فرهنگی بوده است. در ۱۶ حوزه دیگر نیز کمیسیون فرهنگی

یک ماده الحاقی داشته است که البته نسبت احکام آنها با یکدیگر متفاوت است. برای مثال در خصوص بند الحاقی مربوط به حوزه‌های علمیه ۶ حکم، بسیج ۹ حکم و حوزه‌های علمیه دانشگاهی ۵ حکم آورده شده است. در این ۱۶ حوزه نیز تأمین، حمایت، مجوز فعالیت، معافیت مالیاتی و عوارض و تعرفه فرهنگی در زمینه آب و برق و... از جمله روش‌های حمایتی است که مورد نظر کمیسیون فرهنگی بوده است.

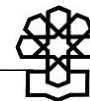
- کمیسیون فرهنگی دو رویکرد متفاوت در برنامه ششم داشته است. در رویکرد اول تلاش کرده است تا ضمن همراهی با ایده اصلی حاکم بر مواد لایحه دولت، اصلاحاتی را با در نظر داشتن مسئله توازن قوا و همچنین توازن دستگاه‌های فرهنگی اعمال کند. در رویکرد دوم به صورت مشخصی سیاست حمایتی را اتخاذ کرده و تلاش کرده است در ۲۵ حوزه فرهنگی مجموعه‌ای از سیاست‌های حمایتی از تأمین مالی تا معافیت مالیاتی را پیشنهاد دهد.

- بیشترین سهم در سیاست‌های حمایتی شامل حوزه ورزش و صداوسیما شده و کمترین میزان نیز به حوزه‌های قرآن، زیارت و سینما رسیده است. البته یکی از دلایل اصلی کم‌بهره شدن این حوزه آن است که آنها در قوانین دائمی مخصوصاً قانون دائمی شدن احکام از بخش عمده این مزایا به صورت قانون دائمی بهرمنند شده و نیازی به تکرار آنها نبوده است.

- تحلیل مصوبات کمیسیون تلفیق و قانون مصوب مجلس شورای اسلامی نشان می‌دهد که این دو در چهار مورد اصلاحات کمیسیون فرهنگی را در خصوص مواد لایحه دولت پذیرفته و چهار مورد دیگر را نپذیرفته است. از ۴۳ ماده الحاقی پیشنهادی کمیسیون فرهنگی نیز تنها ۱۲ ماده الحاقی به تصویب کمیسیون تلفیق و صحن علنی رسیده است. بنابراین در مجموع کمیسیون تلفیق تنها ۱۶ مورد از ۵۰ مورد پیشنهادی کمیسیون فرهنگی را پذیرفته است که ۳۲ درصد مصوبات کمیسیون فرهنگی است.

- کمیسیون تلفیق و صحن علنی در ۲۷ ماده، احکامی را در حوزه فرهنگ وضع کرده است که ۱۳ ماده آن ذیل بخش فرهنگ و ۱۴ ماده در سایر بخش‌ها آمده است. در واقع سهم بخش فرهنگ از کل برنامه ششم با ۱۲۴ ماده، حدود ۲۱ درصد است. همچنین در مجموع ۶۹ حکم فرهنگی در ۲۷ ماده مرتبط با فرهنگ به تصویب رسیده است که با ۲۳ حکم مربوط به آسیب‌های اجتماعی جمعاً ۹۲ حکم برنامه‌ای می‌شود. از این میزان، ۵۰ حکم ذیل بخش فرهنگ و ۴۲ حکم ذیل سایر بخش‌ها به تصویب رسیده است.

- از ۲۵ حوزه فرهنگی که در کمیسیون فرهنگی مصوباتی به آن اختصاص یافته بود ۱۱ حوزه موفق شده‌اند که در کمیسیون تلفیق نیز مصوبه داشته باشند و درباره ۱۴ حوزه دیگر کمیسیون تلفیق مصوبه‌ای نداشته است. این ۱۴ حوزه عبارتند از: حوزه‌های علمیه، حوزه‌های علمیه دانشگاهی، بسیج، بودجه فرهنگی، سینما، قرآن، اصلاح الگوی مصرف و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، الگوی توسعه اسلامی - ایرانی، اطلس فرهنگی کشور، «معماری اسلامی - ایرانی»، تبلیغات بازرگانی، جهاد دانشگاهی، سبک زندگی و تبلیغ اسلامی است.

- چهار حوزه گردشگری، آسیب‌های اجتماعی و خانواده، ورزش و صداوسیما بیشترین سهم را از مصوبات کمیسیون تلفیق داشته‌اند. در هر یک از این چهار حوزه نیز بخشی از پیشنهادهای کمیسیون فرهنگی مورد پذیرش قرار گرفته و بخش دیگری از آنها توسط تلفیق رد شده است.
- مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی در حوزه گردشگری معطوف به دو سیاست حمایت و فعال ساختن ظرفیت‌های درآمدزایی است. بخش عمده حمایت‌ها نیز با همین هدف انجام گرفته است. در نظر گرفتن سازوکارهای حمایتی چون ایجاد تأسیسات زیرساختی، گازرسانی، احداث فضاهای اقامتی موقت و همچنین مستثنا شدن تأسیسات گردشگری از شمول قانون نظام صنفی همه با هدف فراهم ساختن امکان درآمدزایی بیشتر انجام شده است.
- در واقع در خصوص حوزه گردشگری و سیاست‌های حاکم بر آن در مجموعه حاکمیت در دوره حاضر نوعی اجماع و اتفاق نظر وجود دارد. اجماع بر سر این است که گردشگری یکی از مهمترین ظرفیت‌های درآمدزایی و توسعه بوده و حمایت‌ها باید معطوف به چنین درکی از حوزه گردشگری صورت گیرد. آنچه به نام برنامه ششم حوزه گردشگری است، مجموعه‌ای از سیاست‌های حمایتی با هدف فعال شدن ظرفیت‌های درآمدزایی بخش گردشگری است.
- دومین حوزه‌ای که بیشترین سهم مواد الحاقی را در مصوبات تلفیق و صحن علنی داشته است، حوزه خانواده و آسیب‌های اجتماعی است. از حیث احکام قانونی این حوزه بیشترین حکم را در برنامه توسعه ششم داشته و با ۵۲ حکم مصوب در تلفیق و ۳۹ حکم مصوب در صحن علنی و قانون در رتبه نخست کل برنامه قرار دارد.
- در نظر گرفتن حوزه خانواده در کنار آسیب‌های اجتماعی به رویکرد سیاستگذاری حاکمیت به حوزه خانواده باز می‌گردد که عمدتاً از حیث آسیب‌های خانواده در موضوع خانواده مداخله می‌کند. طلاق، زنان سرپرست خانوار و کودکان کار سه رکن اصلی موضوعات خانواده در سیاستگذاری حاکمیت وجوه آسیب‌شناسانه داشته و از همین رو این دو حوزه در کنار یکدیگر مطرح شده است.
- در مصوبه کمیسیون تلفیق و صحن علنی مجلس ماده (۸۰) بیشتر معطوف به آسیب‌های اجتماعی و مواد (۱۰۲)، (۱۰۳) و (۱۰۴) معطوف به حوزه خانواده تدوین شده است. ۱۰ حکم کمیسیون فرهنگی به ۵۲ حکم در مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی افزایش یافته است. در این حوزه نیز پنج حکم پیشنهادی کمیسیون فرهنگی در کمیسیون تلفیق پذیرفته شده است.
- در بخش خانواده و آسیب‌های اجتماعی سیاست حمایتی حاکم است. هر چند در این حوزه نمی‌توان از اجماع کامل همچون مورد گردشگری سخن گفت. به عبارت دیگر به نظر می‌رسد دولت علاقه چندانی به حوزه‌های هزینه‌بر که توان درآمدزایی ندارند، نداشته و شاهد این مدعا نیز وجود یک ماده کم‌رمق در لایحه برنامه ششم توسعه در این حوزه است که صرفاً به مسئله مواد مخدر پرداخته است.
- به غیر از تعیین اهداف کمی، پیشنهادهای کمیسیون‌های فرهنگی و تلفیق و در نهایت مصوبات صحن

علنی دربردارنده برخی ایده‌های مشهور در حوزه آسیب‌های اجتماعی است که به صورت احکام برنامه‌ای ارائه شده است. به گونه‌ای که بخش عمده احکام تصویب شده را می‌توان واجد این ویژگی دانست.

- ورزش سومین حوزه‌ای است که بیشترین سهم را از مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی در حوزه فرهنگی داشته است. سهم این حوزه از مصوبات کمیسیون فرهنگی بیشتر از سایر حوزه‌ها بوده و رتبه اول مصوبات کمیسیون فرهنگی را داشت. با این حال درحالی که کمیسیون فرهنگی ۶ ماده و ۱۱ حکم الحاقی در حوزه ورزش داشته، کمیسیون تلفیق و صحن علنی ۸ ماده و ۱۰ حکم در این حوزه به تصویب رسانده است. یک مورد از مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی در این حوزه اعتباری بالغ بر ۱۴۴۰ میلیارد تومان را برای این حوزه به ارمغان آورده است که بیشتر از کل اعتبارات این حوزه در بودجه‌های سالیانه است.

- سه حکم از ۱۱ حکم پیشنهادی کمیسیون فرهنگی در حوزه ورزش مورد تأیید و تصویب کمیسیون تلفیق و صحن علنی قرار گرفته است. یعنی در حوزه ورزش ۲۷ درصد پیشنهادهای ورزشی کمیسیون فرهنگی مورد پذیرش تلفیق و صحن قرار گرفته است. با این حال سهم کمیسیون فرهنگی از کل مصوبات صحن و تلفیق در حوزه ورزش ۵۰ درصد است. به عبارت دیگر درست است که ۸ مورد از احکام پیشنهادی کمیسیون فرهنگی به تصویب تلفیق و صحن علنی نرسیده است اما از کل مصوباتی که صحن و تلفیق در حوزه ورزش داشته است ۵۰ درصد همان پیشنهادهای کمیسیون فرهنگی است.

- با توجه به واگذاری‌های صورت گرفته در حوزه ورزش و با عنایت به اینکه بخش عمده خدمات در این حوزه توسط بخش غیردولتی انجام می‌شود، سیاست برنامه ششم توسعه در حوزه ورزش سیاست حمایتی بوده است. جهت‌گیری این حمایت‌ها معطوف به ورزش همگانی است که بیشترین آسیب را از واگذاری ورزش به بخش خصوصی و در نتیجه گران شدن ورزش در جامعه دیده است.

- با وجود آنکه کمیسیون فرهنگی درباره برنامه‌های تلویزیونی و به صورت خاص صداوسیما چهار ماده الحاقی و چهار حکم را تصویب کرده بود، اما به صورت قابل تأملی تنها یک مورد از این احکام به تصویب کمیسیون تلفیق و صحن علنی رسیده است. البته کمیسیون تلفیق چهار ماده و چهار حکم دیگر را درباره صداوسیما پیشنهاد داد که هر چهار مورد با اصلاحاتی در صحن علنی به تصویب رسیدند و به قانون تبدیل شدند.

- یکی از مهمترین احکام درباره صداوسیما افزایش هزار میلیارد تومانی بودجه این سازمان در بودجه‌های سالیانه بود. در مصوبه اول کمیسیون تلفیق این اعتبار به صورت خام در اختیار صداوسیما قرار گرفته بود اما پس از آنکه صحن علنی آن را جهت اصلاح مجدداً به کمیسیون تلفیق ارجاع داد، معین شد که این اعتبار جهت تولید سریال‌ها و تجهیزات فنی هزینه شود.

- تحلیل بسته پیشنهادی و آنچه در نهایت در مجلس شورای اسلامی در حوزه رسانه به تصویب رسیده است نشان‌دهنده فقدان سیاست مشخص در حوزه رسانه است. از یکسو تنها مورد سیاست کلی

- صرفاً بر توسعه کمی و کیفی رسانه‌های فرامرزی با زبان‌های رایج بین‌المللی تأکید کرده و از سوی دیگر پیشنهاد‌های دولت و کمیسیون‌ها نیز هر کدام خط سیر متفاوتی را در پیش گرفته‌اند.
- در خصوص محتوای فضای مجازی که در مواد الحاقی کمیسیون فرهنگی نیز با سه ماده الحاقی و سه حکم جایگاه چهارم را از حیث میزان سهم در مصوبات کمیسیون فرهنگی به خود اختصاص داده است، در کمیسیون تلفیق چهار ماده به تصویب رسیده است. بخش عمده احکام این مواد در خصوص زیرساخت‌های فنی مرتبط با فضای مجازی است.
 - در ۶ حوزه دیگر فرهنگی در مصوبه نهایی صحن علنی و قانون برنامه ششم احکامی به تصویب رسیده است. فعالیت فرهنگی، وقف، کتاب، مسجد، زیارت، زنان ۶ حوزه فرهنگی هستند که در خصوص هر یک از آنها تنها یک حکم در مصوبه نهایی وجود دارد.
 - در خصوص این ۶ موضوع در لایحه دولت صرفاً برای دو موضوع یعنی فعالیت فرهنگی و زنان دو ماده اختصاص داده شده و چهار موضوع دیگر فاقد حکم در لایحه پیشنهادی دولت بودند. این دو حکم یعنی ماده (۲۳) بندهای «۱» و «۲» (فعالیت فرهنگی) و ماده (۳۰) (زنان) نیز با اندکی اصلاح به خصوص در حکم ماده (۲۳) و مشروط کردن آن به تصویب مجلس به تصویب نهایی رسیدند.
 - در دو موضوع مسجد و زیارت پیشنهاد‌های کمیسیون فرهنگی به صورت کامل پذیرفته شده است. و در دو موضوع وقف و کتاب نیز ۵۰ درصد پیشنهاد‌های کمیسیون فرهنگی در نهایت به تصویب صحن علنی رسیده است. همچون سایر حوزه‌های فرهنگی در این حوزه‌ها نیز نمی‌توان از منطق برنامه‌ریزی مشخصی سخن گفت. با این حال سیاست واگذاری و حمایت‌های مالی و حقوقی همچنان بنیاد اصلی احکام تصویب شده در برنامه ششم را تشکیل می‌دهند.
 - به این ترتیب آنچه به‌عنوان برنامه ششم توسعه در حوزه فرهنگ مطرح شده است مجموعه‌ای از مجوزها و حمایت‌هاست که از سوی دولت و مجلس پیشنهاد و به تصویب نهایی رسیده است و بنابراین به معنای متعارف، برنامه محسوب نمی‌شود.

مقدمه

برنامه ششم یک تفاوت عمده با برنامه‌های دیگر دارد که آن را از یک جهت نیز خاص کرده است و آن این است که آنچه به‌عنوان برنامه و در قالب لایحه توسط دولت ارائه شده مورد قبول مجلس واقع نشده چه آنکه دولت «لایحه احکام مورد نیاز اجرای برنامه ششم توسعه» را ارائه نمود، لذا مجلس با اصلاحات بسیار زیاد اقدام به تدوین و تصویب قانون برنامه ششم کرده است. از همین رو دنبال کردن خط تهیه و تصویب نهایی برنامه ششم توسعه می‌تواند نشان دهد که هر یک از طرفین دخیل در تصویب برنامه از چه سیاست و رویکردی در حوزه فرهنگ حمایت می‌کنند. در واقع در این تحلیل مشخص می‌شود که

هر یک از ارکان‌های نظام پیگیر چه سیاست‌های بوده است. همچنین این سیاست‌ها به‌طور دقیق معطوف به کدام حوزه‌ها بوده و از چه سازوکارهایی استفاده کرده است.

تعریف مفاهیم

۱. فرهنگ

در ادبیات نظری فرهنگ به شیوه‌های بسیار متنوعی تعریف شده است تا جایی که تحقیق کروبر و کلاک هون در زمینه تعاریف فرهنگ و اشاره به ۱۶۴ تعریف از فرهنگ تنها در میان انسان‌شناسان آمریکایی، از سوی محققان مختلف به‌عنوان شاهدهی بر تنوع و تکثر تعاریف فرهنگ مورد استناد قرار می‌گیرد (پهلوان، ۱۳۷۸)

این تنوع تعاریف فرهنگ در ادبیات سیاستگذاری با توجه به ملاحظات اجرایی و رویه‌های از پیش موجود سیاستگذاری به‌صورت پرننگی در مواجهه با فرهنگ به چشم می‌خورد. به‌گونه‌ای که قلمرو فرهنگ شامل نهادهای نظامی و اقتصادی نیز شده و برای مثال نظام وظیفه عمومی به‌عنوان یک فعالیت فرهنگ تلقی می‌شود (نوده فراهانی، ۱۳۹۳). همچنین در بخشی از ادبیات سیاستگذاری، فرهنگ شامل نهاد علم و دستگاه‌های آموزشی و همچنین فعالیت‌های فرهنگی جنبی دستگاه‌های اجرایی از قبیل اردوهای زیارتی و سیاحتی نیز می‌شود. با توجه به این تنوع، در این گزارش منظور از «فرهنگ» احکام برنامه‌ای مرتبط با موضوعاتی است که طبق ماده (۶۰) آیین‌نامه داخلی مجلس در حیطه وظایف کمیسیون فرهنگی قرار دارند که شامل محدوده فرهنگ و هنر، ارشاد و تبلیغات، صداوسیما و ارتباطات جمعی، تربیت‌بدنی، جوانان، زنان و خانواده و میراث فرهنگی و گردشگری می‌شود.

از همین رو احکامی به‌عنوان احکام فرهنگی لحاظ شده است که به‌لحاظ موضوعی به این حوزه‌ها مرتبط است. حتی اگر نوع حکم، یک حکم اقتصادی همچون معافیت مالی و یا حقوقی از قبیل تدوین لایحه باشد. بنابراین در این گزارش منظور از احکام فرهنگی احکامی است که ذیل موارد ماده (۶۰) آیین‌نامه داخلی مجلس ارائه شده است. علاوه بر این منظور از حکم یک اقدام مشخص است که باید توسط دولت یا دستگاه‌های اجرایی انجام شود. در نتیجه در مواردی یک ماده قانونی شامل تعداد زیادی اقدام اجرایی بوده که به‌عنوان حکم برنامه‌ای لحاظ شده است. برای مثال ماده (۸۰) برنامه ششم مصوب صحن علنی دارای ۳۵ اقدام مشخص و در نتیجه ۳۵ حکم برنامه‌ای است.

علاوه بر این با توجه به اینکه در این گزارش تلاش شده است تا میزان توفیق مصوبات بخش‌های مختلف از لایحه دولت تا کمیسیون‌های فرهنگی و تلفیق در مصوبه نهایی صحن مشخص شود، معیار انتخاب شده معیار کمی بوده و براساس تصویب تعداد مواد، میزان توفیق هر یک از مراحل مشخص شده است. در این مورد ممکن است یک حوزه سهم کمتری از نظر تعداد مواد در مصوبات نهایی صحن علنی

داشته باشد اما از حیث محتوای حکم (اعتبارات، معافیت‌ها و حمایت‌های مختلف) سهم بیشتری داشته باشد. برای مثال صداوسیما در حوزه فرهنگی نسبت به حوزه‌های گردشگری و خانواده تعداد مواد و احکام کمتری در مصوبه نهایی دارد اما در یک مورد و در ماده (۹۳) نزدیک به هزار میلیارد تومان اعتبار را دریافت کرده است که از حیث میزان حمایت بسیار بیشتر از اعتباری است که به دو حوزه خانواده و گردشگری اختصاص یافته است. با این حال با توجه به اینکه تعداد این موارد در حوزه فرهنگی زیاد نیست، معیار سنجش میزان توفیق، سهم کمی از مصوبه نهایی مجلس است. به همین خاطر نیز در مواردی که کمیسیون تلفیق چند ماده جداگانه کمیسیون فرهنگی یا لایحه دولت را در یک ماده جمع کرده است، در آن مورد خاص تعداد مواد مصوب کمیسیون فرهنگی و یا دولت محاسبه شده است. برای مثال در ماده (۱۰۷) بندهای «۴» تا «۷» در مصوبه کمیسیون فرهنگی به صورت مواد الحاقی جداگانه پیشنهاد شده بود اما در مصوبه تلفیق و صحن علنی در یک ماده در نظر گرفته شده است. این گزارش این موارد را به صورت ماده مستقل در نظر گرفته و به عنوان پذیرش چهار مورد از پیشنهادهای کمیسیون فرهنگی لحاظ کرده است.

بخش اول - لایحه دولت

۱. توصیف مواد مرتبط با بخش فرهنگ

در این بخش به صورت تفصیلی احکام لایحه برنامه ششم توسعه در حوزه فرهنگ که توسط دولت به مجلس دهم ارائه شد، مورد بررسی قرار می‌گیرد. این احکام معمولاً ذیل اهداف متعالی بسیار کلان و عموماً غیرمرتبط قرار می‌گیرند. این اهداف که معمولاً در صدر مواد برنامه قرار دارند به جای آنکه نشان‌دهنده نقطه مطلوب باشند در نقش اسب‌های تروا عمل می‌کنند که اجازه طرح و در نهایت تصویب احکام پر تنش و مسئله‌ساز را می‌دهند. یعنی بیشتر ارزش‌های مورد قبول حاکمیت به جای اهداف ذکر می‌شود. احکامی که در برخی موارد با اهداف بیان شده در صدر مواد نیز تعارض آشکار دارند.

در لایحه برنامه ششم توسعه در حوزه فرهنگ چهار ماده اصلی و چهار ماده مرتبط وجود دارد. چهار ماده اصلی در حوزه فرهنگی شامل کلان فرهنگ، حوزه گردشگری، خانواده و زنان است. این مواد در آخرین ویرایش لایحه برنامه ششم توسعه به ترتیب در مواد (۲۳)، (۲۴)، (۲۸) و (۳۰) لایحه دولت قرار دارند. مواد مرتبط با حوزه فرهنگ نیز شامل نگهداری فضاهای ورزشی، اصلاح نظام اجرایی فرهنگی، تقویت زمینه‌های پژوهشی در حوزه فرهنگی، بهره‌وری و دولت الکترونیک است و مبارزه با آسیب‌های اجتماعی مواد مخدر است که در ماده (۴) بند «۲» جزء «ج»، بند «۴» مواد «۱۰»، «۱۷»، «۲۰»، «۲۶» آمده است.

در این گزارش با توجه به اینکه مواد مرتبط به‌طور مستقیم به حوزه فرهنگ مرتبط نیست صرفاً مواد اصلی حوزه فرهنگ بررسی شده است.

ماده (۲۳) - اصلاح فرآیندهای صدور مجوز، حمایت از فعالیت‌های فرهنگی و واگذاری تصدیگری فرهنگی

باید میان صدر ماده که به‌عنوان هدف بیان می‌شود و احکام ماده که در قالب مواد قانونی بیان شده است تفکیک شود. صدر ماده (۲۳) عبارت است از:

«به‌منظور تعالی و مقاوم‌سازی فرهنگی و بسترسازی فرهنگی و دستیابی به آرمان‌های سند چشم‌انداز مبنی بر تحقق توسعه متناسب با مقتضیات فرهنگی و متکی بر حفظ و ارتقای ارزش‌های اسلامی، ملی و انقلابی، آزادی‌های مشروع و مردم‌سالاری دینی، اصول و فضائل اخلاقی، کرامت و حقوق انسانی، هویت و انسجام ملی و همچنین حمایت از تولیدات و محصولات فرهنگی، مذهبی و هنری فاخر، صنایع دستی و میراث فرهنگی ناملموس و تقویت ظرفیت آن در تعاملات بین‌المللی و نیز ارتقای جایگاه و منزلت اصحاب فرهنگ و نخبگان و پیشکسوتان فرهنگ و هنر کشور، اقدامات زیر در طول سال‌های برنامه ششم توسعه انجام می‌شود».

صدر ماده (۲۳) چهار هدف متفاوت را در خود گنجانده که تناسبی میان سطوح این اهداف وجود ندارد. این اهداف شامل تعالی و مقاوم‌سازی فرهنگی، تحقق توسعه متناسب با مقتضیات فرهنگی، حمایت از تولیدات و محصولات فرهنگی و نیز ارتقای جایگاه و منزلت اصحاب و نخبگان و پیشکسوتان فرهنگ و هنر است. این موارد اهداف فرهنگی در سطوح مختلفی هستند که تناسب درونی میان آنها وجود ندارد. به همین خاطر نیز بررسی احکام ذیل این ماده در بندهای سه‌گانه نشان می‌دهد که تنها قسمتی از این اهداف مورد نظر تدوین‌کنندگان لایحه بوده و بخشی از اهداف اعلامی نظیر «تعالی فرهنگی» و «مقاوم‌سازی فرهنگی» تنها جنبه تشریفاتی دارند و احکامی مرتبط با آنها در لایحه دیده نمی‌شود.

بررسی تفصیلی بندهای این ماده که در واقع احکام پیشنهادی دولت است بهتر این موضوع را نشان می‌دهد:

۱. وزارت فرهنگ و ارشاد مکلف است نسبت به تسهیل فرآیندهای صدور مجوز و بازنگری و کاهش ضوابط و مقررات محدودکننده تولید و نشر آثار فرهنگی و هنری اقدام نماید. قوه قضائیه و نیروی انتظامی مکلفند امنیت لازم را برای تولید و نشر آثار و اجرای برنامه‌های فرهنگی و هنری دارای مجوز فراهم نمایند و نسبت به جبران خسارت وارد ناشی از ممانعت، تحریک و یا اخلاف در تولید و نشر این آثار اقدام کنند.

۲. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صداوسیما و سایر دستگاه‌های ذیربط مکلفند فهرست صدور مجوزها و تصدی‌های فرهنگی و رسانه‌ای قابل واگذاری به بخش خصوصی و تعاونی و سازمان‌های مردم‌نهاد را که تا پایان سال اول تعیین می‌شود، در طول سال‌های برنامه ششم توسعه واگذار نمایند.

۳. سهم و نحوه پرداخت حق پخش تلویزیونی مسابقات ورزشی، طبق آیین‌نامه‌ای که توسط سازمان و وزارت ورزش و جوانان تهیه و تا پایان سال اول برنامه به تصویب هیئت وزیران می‌رسد، تعیین می‌شود».

ماده (۲۴) - واگذاری مرمت بناهای تاریخی و فرهنگی و احیای بافت‌های ارزشمند کشور

اگرچه گردشگری به‌عنوان یکی از موضوعات خاص بخشی پیشروی اقتصاد در ماده (۳) لایحه ذکر شده است اما در ارتباط با این بخش در لایحه برنامه ششم توسعه حکمی وجود ندارد. نزدیک‌ترین حوزه‌ای که درباره آن در لایحه، احکام قانونی ارائه شده است حوزه میراث فرهنگی با تمرکز بر مسئله مرمت بناهای تاریخی و فرهنگی و احیای بافت‌های ارزشمند کشور است. البته این موضوع به‌صورت مستقیم بر مسئله گردشگری تأثیر داشته و به نوعی آن حوزه را نیز دربر می‌گیرد با این حال ارتباط بسیار دور است.

ماده (۲۴) - «با توجه به اهمیت و ضرورت مرمت بناهای تاریخی و فرهنگی و احیای بافت‌های ارزشمند کشور اقدامات ذیل صورت می‌پذیرد:

۱. سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی مجاز است در چارچوب ضوابط و برنامه‌ای که به تصویب شورای عالی آن سازمان می‌رسد، اماکن تاریخی (به‌استثنای نفایس ملی)، در اختیار خود را به شهرداری‌ها و بخش خصوصی و تعاونی و صندوق احیا و بهره‌برداری از بناها و اماکن تاریخی و فرهنگی برای بهره‌برداری واگذار نماید. واگذارشوندگان موظفند نسبت به مرمت، حفاظت و بهره‌برداری از اماکن مربوطه تحت نظارت سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی اقدام نمایند.

۲. تمامی دستگاه‌های اجرایی موظفند؛ در چارچوب ضوابط و استانداردهای ابلاغی سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی نسبت به مرمت و احیای آثار فرهنگی و تاریخی در اختیار اعم از منقول و غیرمنقول با رعایت قوانین و مقررات مربوطه اقدام نمایند.

۳. سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری موظف است به‌منظور حفظ و صیانت از میراث فرهنگی اقدامات لازم را با همکاری و هماهنگی سایر دستگاه‌های اجرایی ذیربط به‌منظور شناسایی، مستندسازی، حفاظت و مرمت و معرفی میراث فرهنگی (اعم از ملموس و ناملموس) میراث طبیعی، ایجاد شهرهای جهانی صنایع دستی و احیای هنرهای سنتی در حال زوال در حوزه فرهنگ و تمدن ایرانی و ثبت در فهرست میراث جهانی را به‌عمل آورد» (لایحه احکام لازم برای اجرای برنامه ششم توسعه، ۱۳۹۵).

همان‌طور که گفته شد در این سه بند دولت به‌دنبال زمینه‌سازی برای واگذاری مرمت بناهای تاریخی و فرهنگی و احیای بافت‌های ارزشمند کشور به بخش غیردولتی بوده و به همین جهت نیز از مجلس مجوز این کار را در قالب برنامه ششم توسعه تقاضا کرده است.

ماده (۲۸) - بند «۲» - تأمین هزینه‌های مشاوره خانواده برای افراد فاقد تمکن مالی

هرچند صدر ماده (۲۸) به مواردی چون خدمات قضایی، عدالت قضایی، حقوق بشر اسلامی و حقوق شهروندی، ارتقای کیفیت و کاهش اطلاع دادرسی و ایجاد فرصت برابر برای دسترسی آحاد مردم به خدمات قضایی اشاره دارد، اما بند «۲» ماده (۲۸) را می‌توان تنها مورد از سیاست حمایتی دانست که در لایحه دولت و در ارتباط با موضوع خانواده وجود دارد. این سیاست البته معطوف به اقشار آسیب‌پذیر است.

«ماده (۲۸) - بند «۲» - سازمان بهزیستی کشور مکلف است در راستای تحکیم نهاد خانواده نسبت به تأمین هزینه مشاوره برای افراد فاقد تمکن مالی که در اجرای قانون توسط مقام قضایی صلاحیت‌دار برای رفع اختلاف به آن سازمان برای مشاوره خانواده معرفی می‌شوند، اقدام لازم به عمل آورد.»

ماده (۳۰) - تقویت جایگاه سازمانی امور زنان و خانواده در دستگاه در راستای اعمال رویکرد**عدالت جنسیتی**

این ماده نیز تقاضای مجوز تقویت جایگاه سازمانی معاونت امور زنان را از مجلس کرده است. با این تفاوت که جهت‌گیری تقویت سازمانی را نیز بیان کرده است. یعنی اعمال «رویکرد عدالت جنسیتی در سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌ها». در واقع این ماده تقاضای مجوزی را می‌کند که با این جهت‌گیری معاونت امور زنان به صورت مبسوط‌الیدی بتواند پیگیری رویکرد عدالت جنسیتی را که نه مضمون آن مشخص و نه تعریف معینی دارد، پیش ببرد.

«ماده (۳۰) - به منظور تحقق اهداف مندرج در اصول دهم، بیستم و بیست‌ویکم قانون اساسی، اهداف سند چشم‌انداز و سیاست‌های کلی برنامه ششم مبنی بر «تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و استیفای حقوق شرعی و قانونی زنان در همه عرصه‌ها و توجه ویژه به نقش سازنده آنان» و نیز به منظور بهره‌مندی جامعه از سرمایه انسانی زنان در فرآیند توسعه پایدار و متوازن، کلیه دستگاه‌های اجرایی موظفند با سازماندهی و تقویت جایگاه سازمانی امور زنان و خانواده در دستگاه، نسبت به اعمال رویکرد عدالت جنسیتی در سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌های خود و ارزیابی آثار تصمیمات خود در آن چارچوب، براساس شاخص‌های ابلاغی ستاد ملی زن و خانواده اقدام نمایند. معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری موظف است ضمن ارزیابی و تطبیق سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌های دستگاه‌ها و رصد مستمر ارتقای شاخص‌های وضعیت زنان و خانواده، گزارش آن را به‌طور سالانه به هیئت وزیران ارائه نماید. آیین‌نامه اجرایی این تبصره در خصوص نحوه اعمال، سازوکارهای نظارت و پایش شاخص‌ها و وظایف و الزامات دستگاه‌های اجرایی برای ارتقای شاخص‌های مذکور، به پیشنهاد سازمان، معاونت امور زنان و خانواده و با همکاری سایر دستگاه‌های اجرایی ذیربط، ۶ ماه پس از تصویب این قانون به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید» (لایحه برنامه ششم توسعه، ۱۳۹۵).

۲. ارزیابی و تحلیل لایحه دولت

تقاضای مجوز برای انجام فعالیت‌ها و اقداماتی که اطلاعاتی از محتوای آنها در دسترس نیست نقطه ثقل احکام پیشنهادی دولت در حوزه فرهنگ محسوب می‌شود. با این حال به‌طور کلی می‌توان مضمون احکام لایحه دولت در حوزه فرهنگ را در قالب جدول زیر نشان داد:

جدول ۱. مضمون احکام لایحه دولت در حوزه فرهنگ

ردیف	مواد لایحه برنامه ششم	حوزه / بخش	مضمون حکم
۱	۲۳	کلان حوزه فرهنگ	بند «۱» - تسهیل فرآیندهای صدور مجوز و کاهش ضوابط محدودکننده و تأمین امنیت برنامه‌های فرهنگی و هنری و جبران خسارت بند «۲» - تعیین و واگذاری فهرست صدور مجوزها و تصدی‌های فرهنگی و رسانه‌ای بند «۳» - سهم و نحوه پرداخت حق پخش تلویزیونی مسابقات ورزشی
۲	۲۴	میراث فرهنگی	بند «۱» - واگذاری مرمت بناهای تاریخی و فرهنگی و احیاء بافت‌های ارزشمند کشور بند «۲» - تقویت جایگاه سازمانی سازمان میراث فرهنگی بند «۳» - تعیین حوزه وظایف سازمان میراث فرهنگی و
۳	۲۸	مشاوره خانواده	بند «۲» - تأمین هزینه‌های مشاوره خانواده
۴	۳۰	زنان	تقویت جایگاه سازمانی امور زنان و خانواده در دستگاه در راستای اعمال رویکرد عدالت جنسیتی

دو جهت‌گیری متفاوت در حوزه فرهنگ در برنامه‌های توسعه به چشم می‌خورد. جهت‌گیری اول که می‌توان آن را فعال ساختن اقتصاد فرهنگ نامگذاری کرد به‌دنبال استفاده از ظرفیت‌های درآمدزایی این حوزه برای اقتصاد ملی است. از همین رو به‌صورت خاص سه حوزه ورزش، گردشگری و آموزش را به‌عنوان موارد دارای اولویت سرمایه‌گذاری و استفاده از ظرفیت اقتصادی می‌داند و در طول همه برنامه‌های توسعه این خط سیاستی را پیگیری کرده است. جهت‌گیری دوم مبتنی بر سیاست حمایت از فرهنگ استوار بوده و تلاش می‌کند ذیل کمک‌های عمدتاً مالی و حقوقی از حوزه‌های فرهنگی برای تداوم حیات خود و مصون ماندن از تعرض سیاست‌های بازاری حمایت کند. بخش عمده حوزه‌های فرهنگ عمومی، هنر و رسانه، دین و تبلیغ ذیل این سیاست تعریف شده و در برنامه‌های مختلف توسعه از چتر حمایتی دولت برخوردار شده‌اند.

احکام برنامه‌های توسعه در حوزه فرهنگ مجموعه‌ای است از این دو سیاست متفاوت که البته به تناسب برنامه‌های توسعه نسبت آنها با یکدیگر متفاوت بوده است. برای مثال در برنامه‌های اول و دوم غلبه با سیاست فعال شدن اقتصاد فرهنگ بوده و در برنامه سوم و چهارم نوعی تعادل میان این دو

سیاست به چشم می‌خورد و در برنامه پنجم توسعه غلبه با سیاست حمایت از فرهنگ است. برنامه ششم توسعه در چنین بستر تاریخی تهیه و در نهایت به تصویب صحن علنی رسیده است. بنابراین به صورت طبیعی انتظار می‌رود ذیل همان سیاست‌های دوگانه شاهد احکام در ارتباط با اقتصاد فرهنگ و حمایت از فرهنگ باشیم.

علاوه بر این دولت در حوزه فرهنگ در برنامه ششم توسعه یا آنچه خود دولت با عنوان احکام لازم برای اجرای برنامه ششم می‌نامد از صراحت و شفافیتی برخوردار است که معمولاً در برنامه‌های قبلی توسعه دیده نمی‌شد. این لایحه به صورت مشخصی تکمیل‌کننده سیاست فعال ساختن اقتصاد فرهنگ از طریق دو سازوکار اصلی واگذاری و حمایت از حقوق مالکیت فرهنگی است. از همین رو ماده اصلی لایحه دولت در حوزه فرهنگ یعنی ماده (۲۳) در سه بند مجزا احکامی را در این رابطه برای تصویب به مجلس شورای اسلامی پیشنهاد داده است. به عبارت دیگر لایحه پیشنهادی دولت در حوزه فرهنگ تأکید می‌کند که هر آنچه در قلمرو فرهنگ قابل واگذاری است باید واگذار شده و در کنار آن باید از حقوق فعالان فرهنگی به خصوص زمانی که به دلیل واکنش‌های اجتماعی دچار ضرر و زیان می‌شوند حمایت شود.

حوزه گردشگری که در آغاز برنامه‌های توسعه به عنوان حوزه فرهنگی در نظر گرفته می‌شد در برنامه ششم به صورت آشکاری به عنوان یک پیشران مهم اقتصادی لحاظ شده و جزء بخش صنایع در نظر گرفته شده است. احکام این حوزه نیز به صورت طبیعی شامل احکامی است که تسهیل‌کننده فضای کسب و کار و درآمدزایی در این حوزه باشد.

در حوزه زنان و خانواده نیز که همواره در برنامه‌های پیشین مشمول سیاست‌های حمایتی می‌شد، لایحه برنامه ششم توسعه صرفاً جهت‌گیری سیاستی یعنی عدالت جنسیتی و اصلاح ساختاری را مد نظر قرار داده و نسبت به سایر موضوعات این حوزه حکم مشخصی ارائه نکرده است.

علاوه بر این رویکرد اتخاذ شده برای تحقق اهدافی مانند حمایت از «تولیدات و محصولات فرهنگی، مذهبی و هنری فاخر» و «صنایع دستی و میراث فرهنگی ناملموس و تقویت ظرفیت آن در تعاملات بین‌المللی» از طریق خصوصی‌سازی و حتی رفع کامل مسئله مجوزدهی بسیار ساده‌انگارانه و خوشبینانه است و اصولاً چنین نگاهی به فرهنگ ناشی از بی‌اطلاعی نسبت به ذائقه فرهنگی جامعه و زمینه‌ساز ورود ابتدال به حوزه فرهنگ با هدف گسترش بازار فرهنگ است.

همچنین احکام ذکر شده برای اهدافی چون «ارتقای جایگاه و منزلت اصحاب فرهنگ و نخبگان و پیشکسوتان فرهنگ و هنر کشور» در یک فضای بازاری و سوداگرانه صرفاً منوط به کسب توفیق در جلب بازار است و در غیر این صورت باید چنین عرضه‌کنندگانی از بازار فرهنگ و هنر کنار بروند و جای خود را به رقبا بسپارند به این ترتیب عملاً در برخی موارد نیز که احکام مرتبط وجود دارد حکم بیان شده در تعارض با هدف اعلام شده است. مثلاً در خصوص هدف «ارتقای جایگاه و منزلت اصحاب فرهنگ و نخبگان و پیشکسوتان فرهنگ و هنر کشور» تقویت فرآیند اقتصاد فرهنگ به منزله به رسمیت شناختن سازوکار بازار در قلمرو

فرهنگ است که معنایش این است که هنرمندی که بیشتر بفروشد و بهتر درآمدزایی کند منزلت بیشتری خواهد داشت و این مسئله مغایرت آشکار با این هدف دارد.

در این بخش مواد لایحه دولت به صورت تفصیلی مورد تحلیل و ارزیابی قرار می‌گیرد:

ماده (۲۳): بند «۱» - تسهیل فرآیندهای صدور مجوز و کاهش ضوابط محدودکننده و تأمین امنیت برنامه‌های فرهنگی و هنری و جبران خسارت

بند «۱» - دو حکم متفاوت را بیان کرده است حکم اول یعنی تسهیل فرآیندهای صدور مجوز و کاهش ضوابط محدودکننده دو وجه عمده دارد:

الف) عدم تعیین مصادیق تسهیل فرآیندها و کاهش ضوابط در حکم بیان شده، عملاً به معنای دادن اختیار مطلق به وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در زمینه وظایف نظارتی و رعایت موازین و سیاست‌های نظام در تولیدات آثار فرهنگی است. به نحو عجیبی در شرایطی دولت چنین تقاضایی را از مجلس کرده است که به عقیده کارشناسان یکی از چالش‌های این حوزه سهل‌انگاری وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در رعایت موازین و ضوابط فعلی است. با این حال به نظر می‌رسد علت اصلی این تقاضا نقش محدودکننده ضوابط برای فعال شدن اقتصاد فرهنگ بوده و از این جهت تشخیص دولت بسیار درست و دقیق است. با این حال سازوکار پیشنهادی دولت برای رفع این مانع دریافت مجوز تسهیل فرآیند صدور مجوز از مجلس بوده است.

ب) تقویت جایگاه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و البته به صورت غیرآشکار قوه مجریه در نظام تصمیم‌گیری و سیاستگذاری فرهنگی است. با توجه به اینکه حوزه فرهنگ در حال حاضر به دو بخش حاکمیتی و دولتی تقسیم شده و ناهماهنگی‌های آشکار و سیاست‌های متفاوتی میان این دو بخش دیده می‌شود، این ماده به نوعی تقویت‌کننده سهم دولتی در قبال سهم حاکمیتی فرهنگ نیز محسوب می‌شود. به خصوص اینکه در بند «۲» این موضوع به صورت دیگری تشبیت شده است.

اما بخش دوم حکم بند اول نیز در فعال ساختن ظرفیت‌های اقتصادی حوزه فرهنگ بسیار مهم بوده و دولت با تشخیص درست این مسئله آن را به مجلس پیشنهاد داده است. البته در این بخش نیز راه‌حل و سازوکار پیشنهادی دولت خاص و تا حدی غیرطبیعی است. با این حال در این مورد نیز دولت تلاش کرده است تا به فعالان و سرمایه‌گذاران بخش فرهنگی اطمینان دهد که عوامل مخل فعالیت آنها را کاهش داده و در نتیجه خطر فعالیت در این حوزه را پایین آورده است. به این ترتیب مکلف کردن قوه قضائیه و نیروی انتظامی برای تأمین امنیت لازم برای تولید و نشر آثار و اجرای برنامه‌های فرهنگی و هنری دارای مجوز و همچنین جبران خسارت وارد ناشی از ممانعت، تحریک و یا اخلال در تولید و نشر این آثار در واقع سازوکار اطمینان‌بخشی است که دولت برای فعال شدن اقتصاد فرهنگ در نظر گرفته است.

بند «۲» - تعیین و واگذاری فهرست صدور مجوزها و تصدی‌های فرهنگی و رسانه‌ای

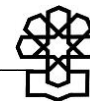
با وجود اینکه مدت‌هاست به‌موجب قانون، اجازه خرید خدمت از بخش خصوصی به دستگاه‌های فرهنگی داده شده است و عملاً ذیل این قانون، بخش مهمی از تصدی‌های فرهنگی واگذار شده است، با این حال این بند به‌دنبال نوعی واگذاری اجباری تصدی‌هاست. اینکه چرا دولت سازوکار اجبار را در این مورد اتخاذ کرده است مشخص نیست اما این اقدام به معنی تکمیل چرخه خصوصی‌سازی در حوزه فرهنگ و فراهم ساختن زیرساخت لازم برای اقتصاد فرهنگ محسوب شده و تکمیل‌کننده بند «۱» است. این حکم علیرغم تجربه شکست‌خورده «واگذاری اموال دولت» با اسم «خصوصی‌سازی» که عملاً «مقررات‌زدایی از اقتصاد» را به «شخصی‌سازی» و «خصوصی‌سازی» مبدل کرده و باعث پیدایش اصطلاح خصوصی شده است تدوین و پیشنهاد شده است. همچنین همان‌طور که گفته شد این حکم به نوعی در کنار حکم بند «۱» تقویت‌کننده جایگاه دولت در نظام تصمیم‌گیری و سیاستگذاری فرهنگی است. «مکلف کردن وزارت فرهنگ و ارشاد، صداوسیما و سایر دستگاه‌های ذیربط به واگذاری فهرست صدور مجوز و تصدی‌های فرهنگی و رسانه‌ای تعیین شده توسط هیئت وزیران» مبین این نکته است؛ نخست اینکه دولت درصدد است تا با «مصوبه هیئت وزیران» تمامی مقدرات نهادهای قانونی فرهنگ (شامل: وزارت فرهنگ و صداوسیما) را تعیین کند و در گام بعدی با استفاده از لغت مجهول «سایر دستگاه‌های ذیربط» اعمال قدرت خود که وجه قانونی یافته است را به سایر «مصادیق» دستگاه فرهنگی که شامل همه سازمان‌ها و نهادهای عمومی، دولتی و انقلابی می‌شود، تسری دهد. این درحالی است که مصوبه مذکور صرفاً با پیشنهاد سازمان مدیریت و همکاری قابل تفسیر وزارت فرهنگ و صداوسیما تهیه می‌شود و از این جهت، به‌نظر می‌رسد تصویب بند مذکور دست هیئت وزیران را برای اعمال قدرت در همه نهادهای فرهنگی از مجموعه‌های صنفی تا زیرمجموعه‌های مقام معظم رهبری می‌گشاید.

این مسئله به دو جهت مهم محسوب می‌شود:

۱. افزایش قدرت قوه مجریه در نظام سیاستگذاری و اجرای فرهنگی کشور باعث افزایش سطح غیرقابل پیش‌بینی بودن اقدامات فرهنگی دولت‌ها خواهد شد زیرا این مورد از نتایج طبیعی اختیارات گسترده در سیستم‌های ریاستی است. ۲. دشواری بازگرداندن یا لغو مصوبات مرتبط با واگذاری تکالیف دولتی؛ چراکه هرگونه لغو چنین مصوباتی به‌دلیل ایجاد هزینه مالی از توان مجلس شورای اسلامی خارج می‌شود. بنابراین اعطای این اختیارات به دولت به معنای افزایش سهم توان مانور دولت در حوزه فرهنگ است (نوده فراهانی، ۱۳۹۵: ۲۸).

بند «۳» - سهم و نحوه پرداخت حق پخش تلویزیونی مسابقات ورزشی

این بند نیز به‌صورت آشکاری به مسئله درآمدهای ناشی از فعالیت‌های ورزشی می‌پردازد که اساس سیاست فعال شدن اقتصاد فرهنگ است. با این حال در این بند تلاش می‌شود تا اختلافات میان دستگاهی

به خصوص دو دستگاه حاکمیتی و اجرایی فیصله یابد. همان طور که گفته شد ورزش یکی از حوزه‌های اولویت دار فرهنگی برای فعال شدن ظرفیت‌های اقتصادی و درآمدزایی آن بوده و در طول برنامه‌های مختلف گذشته زمینه‌سازی‌های لازم در این باره انجام گرفته است.

از همین رو به نظر می‌رسد، دولت «توسعه تربیت‌بدنی و ورزش همگانی» را منوط به رفع مشکل ورزش حرفه‌ای تشخیص داده است تا در راستای زدودن یکی از چالش‌های مهم ورزش کشور، نخست برای فعالیت اقتصادی و تجاری باشگاه‌های ورزشی بسترسازی نموده و با کاهش وابستگی مالی آنها به دولت در قدم بعدی بتواند بر توسعه ورزش همگانی و قهرمانی متمرکز شود. هرچند، تصویب این ماده و اجرای مناسب آن می‌تواند به صرفه‌جویی هزینه‌های عمومی در راستای تحقق سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی و بهتر شدن شرایط مالی باشگاه‌ها بیانجامد.

حق پخش تلویزیونی مسابقات ورزشی یکی از منابع عمده کسب درآمد باشگاه‌ها و نهادهای ورزشی کشورهای صاحب سبک ورزشی می‌باشد. با این حال، با توجه به دولتی بودن صداوسیما جمهوری اسلامی ایران این امکان برای باشگاه‌ها و نهادهای ورزشی کشور - که خود نیز عمدتاً دولتی‌اند - فراهم نیست. بر همین اساس، طی سالیان اخیر این موضوع به‌عنوان چالشی جدی میان صداوسیما و نهادهای ورزشی تبدیل شده است. با توجه به درآمدزایی صداوسیما از محل پخش مسابقات ورزشی - به‌واسطه پخش آگهی‌های بازرگانی - دولت تلاش کرده است تا با رفع این مانع، امکان درآمدزایی بیشتر و بهتر فعالیت‌های ورزشی را فراهم سازد (ستاری‌فر، ۱۳۹۵).

بنابراین ماده (۲۳) لایحه دولت اهدافی را بیان کرده است که از میان آنها در بندهای سه گانه این ماده صرفاً برای چند موضوع معین که ارتباط آشکاری با اقتصاد فرهنگ و درآمدزا شدن این حوزه دارد حکم قانونی وجود دارد. فهرست این موارد همان طور که به‌صورت تفصیلی بررسی شد، در ذیل آمده است:

- تسهیل فرآیندهای صدور مجوز و کاهش ضوابط محدودکننده و تأمین امنیت برنامه‌های

فرهنگی و هنری و جبران خسارت

- تعیین و واگذاری فهرست صدور مجوزها و تصدی‌های فرهنگی و رسانه‌ای

- سهم و نحوه پرداخت حق پخش تلویزیونی مسابقات ورزشی

این محورها نشان می‌دهند که مسئله اقتصاد فرهنگ و تکمیل فرآیند واگذاری حوزه فرهنگ به بخش غیردولتی مهمترین دغدغه دولت در این ماده و به‌طور کلی در بخش فرهنگ بوده است. زیرا به غیر از این ماده، حکم دیگری درباره فرهنگ در لایحه دولت وجود ندارد. همان طور که گفته شد دو ماده دیگر مربوط به میراث فرهنگی و زنان است که هر دو به‌مثابه صنف در نظر گرفته شده است. با این حال چون این دو حوزه همچنان به‌عنوان بخشی از حوزه فرهنگ شناخته می‌شوند در این گزارش به بررسی احکام مرتبط به آنها پرداخته شده است.

ماده (۲۴) - واگذاری و مرمت بناهای تاریخی و فرهنگی

در مورد میراث فرهنگی نیز دولت به دنبال واگذاری مرمت بناهای تاریخی به بخش غیردولتی است و به نوعی در حال کم کردن حیطه مسئولیت دولت در قبال آثار تاریخی است که البته ذیل عنوان استفاده از ظرفیت غیردولتی طرح شده است.

علیرغم روح کلی این ماده، سازوکارهای فنی که در هر یک از بندها برای واگذاری این موضوع در نظر گرفته شده است نیز نقایص متعددی دارد. مثلاً در بند «۱» نظام مدیریتی واگذاری بناهای تاریخی مشخص نشده است به گونه‌ای که واگذاری هم از طریق شهرداری‌های محلی (به عنوان نماد الگوی غیرمتمرکز) و هم از طریق صندوق احیا (به عنوان نماد الگوی متمرکز) مجاز شمرده شده است. در واقع در یک حکم دو سازوکار کاملاً متفاوت لحاظ شده است (شالافیان، ۱۳۹۵). البته دلیل اصلی این اتفاق تمرکز دولت بر کسب مجوز واگذاری بوده و از همین رو توجهی به روش‌ها و سازوکارهای اجرایی واگذاری نداشته و هر دو شیوه را در این حکم ذکر کرده است.

و یا در بند «۲» دولت تلاش کرده است تا موقعیت ساختاری سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی را در خصوص میراث فرهنگی ارتقا داده و تقویت کند. اما در این مورد هم سازوکار مشخصی در حکم وجود ندارد. در واقع در این بند نیز دولت صرفاً به دنبال کسب مجوز از مجلس بوده است.

بند «۳» ماده (۲۴) نیز ظاهراً بیان وظایف ذاتی سازمان میراث فرهنگی، گردشگری و صنایع دستی است، اما ممکن است به معنای تمهید تثبیت موقعیت این سازمان در نسبت به آثار منقول باشد. در هر حال این ماده نیز انطباق کامل با سیاست فعال ساختن اقتصاد فرهنگ و تمرکز بر سازوکار واگذاری دارد.

ماده (۲۸) - تأمین هزینه‌های مشاوره خانواده برای افراد فاقد تمکن مالی

علاوه بر اینکه جمعیت هدف این بند افراد فاقد تمکن مالی است، استفاده از سازوکار مشاوره در دعاوی خانوادگی نیز به نوعی تقویت نظام مشاوره در کشور است که در سال‌های اخیر همواره از امتیازات قانونی بهره برده و موقعیت خود را تثبیت کرده است.

ماده (۳۰) - تقویت جایگاه سازمانی امور زنان و خانواده

این ماده نیز همچون ماده (۲۴) به دلیل آنکه به دنبال دریافت مجوز بوده از حیث سازوکارهای اجرایی نقایص زیادی دارد. برای مثال به موجب بند «۵» ماده (۲) آیین‌نامه تشکیل ستاد ملی زن و خانواده مصوب ۱۳۸۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی، وظیفه «نظارت و ارزیابی مستمر بر میزان تحقق اهداف، سیاست‌ها و برنامه‌های اجرایی در دستگاه‌ها و ارائه گزارش دوره‌ای به شورای عالی و سایر مراجع ذیصلاح در حوزه زنان و خانواده» به «ستاد ملی زن و خانواده» واگذار شده است. حال اینکه در این ماده با عبارت

«تطبیق سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌های دستگاه‌ها و رصد مستمر ارتقای شاخص‌های وضعیت زنان و خانواده» وظیفه مزبور در صلاحیت معاونت امور زنان و خانواده ریاست جمهوری بیان شده است (کلهر و دیگران، ۱۳۹۵: ۴۴).

علاوه بر این، این ماده از حیث اسناد سیاستی نوعی عقب‌گرد نیز محسوب می‌شود زیرا بخش عمده‌ای از محتوای این حکم در ماده (۲۳۰) برنامه پنجم توسعه پیش‌بینی شده و با توجه به اینکه بسته‌های اجرایی آن ماده آماده شده و به تصویب هیئت وزیران رسیده است، بیان این ماده نوعی بازگشت به قبل از ماده (۲۳۰) محسوب می‌شود. با این حال از آنجایی که تمرکز ماده بر اعمال سیاست عدالت جنسیتی است، توجهی بر سازوکارهای اجرایی و روال‌های جاری ندارد.

واگذاری، تسهیل فرآیند و تقویت جایگاه سازمانی سه مفهوم اصلی و عمده‌ای است که در سه حوزه مورد نظر در لایحه پیشنهادی دولت به کار رفته و جهت‌گیری اصلی دولت را نشان می‌دهد. به این ترتیب می‌توان با استناد به مواد لایحه، سیاست دولت در حوزه فرهنگ را تمرکز بر اقتصاد فرهنگ، فعال ساختن ظرفیت‌های درآمدزایی، رفع موانع مشارکت بخش خصوصی و فراتر از آن تضمین فعالیت‌های فرهنگی و هنری بخش غیردولتی دانست.

برنامه ششم توسعه را باید در زمینه تاریخی برنامه‌ریزی توسعه به‌خصوص تحولاتی که در نظام تصمیم‌گیری و سیاستگذاری فرهنگی به وقوع پیوسته است، ارزیابی و تحلیل کرد. منطق حاکم بر احکام برنامه‌های اول تا پنجم توسعه در حوزه فرهنگی زمینه تاریخی است که از دل آن احکام برنامه ششم توسعه بیرون آمده و تنها با توجه به این زمینه تاریخی است که احکام پیشنهاد شده در چهار مرحله از لایحه دولت تا تصویب نهایی در صحن علنی را معنادار می‌کند.

این لایحه مورد پذیرش مجلس قرار نگرفت و سرانجام پس از رفت و برگشت‌های بسیار میان دولت و مجلس، مجلس با اصلاحات بسیار زیاد اقدام به تهیه برنامه ششم کرد. پایه اقدام مجلس ابتدا در کمیسیون‌های تخصصی و سپس در کمیسیون تلفیق و در نهایت در صحن علنی رقم خورده است.

بخش دوم - مصوبات کمیسیون فرهنگی

۱. توصیف مصوبات

بررسی مصوبات کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی نشان می‌دهد که این کمیسیون ۷ ماده از ۳۵ ماده لایحه دولت را اصلاح و ۴۳ حکم (بند) به‌عنوان مواد الحاقی در حوزه فرهنگ پیشنهاد داده شده است. بنابراین در مجموع کمیسیون فرهنگی برای حوزه فرهنگ ۵۰ حکم پیشنهاد داده است.

جدول ۲. وضعیت احکام پیشنهادی کمیسیون فرهنگی

ردیف	احکام پیشنهادی	تعداد	مصادیق
۱	اصلاح مواد لایحه برنامه ششم	۷ مورد	۳-۴-۱۷-۲۳-۲۴-۲۸-۳۱
۲	بند و مواد الحاقی	۴۳	۱ بند به ماده (۱۷)
			۲۹ بند الحاقی به ماده (۲۳)
			۵ بند الحاقی جایگزین بند «۱» ماده (۲۴)
			۱ بند الحاقی به ماده (۲۶)
			۷ بند الحاقی به ماده (۳۱)
۳	جمع احکام پیشنهادی	۵۰	

بنابراین کمیسیون فرهنگی ضمن اصلاح مواد لایحه، مواردی مرتبط با حوزه‌های فرهنگ را در قالب احکام الحاقی به‌عنوان پیشنهاد به کمیسیون تلفیق ارائه کرده است. مواد اصلاحی در اغلب موارد شامل اصلاح عبارتی و افزودن برخی مفاهیم و اصطلاحات به پیشنهادهاى دولت است. جدول زیر وضعیت مواد اصلاح شده لایحه دولت را در کمیسیون فرهنگی نشان داده است:

جدول ۳. مواد اصلاح شده لایحه دولت در کمیسیون فرهنگی

ردیف	مواد پیشنهادی کمیسیون فرهنگی	حوزه /بخش	مضمون حکم
۱	اصلاح ماده (۳) لایحه	زنان	افزودن عبارت زنان سرپرست خانوار به بند «۴»
		کلان فرهنگ	در نظر گرفتن مواردی چون مهندسی فرهنگی، فضای مجازی، آسیب‌های اجتماعی، فرهنگی، خانواده به‌عنوان اولویت در یک بند مستقل
۲	اصلاح ماده (۴) لایحه	کلان فرهنگ	اصلاح عبارتی: «که تا پایان سال اول اجرای برنامه توسط هیئت وزیران تصویب و ابلاغ می‌گردد» اضافه گردید.
۳	اصلاح ماده (۱۷) لایحه	شورای عالی انقلاب فرهنگی -	افزودن عبارت: « با رعایت ضوابط و مقررات شورای عالی انقلاب فرهنگی» در بند «۲» سطر ۳ و ۴، تغییر کلمه (مجازند) به «مکلفند» و اضافه نمودن « با اولویت پژوهش‌های کاربردی» و «به‌گونه‌ای که اعتبارات مذکور تا پایان برنامه به ۴ درصد ارتقا یابد» در بند «۳».
		«حوزوی» و «جامعه المصطفی العالمیه»	اضافه نمودن کلمه «حوزوی» و «جامعه المصطفی العالمیه» در بند «۵» سطر ۷.
		شورای عالی انقلاب فرهنگی	تأمین اعتبارات لازم در بودجه‌های سنواتی به‌منظور اجرای نقشه جامع علمی کشور، سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، نقشه مهندسی فرهنگی کشور، پیوست فرهنگی، تحول علوم انسانی و اجزای سایر اسناد مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی

ردیف	مواد پیشنهادی کمیسیون فرهنگی	حوزه /بخش	مضمون حکم
۴	اصلاح ماده (۲۳)	کلان حوزه فرهنگ	صدر ماده: اضافه نمودن عبارت «نخبگان و پیشکسوتان فرهنگی و تشکل‌های دینی، فرهنگی مردمی لازم است» به بند «۱» - اضافه کردن وزارت کشور و قوه قضائیه لایحه به‌عنوان دو دستگاه همکاری‌کننده با وزارت فرهنگ و ارشاد و همچنین تکلیف دولت به ارائه لایحه بند «۲» - اضافه نمودن «با رعایت سیاست‌های کلی و اجرای قانون سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی» بند «۳» - مشارکت دادن سازمان صداوسیما در کنار وزارت ورزش و جوانان و تکلیف دولت به ارائه لایحه به مجلس.
۵	اصلاح ماده (۲۴)	میراث فرهنگی و گردشگری	صدر ماده: اضافه نمودن اهمیت حمایت از صنایع دستی و توسعه گردشگری بند «۱»: ۱. تأمین هزینه‌های مربوط به پژوهش، حفاظت و مرمت آثار منقول و غیرمنقول ۲. تمهیدات لازم به‌منظور بیمه شاغلین، هنرمندان، معمرین و ازکارافتادگان صنایع دستی و راهنمایان گردشگری ۳. تهیه و تدوین پیش‌نویس لایحه قانون جامع حوزه‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ۴. کلیه تأسیسات گردشگری از هر نظر تابع قوانین و مقررات بخش صنایع بوده و از شمول قانون نظام صنفی مستثنا می‌باشند. ۵. معادل ۳۰ درصد درآمد حاصل از عوارض خروج از کشور و ۱۰ درصد درآمد حاصل از صدور ویزای ورود به کشور را در قالب کمک‌های فنی - اعتباری برای تشویق گردشگری داخلی و جذب گردشگران ورودی و توسعه زیرساخت‌های گردشگری ۶. انتزاع حوزه فرش از وزارت صنعت، معدن و تجارت و الحاق آن به سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
۶	اصلاح ماده (۲۸)	مشاوره خانواده	اضافه نمودن عبارت «آموزش مهارت‌های زندگی و پیشگیری و کاهش طلاق و آسیب‌های اجتماعی و استقرار توسعه مشاوره قبل، حین و بعد از ازدواج با همکاری حوزه‌های علمی و سازمان نظام روان‌شناسی و مشاوره کشور»
۷	اصلاح ماده (۳۱)	زنان	اصلاح کامل ماده با محوریت تدوین و تصویب برنامه جامع توسط امور زنان و خانواده مشتمل بر محورهای مختلف ...

در اصلاح مواد فرهنگی لایحه، تمرکز کمیسیون فرهنگی بر کلان حوزه فرهنگی، حمایت از دستگاه‌هایی چون شورای عالی انقلاب فرهنگی، حوزه‌های علمیه، گردشگری و صنایع دستی و زنان بوده است.
الحاق ۴۳ ماده به حوزه فرهنگ نشان می‌دهد که تقریباً همه حوزه‌های فرهنگی توانسته‌اند حکمی

را در میان مصوبات کمیسیون فرهنگی داشته باشند. این اتفاق با جایگاه مجلس و نمایندگی مردم و احتمالاً به دلیل دسترسی ساده‌تر سازمان‌ها و ذینفعان فرهنگی به نمایندگان مجلس تقریباً طبیعی است. همچنین نشان می‌دهد که خود کمیسیون نیز فاقد طرح پیشینی برای برنامه ششم توسعه در حوزه فرهنگ بوده و در نتیجه مصوبات کمیسیون ترکیبی از احکام گوناگون در حوزه‌های مختلف فرهنگی بدون اولویت‌بندی و چارچوب منطقی مشخص است.

جدول زیر فهرست مواد الحاقی به همراه حوزه‌های فرهنگی در کمیسیون فرهنگی را نشان می‌دهد. اهمیت جدول در نمایان ساختن ایده‌های اصلی است که در حوزه سیاستگذاری فرهنگی حاضر بوده و امکان طرح و تصویب در کمیسیون فرهنگی را یافته است. این ایده‌ها در سال‌های متمادی در حوزه فرهنگ حاضر بوده و احتمالاً در آینده نیز حضور خواهند داشت. از همین رو بررسی آنها و البته شناخت توفیق آنها در حضور در مصوبه کمیسیون تلفیق و در نهایت صحن علنی اهمیت زیادی دارد. در این گزارش براساس سهمی که هر یک از حوزه‌های فرهنگی به ترتیب از بیشترین به کمترین از مصوبات کمیسیون فرهنگی داشته‌اند، مورد بررسی قرار گرفته است.

۱. ورزش - وزارت ورزش و جوانان

بخش ورزش با ۶ بند الحاقی و ۱۳ حکم برنامه‌ای بیشترین مصوبات کمیسیون فرهنگی مجلس را به خود اختصاص داده است.

جدول ۴. مصوبات الحاقی کمیسیون فرهنگی

ردیف	مواد پیشنهادی کمیسیون فرهنگی	حوزه / بخش	مضمون حکم
۱	الحاقی به ماده (۲۳)	ورزش	بند «۷» - ۲۵ درصد سهم وزارت ورزش و جوانان از محل عوارض حاصل از فروش مواد دخانی و درآمد حاصل از فروش نوشابه‌های گازدار غیرالکلی بند «۱۱» - بخش جوانان از وزارت ورزش و جوانان منتزع و به‌عنوان معاونت جوانان ایجاد شود. بند «۲۰» - واگذاری اراضی ملی غیرکشاورزی به‌طور رایگان به وزارت ورزش و جوانان بند «۲۱» - ممنوعیت پرداخت هرگونه وجهی به ورزش حرفه‌ای بند «۲۲» - ۲۵ درصد از یک درصد مالیات بر ارزش‌افزوده حوزه سلامت را صرف امور پیشگیری بالاختصاص توسعه ورزش همگانی، روستایی و عشایری، ورزش بانوان بند «۳۲» - ۱. اختصاص هرساله نیم درصد (پنج‌دهم درصد) از مالیات بر ارزش‌افزوده را جهت توسعه ورزش همگانی، روستایی، عشایری و دانش‌آموزی ۲. تهیه و تصویب نظام جامع باشگاه‌داری و تشکیل

مضمون حکم	حوزه / بخش	مواد پیشنهادی کمیسیون فرهنگی	ردیف
اتحادیه ورزشکاران ۳. تهیه، تنظیم و ارائه لایحه قانون جامع ورزش جوانان ۴. تأمین و تخصیص اعتبار برای تملک اراضی ورزشگاه‌ها ۵. تلقی وجوه هزینه‌های احداث فضاهای ورزشی به‌عنوان هزینه‌های قابل قبول مالیاتی ۶. توسعه و آماده‌سازی فضاهای ورزش بانوان ۷. تأمین اعتبار مورد نیاز برای ساماندهی امور جوانان ۸. تأمین اعتبار معافیت پروژه‌های ورزشی دولتی از پرداخت هزینه‌های صدور پروانه ساختمانی، عوارض شهرداری و هزینه‌های انشعابات آب، فاضلاب، برق و گاز			

همان‌طور که گفته شد در ارتباط با این بخش در لایحه دولت فقط یک بند وجود داشت که به موضوع حق پخش تلویزیونی مسابقات ورزشی بود و توسط کمیسیون با اصلاحاتی تصویب شد.

۲. برنامه‌های تلویزیون - سازمان صداوسیما

برنامه‌های تلویزیونی و به‌صورت خاص صداوسیما با ۴ بند الحاقی و ۴ حکم در مصوبات کمیسیون فرهنگی رتبه دوم دارد.

جدول ۵. مصوبات الحاقی کمیسیون فرهنگی

مضمون حکم	حوزه / بخش	مواد پیشنهادی کمیسیون فرهنگی	ردیف
بند «۷» - ۲۵ درصد اعتبار از محل درآمد دارندگان پروانه خدمات مخابرات و فناوری اطلاعات، عوارض دخانیات، نوشابه‌های گازدار برای سازمان صداوسیما برای تولید فیلم‌های فاخر و الف ویژه حداقل سالانه دو سریال فاخر. بند «۹» - حمایت از تولیدات آثار فرهنگی، هنری و اقتصاد هنر مبتنی بر ارزش‌های اسلامی به‌ویژه ۳۰ سریال فاخر نوع الف بند «۱۳» - مکلف ساختن صداوسیما درخصوص فراهم ساختن زمینه ارائه و ترویج سبک زندگی اسلامی - ایرانی و فرهنگ‌سازی درباره اصلاح الگوی مصرف و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی بند «۱۷» - مکلف کردن دولت به تخصیص اعتبار جهت راه‌اندازی و گسترش رسانه‌های نوین به‌صورت خدمات صوت و تصویر در فضای مجازی، تکمیل سیگنال‌رسانی دیجیتالی تلویزیونی، توسعه زیرساخت‌های فنی.	برنامه‌های تلویزیون	الحاقی به ماده ۲۳	۲

تأمین منابع مالی برای تولیدات تلویزیونی مهمترین سازوکار موردنظر کمیسیون فرهنگی در خصوص احکام برنامه‌های مربوط به برنامه‌های تلویزیونی و صداوسیماست.

۳. آسیب‌های اجتماعی و خانواده

آسیب‌های اجتماعی با ۳ بند الحاقی و ۱۰ حکم در جایگاه سوم مصوبات کمیسیون فرهنگی قرار داشته و بخش قابل توجهی از دغدغه‌های کمیسیون فرهنگی معطوف به مسئله آسیب‌های اجتماعی در کشور شده است.

جدول ۶. مصوبات الحاقی کمیسیون فرهنگی

ردیف	مواد پیشنهادی کمیسیون فرهنگی	حوزه / بخش	مضمون حکم
۳	الحاقی به مواد (۲۳) و (۲۶)	آسیب‌های اجتماعی و خانواده	بند «۱۵» - ۱. کاهش ۲۵ درصدی آسیب‌های اجتماعی با اولویت کاهش طلاق، ۲. تشویق و حمایت از تشکل‌های مردم‌نهاد و جوانان مؤمن به انقلاب بند «۲۳» - تهیه سند آسیب‌شناسی اجتماعی کشور را متناسب با موقعیت‌های فرهنگی و اجتماعی مناطق مختلف الحاقی به ماده (۲۶) - ۱. اقدامات مناسب در تقویت و پیشرفت و تحقق رویش‌های فرهنگی و اجتماعی ۲. تهیه و تنظیم برنامه‌های عملیاتی کاهش آسیب‌های فرهنگی اجتماعی.. حداقل تا ۲۰ درصد آسیب‌ها کاهش یابند ۳. جلب مشارکت عمومی و مردمی از طریق ایجاد و حمایت تقویت تشکل‌ها ۴. کاهش ۲۵ درصدی آمار اعتیاد در طول برنامه ۵. رصد و پایش سالیانه و مستمر رویش‌های نظام اسلامی و مواجهه و مقابله و پیشگیری و کاهش حداقل ۲۰ درصدی از آسیب‌های فرهنگی - اجتماعی جامعه ۶. تصویب، اجرا و لحاظ نمودن «مهندسی فرهنگی و پیوست فرهنگی و مصوبات شورای اجتماعی کشور و پیوست فرهنگی» ۷. تشکیل معاونت فرهنگی و اجتماعی در دستگاه‌های علمی، فرهنگی و اجتماعی و ادارات کل استان‌ها در استانداری‌ها

تلفیق حوزه خانواده و آسیب‌های اجتماعی مهمترین ویژگی احکام مرتبط با آسیب‌های اجتماعی در کمیسیون فرهنگی است به‌گونه‌ای که به‌طور کلی دولت مکلف شده است اقداماتی را در این حوزه انجام دهد.

۴. فضای مجازی

فضای مجازی علاوه بر اینکه در مصوبه کمیسیون به‌عنوان یکی از موضوعات اولویت‌دار به ماده (۳) لایحه اضافه شده است در مواد الحاقی کمیسیون فرهنگی نیز با ۳ بند الحاقی و ۳ حکم جایگاه چهارم را از حیث میزان سهم

در مصوبات کمیسیون فرهنگی به خود اختصاص داده است. این موارد البته صرفاً شامل موارد مربوط به محتوای فضای مجازی بوده و موارد مرتبط با امور زیرساختی ظاهراً در کمیسیون فرهنگی مورد توجه نبوده است.

جدول ۷. مصوبات الحاقی کمیسیون فرهنگی

ردیف	مواد پیشنهادی کمیسیون فرهنگی	حوزه /بخش	مضمون حکم
۴	الحاقی به ماده (۲۳)	فضای مجازی	بند «۲» - تأمین اعتبارات مورد نیاز را در بودجه‌های سنواتی به‌منظور حمایت از تولیدات و محصولات فرهنگی، مذهبی و هنری فاخر و متناسب با فرهنگ اسلامی - ایرانی در فضای مجازی بند «۶» - حمایت از پدید آوردن، فرهنگ‌سازی و انتشار محتوا در رسانه‌های دیجیتال، بازی‌های رایانه‌ای و بازی‌های برخط داخلی بند «۷» - ۲۵ درصد اعتبار از محل درآمد دارندگان پروانه خدمات مخابرات و فناوری اطلاعات، عوارض دخانیات، نوشابه‌های گازدار برای وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، به‌منظور فرهنگ‌سازی و انتشار محتوا در رسانه‌های مجازی

حمایت و تأمین اعتبار مالی از تولیدات فضای مجازی مهم‌ترین حکم کمیسیون فرهنگی در این خصوص بوده است. نکته قابل توجه اینکه در مصوبات کمیسیون اشاره به بند «۳۳» سیاست‌های کلی مبنی بر ۵ برابر شدن تولید محتوای فضای مجازی نشده است.

۵. وقف، تبلیغ، کتاب، مطبوعات و سبک زندگی اسلامی-ایرانی

در مواردی نیز کمیسیون فرهنگی ۲ بند الحاقی و چندین حکم داشته است. در حوزه وقف دو ماده الحاقی و چهار حکم و در حوزه تبلیغ، کتاب، مطبوعات و سبک زندگی اسلامی-ایرانی دو ماده الحاقی به همراه دو حکم جزء مصوبات کمیسیون فرهنگی بوده است.

جدول ۸. مصوبات الحاقی کمیسیون فرهنگی

ردیف	مواد پیشنهادی کمیسیون فرهنگی	حوزه ابخش	مضمون حکم
۵	الحاقی به ماده (۲۳)	وقف	بند «۱» - صدور و أخذ اسناد موقوفات و تبدیل بقاع متبرکه به قطب‌های فرهنگی
			بند «۳۳» - ۱. واگذاری زمین توسط دولت و شهرداری‌ها برای ساخت مراکز ... ۲. کمک دولت و نهادهای عمومی غیردولتی مستندسازی و صدور اسناد مالکیت موقوفات و احیای آن و همچنین تبدیل بقاع و اماکن متبرکه دارای اولویت، به قطب فرهنگی، توسعه گردشگری مذهبی ۳. پرداخت بدهی‌های کلیه دستگاه‌های اجرایی و نهادهای عمومی غیردولتی و شهرداری‌ها به سازمان اوقاف و امور خیریه و آستان‌های مقدس
		تبلیغ	بند «۷» - ۲۵ درصد اعتبار از محل درآمد دارندگان پروانه خدمات مخابرات و فناوری اطلاعات، عوارض دخانیات، نوشابه‌های گازدار برای سازمان تبلیغات اسلامی برای حمایت از تشکل‌های مردمی و کمک به اشخاص حقیقی و حقوقی
			بند «۲۴» - استقرار روحانی مستقر در کلیه روستاهای بالای ۱۰۰ خانوار اقدام نماید
		کتاب	بند «۴» - توسعه فرهنگ کتابخوانی با اولویت کتابخانه‌های روستایی در مناطق کمتر توسعه‌یافته، با رویکرد تشویق و جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی در تولید کتاب و محصولات فرهنگی
			بند «۵» - ارائه تعرفه فرهنگی در زمینه آب، برق و گاز، حمل‌ونقل و پست، تسهیلاتی نظیر معافیت مالیاتی و معافیت در پرداخت عوارض و حق استفاده از کاربری فرهنگی در فضاهای مسکونی از کتابفروشان، ناشران و مطبوعات
		مطبوعات	بند «۵» - ارائه تعرفه فرهنگی در زمینه آب و برق و گاز،
			بند «۶» - حمایت از پدیدآوردن، فرهنگ‌سازی و انتشار محتوا در مطبوعات
		سبک زندگی	بند «۱۳» - ارائه و ترویج سبک زندگی اسلامی - ایرانی و فرهنگ‌سازی درباره اصلاح الگوی مصرف و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
			بند «۲۱» - لایحه سند جامع سبک زندگی اسلامی - ایرانی

تأمین، حمایت، مجوز فعالیت، معافیت مالیاتی و عوارض و تعرفه فرهنگی در زمینه آب و برق و ... از جمله احکامی است که در ۵ حوزه فوق در قالب احکام برنامه‌ای بیان شده است. علاوه بر این موارد چندین حوزه دیگر نیز وجود دارد که در آنها کمیسیون فرهنگی ۱ بند الحاقی و چند حکم برنامه‌ای را پیشنهاد کرده است.

۶. حوزه‌های علمیه، قران، سینما، بودجه فرهنگی، جوانان، زیارت و ...

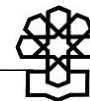
در ۱۶ حوزه دیگر کمیسیون فرهنگی یک ماده الحاقی داشته است که البته نسبت احکام آنها با یکدیگر متفاوت است. برای مثال در خصوص بند الحاقی مربوط به حوزه‌های علمیه ۶ حکم، بسیج ۹ حکم و حوزه‌های علمیه دانشگاهی ۵ حکم آورده شده است. در حالی که در سایر موضوعات تعداد احکام برنامه بسیار کمتر است.

جدول ۹. مصوبات الحاقی کمیسیون فرهنگی

مضمون حکم	حوزه /بخش	مواد پیشنهادی کمیسیون فرهنگی	ردیف
بند «۱۶» - ۱. تأمین هزینه سرانه طلاب حوزه‌های علمیه و جامعه‌المصطفی‌العالمیه ۲. عمل در چارچوب مصوبات و آیین‌نامه‌های مالی - معاملاتی، اداری، استخدامی و تشکیلاتی مصوب شورای عالی حوزه‌ها ۳. تأمین اعتبار لازم براساس «طرح آمایش و توسعه متوازن حوزه‌های علمیه و جامعه‌المصطفی‌العالمیه و مرکز خدمات» به‌منظور، احداث ۴. معافیت فضاهای حوزه‌های علمیه از پرداخت هزینه‌های حق انشعاب، آب، برق، گاز و فاضلاب و عوارض ساخت‌وساز، ۵. واگذاری فضاهای بلااستفاده دولتی در مناطق مختلف کشور به حوزه‌ها براساس نیاز حوزه‌های علمیه ۶. پیش‌بینی زمین با کاربری آموزشی حوزوی در طرح جامع تفصیلی شهرها و واگذاری زمین	حوزه‌های علمیه	الحاقی به ماده (۲۳)	۶
بند «۳۶» - ۱. استفاده از ظرفیت حوزه علوم اسلامی دانشگاهیان، ۲. افزایش تعداد مراکز حوزه به دو برابر ۳. تأمین اعتبارات آموزشی، تربیتی، پژوهشی و امکانات سخت افزاری حوزه ۴. تأسیس صندوق حمایت از فعالیت‌های جهاد علمی فرهنگی توسط حوزه علوم اسلامی ۵. افزایش دو برابری ظرفیت جذب اعضای هیئت علمی حوزه علوم اسلامی دانشگاهیان	حوزه‌های علمیه دانشگاهی		
بند «۳۳» - ۱. حمایت از زیرساخت‌ها ۲. پشتیبانی از رده‌های مقاومت بسیج ۳. کمک به تعمیق ارزش‌های انقلاب اسلامی ۴. پشتیبانی و کمک به مقابله با جنگ نرم ۵. امکان استفاده از خدمت کارکنان بسیجی فعال ۶. پشتیبانی از رده‌های مقاومت بسیج جامعه زنان ۷. اجازه تأمین پوشش بیمه‌ای و جبران خسارت‌های ناشی از به‌کارگیری بسیجیان ۸. واگذاری اجرای بخشی از وظایف دستگاه‌های اجرایی به بسیج	بسیج		
بند «۲۵» - ۱. در نظر گرفتن اراضی مناسب برای احداث مسجد، خانه عالم، نمازخانه و کانون‌های فرهنگی و هنری در شهرک‌ها و شهرهای جدیدالاحداث و ... ۲. معافیت پرداخت هزینه‌های حق انشعاب آب، برق، گاز و فاضلاب و عوارض ساخت‌وساز،	مسجد و نمازخانه		
بند «۴» - تخصیص اعتبارات دستگاه‌ها، نهادها و تشکل‌های فرهنگی - مذهبی، معادل میانگین متوسط تخصیص اعتبارات سایر دستگاه‌های اجرایی	بودجه فرهنگی		
بند «۸» - ساخت پردیس‌های سینمایی جدید و یا بازسازی سینماهای موجود در شهرهایی که بیش از ۵۰ هزار نفر جمعیت دارند	سینما		

ردیف	مواد پیشنهادی کمیسیون فرهنگی	حوزه /بخش	مضمون حکم
		قرآن	بند «۱۰» - اجرای منشور توسعه فرهنگ قرآنی
		جوانان	بند «۱۱» - انتزاع بخش جوانان از وزارت ورزش و جوانان
		زیارت	بند «۱۲» - شناسایی دقیق نیازها و مشکلات زائرین و توسعه امکانات، فعالیت‌های فرهنگی و خدمات زیارتی در شهرهای مقدس مشهد، قم و شیراز
		اصلاح الگوی مصرف و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی	بند «۱۳» - فرهنگ‌سازی درباره اصلاح الگوی مصرف و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی
		«الگوی توسعه اسلامی - ایرانی	بند «۱۸» - تهیه «الگوی توسعه اسلامی - ایرانی»
		نظام صنفی بخش فرهنگ و بیمه بیکاری	بند «۲۴» - ۱. لایحه امنیت شغلی اصحاب فرهنگ و هنر و استقرار نظام صنفی بخش فرهنگ، ۲. اصلاح قوانین مطبوعات و تبلیغات نظام جامع حقوقی مطبوعات و رسانه‌ها و تبلیغات، ۳. بیمه بیکاری اصحاب فرهنگ و هنر
		اطلس فرهنگی کشور	بند «۲۶» - تصویب و ابلاغ «سند راهبردی آمایش و اطلس فرهنگی کشور».
		«معماری اسلامی - ایرانی»	بند «۲۷» - ابلاغ و اجرای سند جامع «معماری اسلامی - ایرانی».
		تبلیغات بازرگانی	بند «۳۴» - ممنوعیت هرگونه تبلیغ خدمات و کالاهای آسیب‌رسان به سلامت
		جهاد دانشگاهی	بند «۳۵» - بهره‌برداری بیشتر از توانمندی‌های این نهاد

در این ۱۶ حوزه نیز تأمین، حمایت، مجوز فعالیت، معافیت مالیاتی و عوارض و تعرفه فرهنگی در زمینه آب، برق و... از جمله روش‌های حمایتی است که مورد نظر کمیسیون فرهنگی بوده است. همچنین تکلیف قانونی دولت به انجام برخی اقدامات و تکلیف دستگاه‌ها به بهره‌مندی از ظرفیت‌ها از دیگر سازوکارهای استفاده شده در مصوبات کمیسیون فرهنگی است.

۲. تحلیل و ارزیابی مصوبات کمیسیون فرهنگی

کمیسیون فرهنگی دو رویکرد متفاوت در برنامه ششم داشته است. در رویکرد اول تلاش کرده است تا ضمن همراهی با ایده اصلی حاکم بر مواد لایحه دولت، اصلاحاتی را با در نظر داشتن مسئله توازن قوا و همچنین توازن دستگاه‌های فرهنگی اعمال کند. در رویکرد دوم به صورت مشخصی سیاست حمایتی را اتخاذ کرده و تلاش کرده است در ۲۵ حوزه فرهنگی مجموعه‌ای از سیاست‌های حمایتی از تأمین مالی تا معافیت مالیاتی را پیشنهاد دهد.

بیشترین سهم در سیاست‌های حمایتی شامل حوزه ورزش و صداوسیما شده و کمترین میزان نیز به حوزه‌های قرآن، زیارت و سینما رسیده است. البته یکی از دلایل اصلی کم‌بهره شدن این حوزه‌ها، آن است که آنها در قوانین دائمی مخصوصاً «احکام دائمی برنامه‌های توسعه کشور» از بخش عمده این مزایا به صورت قانون دائمی بهرمنند شده و نیازی به تکرار آنها نبوده است.

تحلیل اصلاحات کمیسیون فرهنگی در لایحه دولت

در واقع کمیسیون فرهنگی تلاش کرده است در سه ماده دیگر لایحه نیز حوزه فرهنگ را دخیل کرده و در مواد پیشنهادی دولت نیز تغییراتی ایجاد کند. مهمترین تغییرات ایجاد شده عبارت است از:

۱. ایجاد توازن قوا از طریق مشروط کردن تصمیم‌گیری به تصویب مجلس
۲. ایجاد توازن میان دستگاه‌های اجرایی با مشارکت دادن دستگاه‌های ذینفع در فرآیند تهیه و

تدوین

به این ترتیب کمیسیون فرهنگی نیز با سیاست فعال ساختن اقتصاد فرهنگ دولت و ایجاد زمینه‌های درآمدزایی و رفع موانع واگذاری فعالیت‌های فرهنگی همراهی کرده است. با این حال با توجه به اینکه در احکام لایحه دولت، وزن قوه مجریه در نسبت با قوه مقننه و همچنین دستگاه‌های اجرایی ذیل قوه مجریه در نسبت با دستگاه‌های فرهنگی حاکمیتی افزایش زیادی پیدا کرده بود، کمیسیون فرهنگی تلاش کرده است در اصلاح مواد لایحه برنامه ششم این توازن را ایجاد کند.

ارائه لایحه به مجلس شورای اسلامی، ضرورت رعایت مصوبات شورای عالی انقلاب فرهنگی و همچنین ضرورت مشارکت دادن سایر دستگاه‌های ذینفع در احکام مواد برنامه ششم سازوکارهایی است که کمیسیون فرهنگی برای ایجاد تعادل و توازن از آنها استفاده کرده است.

درواقع کمیسیون فرهنگی تضادی میان سیاست اقتصاد فرهنگ و سازوکار واگذاری فعالیت‌های فرهنگی به بخش غیردولتی و همچنین سیاست حمایت از فعالیت فرهنگی نمی‌بیند و به همین خاطر ضمن همراهی با سیاست دولت در حوزه فرهنگ تلاش کرده است در قالب احکام الحاقی از فعالیت‌ها و برنامه‌های فرهنگی حمایت کند.

تحلیل مواد الحاقی کمیسیون فرهنگی به لایحه دولت

تمرکز احکام مصوب کمیسیون فرهنگی در بخش ورزش بر تأمین و نظارت مالی، معافیت مالیاتی و زیرساختی این حوزه است. به این ترتیب در این بخش سیاست حمایت از حوزه ورزش با سازوکارهای تسهیل زیرساختی شامل امکانات زیربنایی و حقوقی، تأمین مالی، نظارت مالی و معافیت مالیات و عوارض است.

بنابراین در کنار سیاست فعال شدن ظرفیت‌های درآمدزایی حوزه فرهنگ به‌خصوص بخش ورزش کمیسیون فرهنگی از ابزارهای متعدد حمایتی در این حوزه استفاده کرده است. در یک مورد در قالب بند «۲۲» مصوبه الحاقی کمیسیون فرهنگی مقرر شد ۲۵ صدم درصد از یک درصد مالیات بر ارزش‌افزوده سهم سلامت به ورزش همگانی، روستایی، بانوان و دانش‌آموزی اختصاص یابد.

تمرکز بر تولید فیلم و سریال فاخر نیز نقطه کانونی احکام مرتبط با صداوسیماست به‌گونه‌ای که در بندهای «۷» و «۱۷» در قالب احکام جداگانه برای این موضوع اعتبار لحاظ شده است. در خصوص میزان تأمین مالی صورت گرفته از طریق این احکام نیز رقم قابل توجهی اعتبار لحاظ شده است. بنابراین استفاده از حمایت‌های مالی در حوزه تولیدات تلویزیونی مهمترین جهت مصوبات کمیسیون فرهنگی بوده است.

در حوزه آسیب‌های اجتماعی اگرچه تعیین معیار کمی یعنی شاخص کاهش ۲۵ درصدی آسیب‌های اجتماعی از سوی کمیسیون فرهنگی غیرواقع‌بینانه به‌نظر می‌رسد، اما از ویژگی‌های خاص مصوبات کمیسیون فرهنگی در خصوص آسیب‌های اجتماعی به‌شمار می‌رود. به این معنا که هدف کمی قابل محاسبه‌ای تعیین شده است.

در سایر حوزه‌ها نیز فرآیندها و سازوکارهای حمایتی معینی پیش روی کمیسیون فرهنگی نبوده و از همین رو به‌عبارت کلی تأمین منابع مالی و حمایت اکتفا کرده است.

به این ترتیب کمیسیون فرهنگی با اصلاح ۷ ماده و الحاق ۴۳ ماده به لایحه پیشنهادی دولت، مصوبه نهایی خود را به کمیسیون تلفیق ارائه کرده است. در بخش بعد نشان داده می‌شود که چه میزان اصلاحات مواد اصلی لایحه و کدام یک از مصوبات الحاقی کمیسیون فرهنگی در کمیسیون تلفیق به تصویب رسیده است. این در واقع به معنای آن است که سیاست حمایت از حوزه‌های فرهنگی در چه حوزه‌هایی بیشترین اقبال و همراهی را داشته است.

بخش سوم - مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی

۱. بررسی و توصیف مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی

از آنجایی که بیش از ۷۸ درصد مصوبات کمیسیون تلفیق در صحن علنی مجلس با اندکی اصلاح عبارتی به تصویب رسیده است این دو مرحله در گزارش حاضر در یک بخش بررسی شده است. با این حال مواردی که در صحن علنی تغییر مهم و تأثیرگذاری در احکام پیشنهادی حوزه فرهنگ ایجاد شده باشد مشخص شده است. تحلیل مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی مجلس شورای اسلامی نشان می‌دهد که این دو در چهار مورد اصلاحات کمیسیون فرهنگی را در خصوص «مواد لایحه دولت» پذیرفته و ۴ مورد دیگر را نپذیرفته است. از ۴۳ «ماده الحاقی» پیشنهادی کمیسیون فرهنگی نیز تنها ۱۲ ماده الحاقی به تصویب کمیسیون تلفیق و صحن علنی رسیده است. بنابراین در مجموع کمیسیون تلفیق تنها ۱۶ مورد از ۵۰ مورد پیشنهادی کمیسیون فرهنگی را پذیرفته است که ۳۲ درصد مصوبات کمیسیون فرهنگی است.

با این حال کمیسیون تلفیق و صحن علنی در ۲۷ ماده احکامی را در حوزه فرهنگ وضع کرده است که ۱۳ ماده آن ذیل بخش فرهنگ و ۱۴ ماده در سایر بخش‌ها آمده است. در واقع سهم بخش فرهنگ از کل برنامه ششم با ۱۲۴ ماده حدود ۲۱ درصد است. همچنین در مجموع ۶۹ حکم فرهنگی در ۲۷ ماده مرتبط با فرهنگ به تصویب رسیده است که با ۲۳ حکم مربوط به آسیب‌های اجتماعی جمعاً ۹۲ حکم برنامه‌ای می‌شود. از این میزان، ۵۰ حکم ذیل بخش فرهنگ و ۴۲ حکم ذیل سایر بخش‌ها به تصویب رسیده است.

جدول ۱۰. وضعیت احکام حوزه فرهنگ، پیشنهادی کمیسیون تلفیق و مصوب صحن علنی

ردیف	احکام پیشنهادی	تعداد مواد/احکام	مصادیق
۱	مواد لایحه دولت که توسط کمیسیون فرهنگی اصلاح و توسط کمیسیون تلفیق و صحن علنی پذیرفته و تصویب شده است	۴ مورد	۳-۲۳-۲۴-۲۸-(لایحه دولت)
۲	مواد الحاقی کمیسیون فرهنگی که توسط کمیسیون تلفیق و صحن علنی پذیرفته و تصویب شده است.	۱۲	ماده (۹۲) بندهای «ت» تا «ح»
			ماده (۷۳)
			ماده (۸۰)
			مواد (۹۴)، (۹۵)، (۹۶)
۱۴	مواد الحاقی که توسط کمیسیون تلفیق پیشنهاد شده و به تصویب صحن رسیده است	مواد (۹۳)، (۷۵)، (۶۸)، (۷۳)، (۶۳)، (۶۱)، (۵۵)، (۵۳)، (۳۶)، (۳۳)، (۱۰۳)، (۱۰۲)، (۱۰۰) و (۹۹)	
			مواد (۹۷)، (۹۸)، (۱۰۴)

ردیف	احکام پیشنهادی	تعداد مواد/احکام	مصادیق
۳	مواد لایحه دولت که عیناً به تصویب کمیسیون تلفیق و صحن علنی رسیده است	۲	۱۰۱ (ماده ۳۱ لایحه) و ۲۵ (ماده ۱۴ لایحه)
۴	مواد الحاقی که در صحن علنی پیشنهاد شده و تصویب شده است	۳ حکم	بند «ج» ماده (۷)، بند «ج» ماده (۹۲) و تبصره «۴» ماده (۹۴)
۵	جمع مواد/احکام مصوب		۲۷ ماده (۶۹ حکم)

همان‌طور که گفته شد تنها ۳۲ درصد مصوبات کمیسیون فرهنگی مورد پذیرش کمیسیون تلفیق و صحن علنی قرار گرفته است و ۶ ماده و ۱۹ حکم از مصوبات پیشنهادی کمیسیون تلفیق در حوزه فرهنگی نیز در صحن علنی حذف یا اصلاح شده است که عبارت است از:

۱. حذف جزء «۲» بند «۲» ماده (۲۷) «زمین و اعطای تسهیلات لازم به منظور احداث فضاهای اقامتی موقت مجتمع خدمات گردشگری- مسافراکاشانه در ۳۰۰ روستای هدف گردشگری با همکاری و مشارکت بخش خصوصی»

۲. اصلاح بند «ل» ماده (۳۳) «راه‌اندازی شبکه ملی مستقل» کشاورزی، آب، منابع طبیعی و... به تولید و پخش برنامه

۳. حذف تبصره ماده (۶۱) «تسهیلات اعطایی برای بخش مسکن اعم از طرح‌های مسکن مهر، مسکن جوانان و نیازمندان و...»

۴. حذف جزء «۱» بند «الف» ماده (۸۰) «بسط و گسترش روحیه نشاط، شادابی، امیدواری، اعتماد اجتماعی، تعمیق ارزش‌های دینی و هنجارهای اجتماعی»

۵. حذف جزء «۵» بند «الف» ماده (۸۰) «مداخله به‌هنگام به‌منظور پیشگیری...»

۶. حذف جزء «۶» بند «الف» ماده (۸۰) «طراحی و اجرای برنامه‌های مصون‌ساز و پیشگیرانه...»

۷. حذف جزء «۲» بند «ب» ماده (۸۰) «بازتوانی آسیب‌دیدگان اجتماعی...»

۸. حذف جزء «۶» بند «ب» ماده (۸۰) «اعمال رویکردهای توانبخشی، مهارت‌افزایی»

۹. حذف جزء «۳» بند «ب» ماده (۸۰) «ساماندهی و توسعه مشارکت‌های مردمی و خدمات»

۱۰. حذف جزء «۷» بند «ب» ماده (۸۰) «ارتقای سطح بهداشت روان...»

۱۱. حذف جزء «۸» بند «ب» ماده (۸۰) «طراحی و اجرای برنامه‌های تبلیغی و فرهنگ‌سازی»

۱۲. حذف جزء «۶» بند «ج» ماده (۸۰) «سامان‌بخشی مناطق حاشیه‌نشین...»

۱۳. حذف جزء «۷» بند «ج» ماده (۸۰) «وضع مقررات بازدارنده و اعمال ممنوعیت...»

۱۴. حذف جزء «۸» بند «ج» ماده (۸۰) «تهیه و اجرای طرح هادی...»
۱۵. حذف جزء «۹» بند «ج» ماده (۸۰) «طراحی و ایجاد کمر بند سبز...»
۱۶. حذف جزء «۱۰» بند «ج» ماده (۸۰) «گسترش و ارتقای خدمات سازمان بهزیستی»
۱۷. اصلاح بند «ه» ماده (۸۰) «مقابله با اعتیاد»
۱۸. اصلاح ماده (۹۳) «تأمین بودجه سازمان صداوسیما»
۱۹. حذف بندهای «الف» و «ج» ماده (۱۰۳) «اولویت استخدام مردان متأهل و حذف «حداکثر تا سه فرزند» در ماده (۶۸) قانون مدیریت خدمات کشوری»
- بیشترین حذف صورت گرفته مربوط به ماده (۸۰) در حوزه آسیب‌های اجتماعی است که صحن علنی مجلس ۱۳ حکم از ۵۱ حکم پیشنهادی کمیسیون تلفیق را حذف کرده است.
- با این حال از حیث حوزه‌های فرهنگی که در مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی سهم بیشتری از مصوبات را به خود اختصاص داده است، بیشترین ماده و حکم به حوزه گردشگری اختصاص یافته است. در ادامه این حوزه‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۱. حوزه گردشگری

همان‌طور که گفته شد گردشگری و تا حدودی میراث فرهنگی و صنایع دستی بیشترین سهم را از مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی داشته‌اند.

جدول ۱۱. مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی در حوزه گردشگری

مصوبه کمیسیون تلفیق و صحن علنی
ماده (۹۸) - صدر ماده: اضافه نمودن اهمیت حمایت از صنایع دستی و توسعه گردشگری الف) تأمین هزینه‌های مربوط به پژوهش، حفاظت و مرمت آثار منقول و غیرمنقول ب) تأسیسات گردشگری از هر نظر تابع قوانین و مقررات بخش صنایع است و از شمول قانون نظام صنفی مستثنا می‌باشند. ۲. بند «۳» ماده (۲۴) لایحه: اقدامات لازم توسط سازمان به منظور شناسایی، مستندسازی، حفاظت و مرمت و معرفی میراث فرهنگی
ماده (۹۹) - تهیه و اجرای طرح بهسازی و احیای حداقل ۳۰۰ روستای دارای بافت با ارزش تاریخی و فرهنگی و روستاهای هدف گردشگری
ماده (۱۰۰) - الف) سند راهبردی توسعه گردشگری ۱. تهیه و الحاق پیوست تخصصی میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری برای کلیه طرح‌های توسعه‌ای ۲. تطبیق و اصلاح برنامه توسعه استان‌های کشور با سند راهبردی توسعه گردشگری (در صحن حذف شد) ۳. اختصاص یارانه و تسهیلات مالی و معافیت‌های مالیاتی و عوارضی به تأسیسات گردشگری ۴. ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز مناطق گردشگری

مصوبه کمیسیون تلفیق و صحن علنی
(ب) طرح ساماندهی گردشگری جنگل‌های شمال و شمال غرب کشور و سواحل شمالی و جنوبی (ج) تمهیدات و اقدامات قانونی لازم جهت مدیریت یکپارچه و جامع میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری. (د) واریز کل درآمد اختصاصی و کمک‌های مردمی به حسابی که نزد خزانه. صد درصد (۱۰۰٪) وجوه حاصله برای اداره، توسعه و مرمت این اماکن (ه) واگذاری بخشی از وظایف و امور تصدیگری و اجرایی گردشگری (ج) گازرسانی روستاهای هدف گردشگری توسط شرکت ملی گاز
ماده (۲۷) - زمین و اعطای تسهیلات لازم به منظور احداث فضاهای اقامتی موقت مجتمع خدمات گردشگری- مسافراکاشانه در ۳۰۰ روستای هدف گردشگری (در صحن حذف شد)
ماده (۳۶) - بند «ب» - عوارض حاصل از چشمه‌های آب معدنی و درمانی صرف زیرساخت‌های گردشگری
ماده (۵۳) - بهره‌مند شدن شرکت مادر تخصصی فرودگاه‌ها و ناوبری هوایی ایران و شرکت‌های فرودگاهی وابسته و شرکت راه‌آهن از مزایای قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی

از مجموع ۸ حکم پیشنهادی کمیسیون فرهنگی، سه حکم مورد پذیرش کمیسیون تلفیق قرار گرفته و به تصویب صحن علنی رسیده است. از این سه حکم نیز یک مورد بند «۳» ماده (۲۴) لایحه پیشنهادی دولت بوده که عیناً توسط کمیسیون فرهنگی و تلفیق تصویب شده است. کمیسیون تلفیق ۸ ماده را علاوه بر مصوبات کمیسیون فرهنگی در حوزه گردشگری تصویب کرده که شامل ۲۰ حکم برنامه‌ای است. هر چند یک مورد از مصوبات کمیسیون تلفیق یعنی جزء «۲» بند «۲» ماده (۲۷) قانون برنامه «زمین و اعطای تسهیلات لازم به منظور احداث فضاهای اقامتی موقت مجتمع خدمات گردشگری- مسافراکاشانه در ۳۰۰ روستای هدف گردشگری با همکاری و مشارکت بخش خصوصی» در صحن علنی به تصویب نرسیده و حذف شده است. به این ترتیب در حوزه گردشگری در نهایت در صحن علنی ۷ ماده و ۱۷ حکم برنامه‌ای به تصویب رسیده است که از این تعداد ۳۳ درصد مصوبات کمیسیون تلفیق از مصوبات کمیسیون فرهنگی بوده و ۷۷ درصد خارج از پیشنهادهای کمیسیون فرهنگی به تصویب رسیده است.

۲. خانواده و آسیب‌های اجتماعی

دومین حوزه‌ای که بیشترین سهم مواد الحاقی را در مصوبات تلفیق و صحن علنی داشته است، حوزه خانواده و آسیب‌های اجتماعی است. از حیث احکام قانونی این حوزه بیشترین حکم را در برنامه توسعه ششم داشته و با ۵۲ حکم مصوب در تلفیق و ۳۹ حکم مصوب در صحن علنی در رتبه نخست قرار دارد. تعداد بالای احکام مصوب در کمیسیون تلفیق و صحن علنی نشان‌دهنده حساسیت زیاد مجلس در خصوص این موضوع و البته بحرانی بودن آن در جامعه است.

با این حال در مصوبه کمیسیون تلفیق و صحن علنی مجلس ماده (۸۰) بیشتر معطوف به آسیب‌های اجتماعی و مواد (۱۰۲)، (۱۰۳) و (۱۰۴) معطوف به حوزه خانواده تدوین شده است. در این حوزه نیز بخشی از پیشنهادهای کمیسیون فرهنگی مورد توجه قرار گرفته و مواد الحاقی زیادی نیز در کمیسیون

تلفیق در این حوزه پیشنهاد و در نهایت به تصویب صحن علنی رسیده است.

جدول ۱۲. مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی در حوزه خانواده و آسیب‌های اجتماعی

مصوبه کمیسیون تلفیق و صحن علنی
<p>ماده (۸۰) - دولت مکلف است به‌منظور پیشگیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی، بر محورهای زیر اقدام کند به‌گونه‌ای که آسیب‌های اجتماعی در انتهای برنامه به ۲۵ درصد میزان کنونی کاهش یابد: (در صحن حذف شد)</p> <p>الف) پیشگیری: ۱. بسط و گسترش روحیه نشاط و... (در صحن حذف شد) ۲. اصلاح برنامه‌های درسی دوره آموزش عمومی و پیش‌بینی آموزش‌های اجتماعی و ارتقای مهارت‌های زندگی ۳. تهیه و تدوین پیوست‌های اجتماعی ۴. «تدوین نظام جامع رصد آسیب‌های اجتماعی و معلولیت‌ها ۵. آموزش‌های روان‌شناختی کاهش تقاضا در حوزه اعتیاد و فوریت‌های اجتماعی (در صحن حذف شد) ۶. طراحی و اجرای برنامه‌های مصون‌ساز و پیشگیرانه (در صحن حذف شد)</p> <p>ب) خدمت‌رسانی و بازتوانی: ۱. خدمات‌رسانی به‌موقع... با مشارکت سازمان‌های غیردولتی ۲. بازتوانی آسیب‌دیدگان اجتماعی (در صحن حذف شد) ۳. ساماندهی و توسعه مشارکت‌های مردمی (در صحن حذف شد) ۴. تحت پوشش قرار دادن کلیه مددجویان واجد شرایط پشت نوبتی کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی ۵. توسعه مراکز فوریت‌های اجتماعی در شهرهای بالای ۵۰ هزار نفر ۶. اعمال رویکردهای توانبخشی، مهارت‌افزایی، توانمندسازی (در صحن حذف شد) ۷. ارتقای سطح بهداشت روان، گسترش خدمات مددکاری اجتماعی (در صحن حذف شد) ۸. طراحی و اجرای برنامه‌های تبلیغی و فرهنگ‌سازی توسط سازمان صداوسیما و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی (در صحن حذف شد) ۹. بسط و توسعه نقش مردم و سازمان‌های مردم‌نهاد در حوزه‌های مشارکت‌های گروهی و تأمین مالی</p> <p>ج) شناسایی و بهبود نقاط آسیب‌خیز: ۱. شناسایی نقاط آسیب‌خیز و بحران‌زای اجتماعی ۲. بهبود کیفیت زندگی ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی و ترویج مهاجرت معکوس ۳. تدوین برنامه‌های ارتقای سلامت اجتماعی و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی با رویکرد توسعه محلی ۴. ارائه تسهیلات تشویقی به بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در برنامه‌های سلامت اجتماعی ۵. مدیریت و توزیع متناسب فعالیت، جمعیت و مهاجرت در کشور و ممانعت از توسعه حاشیه‌نشینی ۶. سامان‌بخشی مناطق حاشیه‌نشین تعیین شده (در صحن حذف شد) ۷. وضع مقررات بازدارنده و اعمال ممنوعیت ارائه کلیه خدمات زیربنایی به ساخت‌وسازهای غیرمجاز خارج از محدوده شهرها (در صحن حذف شد) ۸. تهیه و اجرای طرح هادی برای روستاهای واقع در حریم کلانشهرها (در صحن حذف شد) ۹. طراحی و ایجاد کمربند سبز در اطراف مراکز جمعیتی (در صحن حذف شد) ۱۰. گسترش و ارتقای خدمات سازمان بهزیستی، کمیته امداد امام خمینی (ره) و خیریه‌ها (در صحن حذف شد)</p> <p>د) حمایت از زنان سرپرست خانوار،</p> <p>ه) مقابله با اعتیاد: ۱. کشف و شناسایی اموال منقول و غیرمنقول و سرمایه‌های قاچاقچیان و شبکه‌های تولید، توزیع و ترانزیت مواد مخدر ۲. انجام اقدامات لازم توسط دستگاه‌های اجرایی و نیروهای مسلح ۳. بهره‌برداری و تکمیل مراکز نگهداری، درمان و کاهش آسیب معتادان متجاهر و بی‌خانمان و راه‌اندازی مراکز جامع توانمندسازی و صیانت اجتماعی برای معتادان (در صحن اصلاح شد).</p> <p>و) حمایت از بیماران روانی مزمن،</p> <p>ز) توانبخشی سالمندان،</p> <p>ح) تأمین مسکن نیازمندان: ۱. تأمین مسکن اجتماعی و حمایتی ۲. معاف شدن افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی از پرداخت هزینه‌های صدور پروانه ساختمانی، عوارض شهرداری و دهیاری و هزینه‌های انشعاب</p> <p>ط) ساماندهی کودکان خیابانی</p>
<p>ماده (۱۰۲) - ۱. کنترل و کاهش میانگین سن ازدواج به میزان ۱۰ درصد ۲. تنقیح و اصلاح قوانین مرتبط ۳. حمایت، پشتیبانی و ارتقای معیشت و اقتصاد خانواده ۴. مقابله فعال و هوشمند با جنگ نرم در عرصه خانواده ۵. افزایش نرخ</p>

<p>باروری به حداقل ۲/۵-۶. پشتیبانی و حمایت از ترویج ازدواج موفق و آسان، از طریق تمهید و سازوکارهای قانونی و اعطای تسهیلات و امکانات و چتر فراگیر بیمه‌های درمانی و تکمیلی ۷. آموزش و مشاوره مستمر و مسئولانه نوجوانان، جوانان با اولویت خانواده‌ها قبل، حین و دستکم پنج سال پس از ازدواج ۸. ارائه تسهیلات و امکانات ساخت و اجاره مسکن با اولویت زوج‌های دارای فرزند بیشتر و اقدام نسبت به سلامت ازدواج و درمان ناباروری ۹. بهره‌مندی از قضات و وکلای مجرب با اولویت وکلای متأهل، ۱۰. حمایت و توسعه بیمه سلامت در بیمه‌های پایه و تکمیلی ۱۱. جلب مشارکت فراگیر وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی توسط ستاد ملی زن و خانواده</p>
<p>ماده (۱۰۳) - ۱. اولویت استخدام مردان متأهل دارای فرزند (در صحن حذف شد) ۲. دو هفته مرخصی اجباری (تشویقی) کلیه مردان شاغل در بخش‌هایی که صاحب فرزند می‌شوند ۳. در بند «۴» ماده (۶۸) قانون مدیریت خدمات کشوری عبارت «حداکثر تا سه فرزند» حذف می‌شود. (در صحن حذف شد) ۴. بیمه اجتماعی زنان خانه‌دار دارای سه فرزند ۵. بازنشستگی پیش از موعد کارکنان دولت صرفاً جهت بانوان متأهل دارای حداقل ۲ فرزند (در صحن حذف شد) ۶. تأمین خوابگاه‌های مناسب برای دانشجویان متأهل</p>
<p>ماده (۱۰۴) - ۱. کنترل و کاهش نرخ طلاق به ۲۰ درصد سال پایه اجرای برنامه ۲. ترویج ازدواج، ضد ارزش بودن طلاق و آسیب‌های اجتماعی آن برای زوجین توسط سازمان صداوسیما</p>

بنابراین ۱۰ حکم کمیسیون فرهنگی به ۵۲ حکم در مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی افزایش یافته است. در این حوزه نیز پنج حکم پیشنهادی کمیسیون فرهنگی در کمیسیون تلفیق پذیرفته شده است. یعنی در حوزه خانواده ۵۰ درصد پیشنهادهای کمیسیون فرهنگی پذیرفته شده است، اما علیرغم این موضوع سهم پیشنهادهای کمیسیون فرهنگی از کل مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی تنها ۹ درصد است که سهم بسیار پایینی است.

در این مورد نیز احتمالاً حساسیت بالای مجلس نسبت به مسئله آسیب‌های اجتماعی باعث ارائه پیشنهادهای زیاد از سوی سایر کمیسیون‌ها و نمایندگان شده است و همچنین تداخل موضوعی حوزه آسیب‌های میان کمیسیون‌های فرهنگی، اجتماعی و بهداشت و درمان نیز می‌تواند عامل دیگر توضیح‌دهنده کم بودن سهم پیشنهادهای کمیسیون فرهنگی از کل مصوبات صحن علنی و کمیسیون تلفیق باشد.

بندهای «الف» و «ج» ماده (۱۰۳) که توسط کمیسیون تلفیق به صحن علنی ارائه شده بود در صحن علنی حذف شده و نتوانست به تصویب نهایی برسد. به این ترتیب مجموع احکام تصویب شده در حوزه خانواده و آسیب‌های اجتماعی شامل چهار ماده و ۳۹ حکم است که به تصویب صحن علنی رسیده است. علت حذف احکام این بوده که ۳۷ مورد از احکام مصوب کمیسیون تلفیق شامل توصیه‌های بسیار کلی، فاقد جهت و اقدام مشخص بوده است. برای مثال هر ۶ مورد احکام بخش الف پیشگیری دارای جهت‌گیری توصیه‌ای کلی از قبیل بسط و گسترش روحیه نشاط، اصلاح برنامه‌های درسی و پیش‌بینی آموزش‌های اجتماعی و ارتقای مهارت‌های زندگی، تهیه و تدوین پیوست‌های اجتماعی و غیره است. ۸ مورد از ۹ مورد حکم بخش ب) خدمت‌رسانی و بازتوانی دارای چنین ویژگی بوده و هر ۱۰ حکم بخش ج) شناسایی و بهبود نقاط آسیب‌خیز نیز این‌گونه است.

توجه به سه مرحله پیشگیری، درمان به‌موقع و همچنین شناسایی وجه مثبت مواد پیشنهادی است اما

این وجوه در احکام صورت برنامه‌ای پیدا نکرده و به شکل توصیه‌های کلی ارائه شده است. شاید به همین دلیل نیز صحن علنی ۱۳ مورد از احکام این حوزه را حذف کرده است که در بخش قبل به آن اشاره شد.

۳. ورزش

ورزش سومین حوزه‌ای است که بیشترین سهم را از مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی داشته است. سهم این حوزه از مصوبات کمیسیون فرهنگی بیشتر از سایر حوزه‌ها بوده و رتبه اول مصوبات کمیسیون فرهنگی را داشت. با این حال در حالی که کمیسیون فرهنگی ۶ ماده و ۱۱ حکم الحاقی در حوزه ورزش داشته، کمیسیون تلفیق ۶ ماده و ۸ حکم و صحن علنی ۷ ماده و ۱۰ حکم در این حوزه به تصویب رسانده است.

جدول ۱۳. مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی در حوزه ورزش

مصوبه کمیسیون تلفیق و صحن علنی
<p>ماده (۷) - هزینه قابل قبول مالیاتی وزارت ورزش (الحاقی صحن علنی)</p> <p>ماده (۵۵) - هزینه خدمات مدیریت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای... شرکت توسعه و نگهداری اماکن ورزشی تا دو و نیم (۲/۵) درصد عملکرد تخصیص اعتبارات ذیربط با احتساب کل وجه دریافتی از بودجه عمومی دولت ... تعیین و توسط سازمان در اختیار بنیاد و شرکت‌های مذکور قرار می‌گیرد.</p> <p>ماده (۶۳) - ۱. افزایش ایمنی و مقاوم‌سازی مدارس و فضاهای پرورشی و ورزشی وزارت آموزش و پرورش ۲. هزینه کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی غیردولتی در احداث، توسعه، تکمیل و تجهیز ... سالن‌های ورزشی وابسته به وزارت آموزش و پرورش ... به‌عنوان هزینه قابل قبول مالیاتی محسوب می‌شود.</p> <p>ماده (۷۳) تبصره «۲» - ۱۰۰ درصد درآمدهای حاصل از اجرای این بند (عوارض مواد دخانی) ... در جهت کاهش مصرف دخانیات ... و توسعه ورزش در اختیار دستگاه‌های ذیربط قرار می‌گیرد.</p> <p>ماده (۹۲) - حق پخش تلویزیونی مسابقات ورزشی</p> <p>ماده (۹۴) - دولت مکلف است بیست و هفت صدم درصد (۰/۲۷٪) از کل نه درصد (۹٪) مالیات ارزش‌افزوده را برای توسعه ورزش ... اختصاص دهد.</p> <p>تبصره «۲» - پرداخت هر گونه وجهی از محل بودجه کل کشور به هر شکل و به هر نحو به ورزش حرفه‌ای ممنوع است و پیگرد قانونی دارد. الحاقی صحن تبصره «۴» - یک‌پنجم از منابع ماده (۹۴) و (۷۳) برای ازدواج و اشتغال جوانان</p> <p>ماده (۹۶) - واگذاری اراضی ملی غیرکشاورزی به‌استثنای اراضی واقع در مناطق چهارگانه محیط زیست و خارج از حریم شهرها و محدوده روستاها به‌منظور احداث و توسعه اماکن و فضاهای ورزشی.</p>

سه حکم از ۱۱ حکم پیشنهادی کمیسیون فرهنگی مورد تأیید و تصویب کمیسیون تلفیق و صحن علنی قرار گرفته است. یعنی در حوزه ورزش ۲۷ درصد پیشنهادهای کمیسیون فرهنگی مورد پذیرش تلفیق و صحن قرار گرفته است. با این حال سهم کمیسیون فرهنگی از کل مصوبات صحن و تلفیق در حوزه ورزش ۵۰ درصد است. به‌عبارت دیگر درست است که ۸ مورد از احکام پیشنهادی کمیسیون فرهنگی به تصویب تلفیق و صحن علنی نرسیده است، اما از کل مصوباتی که صحن و تلفیق در حوزه ورزش داشته است ۵۰ درصد همان پیشنهادهای کمیسیون فرهنگی است.

۴. برنامه‌های تلویزیونی و صداوسیما

با وجود آنکه کمیسیون فرهنگی درباره برنامه‌های تلویزیونی و به صورت خاص صداوسیما ۴ ماده الحاقی و ۴ حکم را تصویب کرده بود، اما تنها یک مورد از پیشنهادهای کمیسیون فرهنگی به تصویب تلفیق و صحن علنی رسیده است البته کمیسیون تلفیق ۴ ماده و ۴ حکم جداگانه را درباره صداوسیما پیشنهاد داد که هر ۴ مورد با اصلاحاتی در صحن علنی به تصویب رسیدند.

جدول ۱۴. مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی در حوزه صداوسیما

مصوبه کمیسیون تلفیق و صحن علنی
<p>ماده (۳۳) - ل) سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران موظف است با هدف تولید و پخش برنامه‌های آموزشی، ترویجی، مدیریت مصرف آب، بهبود کمی و کیفی محصولات کشاورزی و فرآوری تولیدات، حفاظت از محیط‌زیست و منابع طبیعی کشور، بهره‌وری و انتقال یافته‌های علمی به بهره‌برداران، تا پایان سال سوم برنامه نسبت به راه اندازی شبکه ملی مستقل «کشاورزی، آب، منابع طبیعی، محیط‌زیست» اقدام نماید (در صحن اصلاح شد).</p> <p>ماده (۸۶) - بند «پ» - صداوسیما جمهوری اسلامی ایران موظف است ضمن اختصاص بخشی از برنامه‌های شبکه‌های مختلف به موضوع ترویج فرهنگ ایثار و شهادت، ده درصد (۱۰٪) از تولیدات برنامه‌های هنری نمایشی خود را به این موضوع اختصاص دهد.</p> <p>ماده (۹۲) - بند «پ» حق پخش مسابقات ورزشی</p> <p>ماده (۹۳) - دولت مکلف است از ابتدای اجرای برنامه، سهم خود در تأمین بودجه سازمان صداوسیما را حداقل به میزان ۰/۷ درصد بودجه عمومی دولت لحاظ و تخصیص دهد. افزایش اعتبار سازمان نسبت به سال پایه از محل این ماده جهت پوشش صد درصدی (۱۰۰٪) استان‌ها، توسعه کمی و کیفی برنامه‌های تولیدی (ملی، استانی و برون مرزی) پویانمایی (انیمیشن)، هاستند و فیلم‌ها و سریال‌های فاخر و توسعه فنی هزینه می‌شود و هرگونه افزایش حقوق و مزایا جز به تناسب سایر بخش‌های کشور که بودجه سنواری مشخص می‌شود، ممنوع است. صداوسیما جمهوری اسلامی ایران گزارش سالانه این ماده را به مجلس شورای اسلامی ارائه می‌کند.</p> <p>ماده (۱۰۴) - ب) سازمان صداوسیما مکلف است در برنامه‌های خود ترویج ازدواج، ضد ارزش بودن طلاق و آسیب‌های اجتماعی آن برای زوجین و فرزندان، فرهنگ افزایش پابندی زوجین به خانواده و حفظ حرمت خانواده را به عنوان محورهای اصلی مد نظر قرار دهد</p>

اگر مواد الحاقی برنامه ششم را در نظر بگیریم سهم کمیسیون فرهنگی از مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی درباره صداوسیما صفر است. علت این مسئله را تنها می‌توان در جایگاه این سازمان در فضای اجتماعی ایران و به تبع آن در مجلس شورای اسلامی دانست. توجه به مصوبات کمیسیون فرهنگی نشان می‌دهد که این کمیسیون به دنبال ایجاد تکالیف معین برای این سازمان همراه با حمایت مالی بوده است. در حالی که مصوبه کمیسیون تلفیق مبتنی بر حمایت مالی حداقل هزار میلیارد تومانی و تکالیف کلی ایجاد شبکه و اختصاص قسمتی از تولیدات برنامه‌ای بوده است.

۵. فضای مجازی

فضای مجازی علیرغم تأکیدات زیاد در سیاست‌های کلان و اقدامات عمده‌ای چون تشکیل شورای عالی فضای مجازی، سهمی از مواد لایحه دولت در برنامه ششم نداشت. با این حال این حوزه در مصوبات کمیسیون فرهنگی، علاوه بر اینکه به‌عنوان یکی از موضوعات اولویت‌دار به ماده (۳) لایحه اضافه شده است در مواد الحاقی کمیسیون فرهنگی نیز با سه ماده الحاقی و سه حکم جایگاه چهارم را از حیث میزان سهم در مصوبات کمیسیون فرهنگی داشت.

جدول ۱۵. مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی در حوزه فضای مجازی

مصوبه کمیسیون تلفیق و صحن علنی
<p>ماده (۴) - موضوعات اولویت‌دار... فضای مجازی... ماده (۶۸) -</p> <p>الف) [آزمینه‌سازی برای]... ایجاد نظام اطلاعات استنادپذیر الکترونیکی و کمک به مقابله با جعل، ..ب) ۱. ... توسعه و تکمیل نظام پایش شاخص‌های توسعه کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات و دولت الکترونیک ... برای کاهش حداقل ۱۲/۵ درصد سالانه از مراجعه حضوری به دستگاه‌های اجرایی ... ۲. ارتقای توسعه دولت الکترونیک به میزان ۳۰ رتبه در طی برنامه ... ۳. تمهیدات لازم برای دستیابی به حداقل هفت‌ونیم درصد (۷/۵٪) رشد سالانه معاملات کالا و تجارت کالا و خدمات کشور. ... ۴. پایش شاخص‌های محتوای الکترونیک ... ۵. ده برابر کردن محتوای دیجیتال (ج) [انجام برخی اقدامات]... توسط شرکت‌های ثبت شده نزد سازمان بورس و اوراق بهادار، به طریق الکترونیکی (د) بهره‌برداری از سامانه‌های مالیات الکترونیکی، معاملات دولتی الکترونیکی (شامل مناقصه، مزایده، خرید کالا) و سلامت الکترونیکی (ه) افزایش خدمات و فعالیت دفاتر ارتباطات و فناوری اطلاعات (ICT) روستایی و) ایجاد تسهیلات برای اپراتورهای پستی با راه‌اندازی و ارائه خدمات رأساً یا توسط دیگر اپراتورها در ایستگاه‌های راه آهن، بنادر، فرودگاه‌های بین‌المللی و پایانه‌های مرزی کشور. این شرکت از پرداخت هزینه‌های مربوط به ایجاد تسهیلات و امکانات مذکور شامل حق الارض، اجاره و حق امتیازها معاف می‌باشد.</p>
<p>ماده (۱۰۷)، (۱۰۶) و (۱۰۸) - مقابله با جنگ نرم در حوزه‌های مختلف با اولویت حضور فزاینده در فضای مجازی و رایانه‌ای با رویکرد بومی</p>
<p>ماده (۱۰۷) - به‌منظور افزایش ظرفیت‌های قدرت نرم و دفاع سایبری و تأمین پدافند و امنیت سایبری برای زیرساخت‌های کشور، طرح جامع دربرگیرنده توسعه قدرت نرم دفاعی و سایبری و مقابله با جنگ نرم با مشارکت ستاد کل نیروهای مسلح و وزارت اطلاعات در سال اول برنامه تهیه و پس از تصویب شورای عالی فضای مجازی از سال دوم به اجرا در می‌آید.</p>

کمیسیون تلفیق در ۳ ماده و ۱۲ حکم در خصوص فضای مجازی احکامی را به تصویب رسانده است که همه آنها در صحن علنی به تصویب رسیده است.

۶. سایر موارد

در ۶ حوزه دیگر فرهنگی در مصوبه نهایی صحن علنی احکامی در برنامه ششم به تصویب رسیده است.

فعالیت فرهنگی، وقف، کتاب، مسجد، زیارت، زنان ۶ حوزه فرهنگی هستند که به دلیل اینکه در خصوص هر یک از آنها تنها یک حکم در مصوبه نهایی وجود دارد، در این گزارش از بررسی آنها به صورت مجزا پرهیز شده و صرفاً در یک بند کلی مورد بررسی قرار گرفته است.

جدول ۱۶. مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی

مصوبه کمیسیون تلفیق و صحن علنی
<p>ماده (۹۲):</p> <p>ت) سازمان اوقاف و امور خیریه مکلف است با همکاری سازمان، وزارت راه و شهرسازی، شهرداری‌ها و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور نسبت به صدور و اخذ اسناد موقوفات و تبدیل بقاع متبرکه به قطب‌های فرهنگی اقدام نمایند.</p> <p>ث) دولت مکلف است نسبت به توسعه فرهنگ کتابخوانی با اولویت کتابخانه‌های روستایی در مناطق کمتر توسعه یافته، براساس طرح آمایش سرزمین و نیازهای منطقه‌ای با رویکرد تشویق و جذب سرمایه‌گذاری بخش خصوصی و تعاونی در تولید کتاب و محصولات فرهنگی و سایر کالاهای فرهنگی و هنری، تا پایان سال اول اجرای برنامه با نرخ رشد سالانه پنج درصد (۵٪) نسبت به وضعیت موجود در طول اجرای برنامه اقدام نماید.</p> <p>ج) دولت و شهرداری‌ها و سازمان آب و فاضلاب مکلفند با ارائه تعرفه فرهنگی در زمینه آب و برق و گاز، حمل‌ونقل و پست، با استفاده از کاربری فرهنگی در فضاهای مسکونی از کتابفروشان، ناشران و مطبوعات که دارای مجوزهای قانونی لازم هستند حمایت کنند.</p> <p>تبصره - آیین‌نامه اجرایی موضوع این بند توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی با همکاری وزارت مسکن و شهرسازی، وزارت نیرو و وزارت کشور تدوین و به تصویب هیئت وزیران می‌رسد.</p> <p>چ) دولت مکلف است به منظور حمایت از حقوق پدیدآورندگان آثار فرهنگی، هنری و امنیت شغلی اصحاب فرهنگ و هنر و مطبوعات و قلم، بسترسازی برای حضور بین‌المللی در عرصه‌های فرهنگی، هنری و تنظیم مناسبات و روابط میان اشخاص حقیقی و حقوقی مرتبط با امور فرهنگی و هنری اقدام‌های ذیل را به عمل آورد:</p> <p>۱. تمهیدات قانونی لازم جهت امنیت شغلی اصحاب فرهنگ و هنر و استقرار نظام صنفی بخش فرهنگ تا پایان سال اول برنامه.</p> <p>۲. بازنگری و اصلاح قوانین مطبوعات و تبلیغات نظام جامعه حقوقی مطبوعات و رسانه‌ها و تبلیغات</p>
<p>ماده (۹۵) - به منظور توسعه فضاهای مذهبی فرهنگی و بهره‌گیری بهینه از اماکن مذهبی و تثبیت جایگاه مسجد به عنوان اصلی‌ترین پایگاه عبادی، تربیتی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، اقدامات زیر انجام می‌شود:</p> <p>الف) وزارت راه و شهرسازی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و شهرداری‌ها موظفند در طراحی و اجرای طرح‌های جامع تفصیلی شهری و هادی روستایی و شهرک‌ها و شهرهای جدیدالاحداث، اراضی مناسب برای احداث مسجد و خانه عالم در جوار مساجد جهت استفاده امام جماعت همان مسجد پیش‌بینی کنند و پس از آماده‌سازی بدون دریافت هزینه و با حفظ مالکیت عمومی در اختیار متقاضیان احداث مساجد قرار دهند.</p> <p>تبصره - مساجد از پرداخت هزینه‌های حق انشعاب آب، برق، گاز و فاضلاب و عوارض ساخت‌وساز فقط برای فضای اصلی معاف می‌باشند.</p> <p>ب) مالکان مجتمع‌های تجاری، اداری و خدماتی جدیدالاحداث موظفند نمازخانه مناسبی را در اماکن مذکور احداث نمایند. دستورالعمل این بند شامل تعداد واحدهای این مجتمع‌ها و مکان احداث در چارچوب نقشه‌های مصوب به تصویب شورای عالی شهرسازی و معماری می‌رسد.</p> <p>ج) سازمان جنگل‌ها، مراتع و آبخیزداری کشور و شهرداری‌ها موظفند نسبت به احداث یا اختصاص فضای کافی و مناسب برای مسجد یا نمازخانه در بوستان‌های ملی و بوستان‌های شهری اقدام کنند.</p>

مصوبه کمیسیون تلفیق و صحن علنی
<p>د) کلیه دستگاه‌های اجرایی، مراکز آموزشی، بیمارستان‌ها و مراکز درمانی، مجموعه‌های ورزشی، مجتمع‌های رفاهی، تفریحی و مجتمع‌های تجاری اعم از دولتی یا غیردولتی، موظفند نسبت به احداث یا اختصاص و نگهداری فضای کافی و مناسب برای مسجد یا نمازخانه اقدام نمایند.</p> <p>ه) وزارتخانه‌های راه و شهرسازی و نفت موظفند تمهیدات و اقدام لازم را جهت احداث مسجد و نمازخانه در پایانه‌های مسافربری و جایگاه‌های عرضه سوخت بین شهری و همچنین نگهداری و مدیریت مساجد و نمازخانه‌های مذکور از طریق بخش غیردولتی به عمل آورند.</p> <p>و) وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی مکلف است به منظور ارتقای کارکرد فرهنگی و هنری مساجد، برقراری عدالت فرهنگی و ترویج فرهنگ اسلامی و جذب جوانان و نوجوانان به مساجد، با رعایت موازین اسلامی ترتیبی اتخاذ نماید تا کلیه مساجد شهری و روستاهای بالای هزار نفر جمعیت از کانون‌های فرهنگی و هنری برخوردار گردند.</p>
<p>ماده (۹۷) - دولت مکلف است به منظور تعمیق ارزش‌ها، باورها و فرهنگ مبتنی بر هویت اسلامی و ترویج سیره و سنت اهل بیت علیهم‌السلام و استفاده بهینه از ظرفیت معنوی اماکن زیارتی به‌ویژه در شهرهای مقدس مشهد، قم و شیراز و برگزاری و تمهید امکانات لازم مراسم سالانه پیاده‌روی اربعین، نسبت به انجام امور ذیل تا پایان برنامه اقدام نماید:</p> <p>الف) شناسایی دقیق نیازها و مشکلات زائرین، برنامه‌ریزی و تدوین سازوکارهای لازم جهت ساماندهی امور زائرین و تأمین زیرساخت‌های لازم از طریق حمایت از شهرداری‌ها و بخش‌های غیردولتی</p> <p>ب) توسعه امکانات، فعالیت‌های فرهنگی و خدمات زیارتی در قطب‌های زیارتی و گردشگری مذهبی و فراهم نمودن زمینه زیارت مطلوب و اجرای پروژه‌های زیربنایی مورد نیاز در قالب بودجه‌های سنواتی</p>
<p>ماده (۱۰۱) - کلیه دستگاه‌های اجرایی موظفند به منظور تحقق اهداف مندرج در اصول دهم، بیستم و بیست‌ویکم قانون اساسی، اهداف سند چشم‌انداز و سیاست‌های کلی برنامه ششم و سیاست‌های کلی خانواده مبنی بر «تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و استیفای حقوق، شرعی و قانونی زنان در همه عرصه‌ها و توجه ویژه به نقش سازنده آنان» و نیز به منظور بهره‌مندی جامعه از سرمایه انسانی زنان در فرآیند توسعه پایدار و متوازن، با سازماندهی و تقویت جایگاه سازمانی امور زنان و خانواده در دستگاه، نسبت به اعمال رویکرد عدالت جنسیتی بر مبنای اصول اسلامی در سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌های خود و ارزیابی آثار تصمیمات خود در آن چارچوب، براساس شاخص‌های ابلاغی ستاد ملی زن و خانواده در چارچوب سیاست‌های کلی خانواده اقدام نمایند.</p> <p>تبصره «۱» - معاونت امور زنان و خانواده ریاست‌جمهوری موظف است ضمن ارزیابی و تطبیق سیاست‌ها، برنامه‌ها و طرح‌های دستگاه‌ها و رصد مستمر ارتقای شاخص‌های وضعیت زنان و خانواده، گزارش آن را به‌طور سالانه به هیئت وزیران ارائه نماید.</p> <p>تبصره «۲» - آیین‌نامه اجرایی این ماده در خصوص نحوه اعمال، سازوکارهای نظارت و پایش شاخص‌ها و وظایف و الزامات دستگاه‌های اجرایی برای ارتقای شاخص‌های مذکور، به پیشنهاد سازمان، معاونت امور زنان و خانواده و با همکاری سایر دستگاه‌های اجرایی ذیربط، شش ماه پس از تصویب این قانون به تصویب هیئت وزیران خواهد رسید.</p>

۲. تحلیل و ارزیابی مصوبات تلفیق و صحن علنی

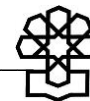
جدول زیر وضعیت حوزه‌های فرهنگی در مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی را نشان می‌دهد.

جدول ۱۷. تعداد مواد و احکام حوزه‌های فرهنگی در لایحه دولت،

مصوبات کمیسیون فرهنگی و کمیسیون تلفیق و صحن علنی

ردیف	حوزه / بخش	تعداد ماده و حکم	مواد پیشنهادی کمیسیون تلفیق	مواد مصوب صحن علنی و نسخه ابلاغی قانون
۱	گردشگری	۸ ماده و ۲۰ حکم قانونی مواد (تلفیق) ۷ ماده و ۱۷ حکم (صحن علنی)	مواد (۳۲)، (۳۶)، (۵۳)، (۷۳)، (۱۰۱)، (۹۸)، (۹۹) و (۱۰۰)	مواد (۳۶)، (۵۳)، (۵۹)، (۸۶)، (۹۸)، (۹۹) و (۱۰۰)
۲	ورزش و جوانان	۶ ماده و ۸ حکم (تلفیق) ۷ ماده و ۱۰ حکم (صحن علنی)	مواد (۶۷)، (۷۹)، (۸۸)، (۱۰۷)، (۱۰۹) و (۱۱۱)	مواد (۷)، (۵۵)، (۶۳)، (۷۳)، (۹۲)، (۹۴) و (۹۶)
۳	خانواده و آسیب‌های اجتماعی	۵ ماده و ۲۲ حکم (تلفیق) ۵ ماده و ۱۷ حکم (صحن علنی)	مواد (۹۰)، (۱۰۲)، (۱۰۳) و (۱۱۹) ۹۵ (آسیب‌های اجتماعی ۳۵ حکم)	مواد (۷۵)، (۱۰۲)، (۱۰۳) و (۱۰۴) ۸۰ (آسیب‌های اجتماعی ۲۳ حکم)
۴	صداوسیما	۶ ماده و ۷ حکم (تلفیق) ۶ ماده و ۷ حکم (صحن علنی)	مواد (۴۳)، (۹۵)، (۱۰۱)، (۱۰۷)، (۹۳) و (۱۱۹)	مواد (۳۳)، (۸۰)، (۸۶)، (۹۲)، (۹۳) و (۱۰۴)
۵	فعالیت فرهنگی	۳ ماده و ۵ حکم (تلفیق) ۳ ماده و ۶ حکم (صحن علنی)	مواد (۲۹)، (۳۳) و بندهای «۶» و «۷» ماده (۱۰۷)	مواد (۲۵)، (۲۸) و بندهای «۶» و «۷» و یک بند الحاقی از ماده (۹۲)
۶	وقف	۱ ماده و ۱ حکم	ماده (۱۰۷) بند «۴»	ماده (۹۲) بند «۴»
۷	کتاب و مطبوعات	۱ ماده و ۱ حکم	ماده (۱۰۷) بند «۵»	ماده (۹۲) بند «۵»
۸	مسجد	۱ ماده و ۴ حکم	ماده (۱۱۰)	ماده (۹۵)
۹	زیارت	۱ ماده و ۲ حکم	ماده (۱۱۲)	ماده (۹۷)
۱۰	زنان	۱ ماده و ۱ حکم	ماده (۱۱۶)	ماده (۱۰۱)
۱۱	فضای مجازی	۴ ماده و ۳ حکم	مواد (۸۴)، (۱۲۱)، (۱۲۲) بند «۴» ماده (۲) (مسئله محوری برنامه)	مواد (۶۸)، (۱۰۶)، (۱۰۷) بند «۴» ماده (۲) (مسائل محوری برنامه)

بنابراین از ۲۵ حوزه فرهنگی که در کمیسیون فرهنگی مصوباتی به آن اختصاص یافته بود ۱۱ حوزه موفق شده‌اند که در کمیسیون تلفیق نیز مصوبه داشته باشند و درباره ۱۵ حوزه دیگر تلفیق و صحن علنی مصوبه‌ای نداشته است. این ۱۵ حوزه عبارتند از حوزه‌های علمیه، حوزه‌های علمیه دانشگاهی، بسیج، بودجه فرهنگی، سینما، قرآن، جوانان، اصلاح الگوی مصرف و سیاست‌های اقتصاد مقاومتی، الگوی توسعه اسلامی - ایرانی، اطلس فرهنگی کشور، «معماری اسلامی - ایرانی»، تبلیغات بازرگانی، جهاد دانشگاهی، سبک زندگی و تبلیغ اسلامی است.

به این ترتیب چهار حوزه گردشگری، آسیب‌های اجتماعی و خانواده، ورزش و صداوسیما بیشترین سهم را از مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی را داشته‌اند. در هر یک از این چهار حوزه نیز بخشی از پیشنهادهای کمیسیون فرهنگی مورد پذیرش قرار گرفته و بخش دیگری از آن توسط تلفیق رد شده است. در این بخش تفاوت‌های احکام پیشنهادی در هر یک از این بخش‌ها در دو کمیسیون فرهنگی و تلفیق مورد بررسی قرار می‌گیرد تا مشخص شود که آیا این دو کمیسیون از سیاست‌های متفاوتی تبعیت می‌کنند و یا اینکه هر دو ذیل یک سیاست واحد عمل می‌کنند.

۱. حوزه گردشگری

همان‌طور که گفته شد تنها ۳۲ درصد مصوبات کمیسیون تلفیق از مصوبات کمیسیون فرهنگی است. علت این امر تا حدودی می‌تواند به ماهیت حوزه گردشگری بازگردد که به‌عنوان یک فعالیت عمدتاً اقتصادی در نظر گرفته شده و حتی در ماده (۳) لایحه دولت نیز به‌عنوان یک پیشران اقتصادی برای درآمدزایی در نظر گرفته شده است. به همین خاطر احتمالاً سایر کمیسیون‌ها به‌خصوص کمیسیون‌های اقتصادی و صنایع در این حوزه پیشنهادهایی ارائه کرده و موفق به تصویب آن در کمیسیون تلفیق شده‌اند. همچنین عامل دیگر می‌تواند ظرفیت استان‌های کشور در حوزه گردشگری و البته به‌تبع آن کسب درآمد استانی و فراهم شدن زمینه‌های توسعه استان‌ها باشد. از همین رو انگیزه کافی در نمایندگان شهرستان‌ها و استان‌ها برای توجه به حوزه گردشگری ایجاد می‌کند.

مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن در حوزه گردشگری معطوف به دو سیاست حمایت و فعال ساختن ظرفیت‌های درآمدزایی است. بخش عمده حمایت‌ها نیز با همین هدف انجام گرفته است. در نظر گرفتن سازوکارهای حمایتی چون ایجاد تأسیسات زیرساختی از گازرسانی تا احداث فضاهای اقامتی موقت و همچنین مستثنا شدن تأسیسات گردشگری از شمول قانون نظام صنفی همه با هدف فراهم ساختن امکان درآمدزایی بیشتر از طریق گردشگری انجام شده است.

کمیسیون فرهنگی ۶ حکم الحاقی را در حوزه گردشگری پیشنهاد داده است که شامل تأمین هزینه، تمهیدات لازم برای بیمه و قانون جامع، مستثنا نمودن تأسیسات گردشگری از شمول قانون نظام صنفی، افزایش عوارض خروج و ورود به کشور و هزینه آن در امور فنی-اعتباری و توسعه زیرساخت‌ها و انتزاع حوزه فرش از وزارت صنعت است. از این ۶ مورد سه مورد تمهیدات لازم برای بیمه، افزایش عوارض خروج و ورود به کشور و انتزاع حوزه فرش از وزارت صنعت نتوانسته است به تصویب تلفیق و صحن مجلس برسد.

سه مورد باقیمانده شامل دو اقدام حمایتی: تهیه و اصلاح چارچوب‌های حقوقی (مستثنا کردن و تهیه لایحه) و تأمین هزینه می‌شود. در واقع کمیسیون فرهنگی از دو سازوکار حمایتی حقوقی و مالی در خصوص حمایت از گردشگری استفاده کرده است.

احکام پیشنهادی کمیسیون فرهنگی بیشتر از آنکه برنامه توسعه باشد احکام حمایتی از حوزه گردشگری برای انجام برنامه‌ها توسط سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری است. برنامه‌هایی که البته برخی محورهای آنها در احکام پیشنهادی بیان شده و عموماً جزء شرح وظایف این سازمان محسوب می‌شود.

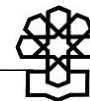
مصوبات تلفیق و صحن علنی ضمن پذیرش سازوکار حمایتی حقوقی و مالی کمیسیون فرهنگی مصادیق این حمایت‌ها را افزایش داده و موارد بیشتری را شامل شده است. موارد اضافه شده توسط تلفیق عبارت است از: تهیه و اجرای طرح بهسازی و احیای حداقل ۳۰۰ روستا، تهیه سند راهبردی، طرح ساماندهی، تمهیدات و اقدامات قانونی، واریز و هزینه کرد کل درآمد اختصاصی، زمین و اعطای تسهیلات لازم، واگذاری بخشی از وظایف، گازرسانی، هزینه عوارض، بهره‌مند شدن قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی.

چهار مورد از این اقدامات شامل تهیه و اصلاح چارچوب‌های حقوقی و سه مورد تأمین مالی از طروق مختلف از قبیل هزینه عوارض و همچنین اختصاص ۱۰۰ درصد کمک‌های مالی و مجوز واگذاری و دو مورد نیز تأمین زیرساخت‌های مورد نیاز همچون زمین و گازرسانی است.

بنابراین می‌توان گفت که کمیسیون تلفیق و در نهایت صحن علنی ابزارهای حمایتی مورد نظر کمیسیون فرهنگی را گسترش داده است. با هر رویکردی که بررسی شود احکام پیشنهادی کمیسیون تلفیق شامل طیفی از ابزارهای حمایتی برای اجرای وظایف و برنامه‌ها در این حوزه است. همان‌طور که لایحه دولت در حوزه گردشگری مبتنی بر تقاضای صدور مجوز واگذاری اماکن تاریخی و گسترش حیطة نظارتی سازمان میراث فرهنگی بوده مصوبات مجلس نیز احکام حمایتی از حوزه گردشگری است. بنابراین به احتمال زیاد این حمایت‌ها امکان اجرای برنامه‌هایی را فراهم خواهد ساخت که در زیرمجموعه سازمان‌های مرتبط با این حوزه تعریف می‌شود.

به این ترتیب آنچه به‌عنوان برنامه ششم گردشگری در نظر گرفته شده است شامل یک مورد هدف کمی در سیاست‌های کلی برنامه شامل افزایش حداقل ۵ برابری ایرانگردهای خارجی و یک مورد هدف کمی در احکام پیشنهادی کمیسیون تلفیق شامل ۳۰۰ روستای هدف گردشگری که به تصویب صحن علنی نرسیده و ۱۳ حکم قانونی است که معطوف به تأمین زیرساخت‌های مالی و حقوقی است.

در نتیجه درخصوص حوزه گردشگری و سیاست‌های حاکم بر آن در مجموعه حاکمیت در دوره حاضر نوعی اجماع و اتفاق نظر وجود دارد. اجماع بر سر این است که گردشگری یکی از مهمترین ظرفیت‌های درآمدزایی و توسعه بوده و حمایت‌ها باید معطوف به چنین درکی از حوزه گردشگری صورت گیرد. همین موضوع می‌تواند توضیح‌دهنده چرایی سهم بیشتر حوزه گردشگری از مصوبات کمیسیون تلفیق (صحن علنی) نیز باشد. در واقع در حوزه‌هایی که اجماع ملی درخصوص آن وجود دارد، اتخاذ

تصمیم با سهولت بیشتری صورت می‌گیرد. نشانه دیگر این اجماع را می‌توان در سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه دید که همخوانی کاملی با ایده توجه به گردشگری به‌مثابه یک ظرفیت درآمدزایی اقتصادی دارد «بند ۵۰ - توسعه پایدار صنعت ایرانگردی به‌گونه‌ای که ایرانگردهای خارجی تا پایان برنامه ششم به حداقل پنج برابر افزایش یابد. ۵۱ - حمایت از صنایع دستی و صیانت از میراث فرهنگی کشور» (سیاست‌های کلی برنامه ششم، ۱۳۹۴).

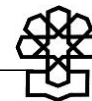
آنچه به نام برنامه ششم حوزه گردشگری است، مجموعه‌ای از سیاست‌های حمایتی با هدف فعال شدن ظرفیت‌های درآمدزای بخش گردشگری است. مقایسه تطبیقی آنچه در لایحه دولت آمده و آنچه پس از گذر از کمیسیون‌های مجلس به تصویب صحن علنی رسیده است به‌صورت دقیق‌تری همخوانی سیاست‌ها را نشان می‌دهد.

جدول زیر نشان‌دهنده اجماع حاکمیت در حوزه گردشگری با تمرکز بر ظرفیت درآمدزایی آن برای اقتصاد ملی است. بنابراین برنامه ششم را می‌توان نقطه پایانی تلقی فرهنگی از گردشگری و تثبیت ایده گردشگری به‌مثابه صنعت دانست. به نحو حیرت‌انگیزی در هیچ یک از ارکان تصمیم‌گیری پیشنهادی ناظر بر وجوه فرهنگی حوزه گردشگری دیده نمی‌شود. تنها موردی که به رویکرد فرهنگی به حوزه گردشگری نزدیک است بند «۵» پیشنهاد کمیسیون فرهنگی در ماده (۲۴) است که بر درآمد حاصل از عوارض خروج از کشور که یکی از مهمترین سیاست‌های جهت‌دهی به مسافرت‌های داخلی و خارجی افراد جامعه است توجه کرده است. با این حال این پیشنهاد به‌دلیل کلی بودن بیش از آنکه به قصد جهت‌دهی به مسافرت‌ها باشد به قصد افزایش درآمد تنظیم شده و شاید به همین دلیل نیز مورد پذیرش کمیسیون تلفیق و صحن علنی قرار نگرفته است. نکته عجیب آنکه در سال‌های اخیر انتقاد از سفرهای ایرانیان به برخی مناطق گردشگری که به فساد اخلاقی مشهور هستند در کانون اعتراض‌ها قرار داشته اما در برنامه ششم توجهی به این موضوع که وجه فرهنگی حوزه گردشگری است، نشده است.

جدول زیر بسته پیشنهادی در حوزه گردشگری اعم از سیاست کلی ابلاغی رهبری، لایحه دولت و مصوبات مجلس را به شکل تطبیقی نشان می‌دهد:

جدول ۱۸. بسته ارائه شده از سیاست‌های کلی تا مصوبه مجلس در حوزه گردشگری

ردیف	حوزه / بخش	مصوبه	تعداد ماده و حکم	مواد پیشنهادی	مضمون
۱	گردشگری	سیاست کلی	۲	۵۱-۵۰	۵ برابر افزایش ایرانگردهای خارجی، حمایت از صنایع دستی ..
		لایحه دولت	۲ ماده و ۳ حکم	۲۴،۳	- گردشگری موضوع خاص پیشروی اقتصاد - واگذاری اماکن تاریخی، حاکمیت چارچوب ضوابط سازمان میراث فرهنگی، اقدامات لازم توسط سازمان به منظور شناسایی، مستندسازی، حفاظت و مرمت و معرفی میراث فرهنگی
		کمیسیون فرهنگی	۲ ماده و ۷ حکم	اصلاح ماده (۳) و (۲۴) لایحه دولت	۱. تأمین هزینه‌های مربوط به پژوهش، حفاظت و مرمت آثار منقول و غیرمنقول ۲. تمهیدات لازم به منظور بیمه شاغلین، هنرمندان، معمرین و ازکارافتادگان صنایع دستی و راهنمایان گردشگری ۳. تهیه و تدوین پیش‌نویس لایحه قانون جامع حوزه‌های میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ۴. کلیه تأسیسات گردشگری از هر نظر تابع قوانین و مقررات بخش صنایع بوده و از شمول قانون نظام صنفی مستثنا می‌باشند. ۵. معادل ۳۰ درصد درآمد حاصل از عوارض خروج از کشور و ۱۰ درصد درآمد حاصل از صدور ویزای ورود به کشور را در قالب کمک‌های فنی - اعتباری برای تشویق گردشگری داخلی و جذب گردشگران ورودی و توسعه زیرساخت‌های گردشگری ۶. انتزاع حوزه فرش از وزارت صنعت، معدن و تجارت و الحاق آن به سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری
کمیسیون تلفیق و صحن علنی مجلس	۸ ماده و ۲۰ حکم (تلفیق) ۷ ماده و ۱۷ حکم (صحن)	(۲۷)، (۳۶)، (۵۳)، (۱)، (۵۹)، (۹۸)، (۹۹)، (۱۰۰)	الف) تأمین هزینه‌های مربوط به پژوهش و... ب) مستثنا شدن تأسیسات گردشگری از شمول قانون نظام صنفی، اقدامات لازم به منظور شناسایی و... زمین و اعطای تسهیلات لازم در ۳۰۰ روستای هدف گردشگری، عوارض حاصل از چشمه‌های آب معدنی و درمانی صرف زیرساخت‌های گردشگری، بهره‌مند شدن شرکت فرودگاه‌ها و راه‌آهن از مزایای قانون توسعه صنعت ایرانگردی و جهانگردی، تهیه و اجرای طرح بهسازی و احیای حداقل ۳۰۰ روستای هدف گردشگری، الف) سند راهبردی توسعه گردشگری ب) طرح ساماندهی گردشگری جنگل‌های شمال و شمال غرب کشور و سواحل شمالی و جنوبی ج) تمهیدات و اقدامات قانونی لازم جهت مدیریت یکپارچه و جامع میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری د) واریز کل درآمد اختصاصی و کمک‌های مردمی به حسابی که نزد خزانه. صد درصد (۱۰۰٪) وجوه حاصله برای اداره، توسعه و مرمت این اماکن ه) واگذاری بخشی از وظایف و امور تصدیگری و اجرایی گردشگری ج) گازرسانی روستاهای هدف گردشگری توسط شرکت ملی گاز		

آنچه از احکام این بسته پیشنهادی می‌توان دریافت این است که گردشگری اولویت و اهمیت دارد دارد و به همین دلیل نیز مجموعه از ابزارها و سازوکارهای حمایتی برای فعال شدن ظرفیت‌های این حوزه در نظر گرفته شده است. با این حال این ابزارهای حمایتی معطوف به برنامه مشخص و عینی نبوده بلکه صرفاً معطوف به هدف کلی و ذیل چند محور اساسی صورت گرفته است. بنابراین اگر برنامه‌ای در حوزه گردشگری اجرا شود باید درون ساختارهای مرتبط با این حوزه آن را جستجو کرد.

نکته مهم دیگر غلبه رویکرد درآمدزایی به حوزه میراث فرهنگی و صنایع دستی است. در نتیجه هر دو این حوزه‌ها به‌عنوان ابزارهای کسب درآمد در نظر گرفته شده و ساده‌ترین ابزار کسب درآمد یعنی واگذاری آنها به بخش خصوصی نیز مورد استفاده قرار گرفته است. هم در لایحه دولت و هم مصوبه مجلس اجازه چنین استفاده‌ای از بناهای تاریخی و میراث فرهنگی به دولت داده شده است.

۲. خانواده و آسیب‌های اجتماعی

در نظر گرفتن حوزه خانواده در کنار آسیب‌های اجتماعی به رویکرد سیاستگذاری حاکمیت به حوزه خانواده باز می‌گردد که عمدتاً از حیث آسیب‌های خانواده در موضوع خانواده مداخله می‌کند. طلاق، زنان سرپرست خانوار و کودکان کار سه رکن اصلی موضوعات خانواده در سیاستگذاری حاکمیت و حوزه آسیب‌شناسانه داشته و از همین رو این دو حوزه در کنار یکدیگر مطرح شده است.

با این حال توجه به گروه‌های در معرض خطر از جمله زنان سرپرست خانوار و کودکان کار نیز از نکات قابل توجه مصوبات کمیسیون تلفیق محسوب می‌شود. هر چند آنچه در قالب ۵۲ حکم ارائه شده است را می‌توان در قالب یک حکم کلی دولت مکلف است عوامل و زمینه‌های پیدایش و تشدیدکننده آسیب‌های اجتماعی را از بین ببرد و از گروه‌های آسیب‌دیده حمایت کند، خلاصه کرد. آنچه در این احکام بیان شده شرح جزئی و البته کلی عوامل و زمینه‌های مؤثر بر پیدایش و تشدید آسیب‌های اجتماعی و تأکید بر گروه‌های آسیب‌دیده خاص است.

در بخش خانواده و آسیب‌های اجتماعی سیاست حمایتی حاکم است. هر چند در این حوزه نمی‌توان از اجماع کامل همچون مورد گردشگری سخن گفت. به عبارت دیگر به نظر می‌رسد دولت علاقه چندانی به حوزه‌های هزینه‌بر که توان درآمدزایی ندارند، نداشته و شاهد این مدعا نیز وجود یک ماده کم‌رمق در لایحه برنامه ششم توسعه در این حوزه است که صرفاً به مسئله مواد مخدر پرداخته است.

در این بخش نیز سیاست وضع اهداف کمی هر چند غیرواقع‌بینانه به نظر می‌رسد، اما ابزار مؤثری برای مجلس شورای اسلامی جهت تقویت جایگاه نظارتی خود و ایجاد موقعیتی برای پرسش از قوه مجریه است. اهداف کمی حوزه آسیب‌ها و خانواده که به تصویب رسیده است عبارت است از:

الف) کاهش ۲۵ درصد درصدی آسیب‌های اجتماعی

ب) کاهش میانگین سن ازدواج به میزان ۱۰ درصد

ج) افزایش نرخ باروری به حداقل ۲/۵

د) کاهش نرخ طلاق به ۲۰ درصد

این اهداف کمی اگرچه بدون برنامه مشخصی به تصویب رسیده است، اما در مواردی برخی امتیازات قانونی به‌عنوان زمینه‌های تحقق آن در احکام پیشنهادی به چشم می‌خورد. در نتیجه یک مزیت حداقلی این اهداف این است که دستگاه‌های مرتبط وظایف ذاتی خود را به نحو مطلوبی انجام دهند. همان‌طور که گفته شد بسته ارائه شده در حوزه خانواده در برنامه ششم اگرچه انسجام زیادی ندارد اما واجد جهت‌گیری‌های متناقض نیز نیست. مگر اینکه میزان همراهی دولت در این حوزه احتمالاً به‌دلیل بار مالی و هزینه‌بر بودن پایین است. هرچند سیاست واگذاری انجام تکالیف به خیریه‌ها و تشکل‌های غیردولتی و یا جلب مشارکت‌های مردمی یک جزء بسیار پررنگ مصوبات مجلس هم در کمیسیون فرهنگی و هم تلفیق و صحن علنی بوده است. معنای این اقدام همراهی این نهادها با کاهش هزینه‌های مالی اقدامات دولت در حوزه حمایت از بهبود آسیب‌های اجتماعی و خانواده است.

در حوزه خانواده نیز صحن علنی دو بند از ماده (۱۰۳) مصوب کمیسیون تلفیق را که شامل بند «الف» و «ج» ماده (۱۰۳) «اولویت استخدام مردان متأهل» و حذف «حداکثر تا سه فرزند» در ماده (۶۸) قانون مدیریت خدمات کشوری است را حذف کرده است.

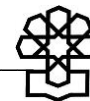
جدول ۱۹. بسته ارائه شده در حوزه آسیب‌های اجتماعی و خانواده از سیاست‌های کلی تا مصوبه مجلس

ردیف	حوزه / بخش	مصوبه	تعداد ماده و حکم	مواد پیشنهادی	مضمون
۲	آسیب‌های اجتماعی و خانواده	سیاست کلی	ماده ۱ و حکم	۴۶	- تقویت نهاد خانواده و جایگاه زن در آن و استیفای حقوق شرعی و قانونی بانوان
		لایحه دولت	ماده ۱ و حکم	۲۶	اقدام لازم توسط دستگاه‌های اجرایی برای مبارزه با مواد مخدر
		کمیسیون فرهنگی	ماده ۳ و حکم	۱۵، ۲۲، ۳۰	۱. کاهش ۲۵ درصدی آسیب‌های اجتماعی با اولویت کاهش طلاق، ۲. تشویق و حمایت از تشکل‌های مردم‌نهاد و جوانان مؤمن به انقلاب، ۳. بن تهیه سند آسیب‌شناسی اجتماعی کشور را متناسب با موقعیت‌های فرهنگی و اجتماعی مناطق مختلف ۴. اقدامات مناسب در تقویت و پیشرفت و تحقق رویش‌های فرهنگی و اجتماعی ۵. تهیه و تنظیم برنامه‌های عملیاتی کاهش آسیب‌های فرهنگی اجتماعی.. حداقل تا ۲۰ درصد آسیب‌ها کاهش یابند ۶. جلب مشارکت عمومی و مردمی از طریق ایجاد و حمایت تقویت تشکل‌ها ۷. کاهش ۲۵ درصدی آمار اعتیاد در طول برنامه ۸. رصد و پایش سالانه و مستمر رویش‌های نظام اسلامی و مواجهه و مقابله و پیشگیری و کاهش حداقل ۲۰ درصدی از آسیب‌های فرهنگی -

ردیف	حوزه /بخش	مصوبه	تعداد ماده و حکم	مواد پیشنهادی	مضمون
					اجتماعی جامعه ۹. تصویب، اجرا و لحاظ نمودن «مهندسی فرهنگی و پیوست فرهنگی و مصوبات شورای اجتماعی کشور و پیوست فرهنگی» ۱۰. تشکیل معاونت فرهنگی و اجتماعی در دستگاه‌های علمی، فرهنگی و اجتماعی و ادارات کل استان‌ها در استانداری‌ها
	کمیسیون تلفیق و صحن علنی مجلس	ماده ۵ و حکم	۷۵-۱۰۲- ۸۰-۱۰۳- ۱۰۴		<p>الف) پیشگیری: ۱. بسط و گسترش روحیه نشاط و... ۲. اصلاح برنامه‌های درسی دوره آموزش عمومی و پیش‌بینی آموزش‌های اجتماعی و ارتقای مهارت‌های زندگی ۳. تهیه و تدوین پیوست‌های اجتماعی ۴. «تدوین نظام جامع رصد آسیب‌های اجتماعی و معلولیت‌ها ۵. آموزش‌های روان‌شناختی کاهش تقاضا در حوزه اعتیاد و فوریت‌های اجتماعی ۶. طراحی و اجرای برنامه‌های مصون‌ساز و پیشگیرانه</p> <p>ب) خدمت‌رسانی و بازتوانی: ۷. خدمات‌رسانی به‌موقع... با مشارکت سازمان‌های غیردولتی ۸. بازتوانی آسیب‌دیدگان اجتماعی ۹. ساماندهی و توسعه مشارکت‌های مردمی ۱۰. تحت پوشش قرار دادن کلیه مددجویان واجد شرایط پشت نوبتی کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی ۱۱. توسعه مراکز فوریت‌های اجتماعی در شهرهای بالای ۵۰ هزار نفر ۱۲. اعمال رویکردهای توانبخشی، مهارت‌افزایی، توانمندسازی ۱۳. ارتقای سطح بهداشت روان، گسترش خدمات مددکاری اجتماعی ۱۴. طراحی و اجرای برنامه‌های تبلیغی و فرهنگ‌سازی توسط سازمان صداوسیما و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی ۱۵. بسط و توسعه نقش مردم و سازمان‌های مردم‌نهاد در حوزه‌های مشارکت‌های گروهی و تأمین مالی</p> <p>ج) شناسایی و بهبود نقاط آسیب‌خیز: ۱۶. شناسایی نقاط آسیب‌خیز و بحران‌زای اجتماعی ۱۷. بهبود کیفیت زندگی ساکنان سکونتگاه‌های غیررسمی و ترویج مهاجرت معکوس ۱۸. تدوین برنامه‌های ارتقای سلامت اجتماعی و پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی با رویکرد توسعه محلی ۱۹. ارائه تسهیلات تشویقی به بخش خصوصی برای سرمایه‌گذاری در برنامه‌های سلامت اجتماعی ۲۰. مدیریت و توزیع متناسب فعالیت، جمعیت و مهاجرت در کشور و ممانعت از توسعه حاشیه‌نشینی ۲۱. سامان‌بخشی مناطق حاشیه‌نشین تعیین شده ۲۲. وضع مقررات بازدارنده و اعمال ممنوعیت ارائه کلیه خدمات زیربنایی به ساخت‌وسازهای غیرمجاز خارج از محدوده شهرها ۲۳. تهیه و اجرای طرح هادی برای روستاهای واقع در حریم کلانشهرها ۲۴. طراحی و ایجاد کمربند سبز در اطراف مراکز جمعیتی ۲۵. گسترش و ارتقای خدمات سازمان بهزیستی، کمیته امداد امام خمینی (ره) و خیریه‌ها</p> <p>د) حمایت از زنان سرپرست خانوار</p> <p>هـ) مقابله با اعتیاد: ۲۶. کشف و شناسایی اموال منقول و</p>

ردیف	حوزه ابخش	مصوبه	تعداد ماده و حکم	مواد پیشنهادی	مضمون
					<p>غیرمنقول و سرمایه‌های قاچاقچیان و شبکه‌های تولید، توزیع و ترانزیت مواد مخدر ۲۷. انجام اقدامات لازم توسط دستگاه‌های اجرایی و نیروهای مسلح ۲۸. بهره‌برداری و تکمیل مراکز نگهداری، درمان و کاهش آسیب معاندان متجاهر و بی‌خانمان و راه‌اندازی مراکز جامع توانمندسازی و صیانت اجتماعی برای معاندان. ۲۹. حمایت از بیماران روانی مزمن، ۳۰. توانبخشی سالمندان، ۳۱. تأمین مسکن نیازمندان: ۳۲. تأمین مسکن اجتماعی و حمایتی ۳۳. معاف شدن افراد تحت پوشش کمیته امداد امام خمینی (ره) و سازمان بهزیستی از پرداخت هزینه‌های صدور پروانه ساختمانی، عوارض شهرداری و دهیاری و هزینه‌های انشعاب ۳۴. ساماندهی کودکان خیابانی ۳۵. کنترل و کاهش میانگین سن ازدواج به میزان ۱۰ درصد ۳۶. تنقیح و اصلاح قوانین مرتبط ۳۷. حمایت، پشتیبانی و ارتقای معیشت و اقتصاد خانواده ۳۸. مقابله فعال و هوشمند با جنگ نرم در عرصه خانواده ۵. افزایش نرخ باروری به حداقل ۲/۵-۳۹. پشتیبانی و حمایت از ترویج ازدواج موفق و آسان، از طریق تمهید و سازوکارهای قانونی و اعطای تسهیلات و امکانات و چتر فراگیر بیمه‌های درمانی و تکمیلی ۴۰. آموزش و مشاوره مستمر و مسئولانه نوجوانان، جوانان با اولویت خانواده‌ها قبل، حین و دستکم پنج سال پس از ازدواج ۴۱. ارائه تسهیلات و امکانات ساخت و اجاره مسکن با اولویت زوج‌های دارای فرزند بیشتر و اقدام نسبت به سلامت ازدواج و درمان ناباروری ۴۲. بهره‌مندی از قضات و وکلای مجرب با اولویت وکلای متأهل، ۴۳. حمایت و توسعه بیمه سلامت در بیمه‌های پایه و تکمیلی ۴۴. جلب مشارکت فراگیر وزارتخانه‌ها و دستگاه‌های اجرایی توسط ستاد ملی زن و خانواده ۴۵. اولویت استخدام مردان متأهل دارای فرزند (در صحن حذف شد) ۴۶. دو هفته مرخصی اجباری (تشویقی) کلیه مردان شاغل در بخش‌های که صاحب فرزند می‌شوند ۴۷. در بند «۴» ماده (۶۸) قانون مدیریت خدمات کشوری عبارت «حداکثر تا سه فرزند» حذف می‌شود. (در صحن حذف شد) ۴۸. بیمه اجتماعی زنان خانه‌دار دارای سه فرزند ۴۹. بازنشستگی پیش از موعد کارکنان دولت صرفاً جهت بانوان متأهل دارای حداقل دو فرزند (در صحن حذف شد) ۵۰. تأمین خوابگاه‌های مناسب برای دانشجویان متأهل ۵۱. کنترل و کاهش نرخ طلاق به ۲۰ درصد سال پایه اجرای برنامه ۵۲. ترویج ازدواج، ضدارزش بودن طلاق و آسیب‌های اجتماعی آن برای زوجین توسط سازمان صداوسیما</p>

به غیر از تعیین اهداف کمی پیشنهادهای کمیسیون‌های فرهنگی و تلفیق و در نهایت مصوبات صحن علنی در بردارنده برخی ایده‌های مشهور در حوزه آسیب‌های اجتماعی است که به صورت احکام برنامه‌ای ارائه شده است. به گونه‌ای که بخش عمده احکام تصویب شده را می‌توان واجد این ویژگی دانست. برای مثال برخی از ایده‌های مشهور که تبدیل به حکم برنامه‌ای شده است عبارتند از:

۱. بخش عمده آسیب‌های اجتماعی ناشی از فقدان نشاط و امید در جامعه است. جزء «۱» بند «الف» ماده (۸۰) دولت را مکلف به تأمین نشاط و امید کرده است.

۲. بخش عمده آسیب‌های اجتماعی به دلیل فقدان مهارت زندگی و عدم آگاهی رخ می‌دهد. جزء «۲» بند «الف» دولت را مکلف به کار کرده است

۳. بخش عمده آسیب‌های اجتماعی به دلیل فقدان پیوست اجتماعی طرح‌های بزرگ و عدم توجه به پیامدهای اجتماعی آنها ایجاد می‌شود. جزء «۳» بند «الف» دولت را مکلف به تهیه پیوست اجتماعی کرده است.

۴. بخش عمده آسیب‌های اجتماعی به دلیل بی‌توجهی به پیشگیری و تمرکز بر درمان گسترش می‌یابد. جزء «۴» بند «الف» دولت را مکلف به این کار کرده است.

در نتیجه همان‌طور که گفته شد بخش آسیب‌های اجتماعی و خانواده بیش از آنکه یک برنامه اجرایی با کیفیت توسعه‌ای باشد مجموعه‌ای از ایده‌های مشهور درباره دلایل و زمینه‌های پیدایش آسیب‌های اجتماعی است که صورت قانونی پیدا کرده است. به خصوص اینکه در سیاست‌های کلی نیز صرفاً از اصطلاح حمایت استفاده کرده است.

۳. ورزش

یک مورد از مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی در این حوزه اعتباری بالغ بر هزار چهارصد میلیارد تومان را به ارمغان آورده است که بیشتر از کل اعتبارات این حوزه در بودجه‌های سالانه است. بنابراین اگر از حیث میزان دریافت حمایت مالی موضوع را در نظر بگیریم حوزه ورزش یکی از حوزه‌های دارای بهره‌مندی زیاد از منابع مالی را در میان حوزه‌های فرهنگی است.

ماده (۹۴) - مصوب کمیسیون تلفیق و صحن علنی مجلس شورای اسلامی را می‌توان مؤثرترین ماده در حوزه ورزش دانست که درآمد مطمئن و البته قابل توجه در حدود ۱۴۴۰ میلیارد تومان را نصیب این حوزه می‌کند «و در صورت اجرای صحیح این ماده می‌تواند موجبات رشد ابعاد مختلف ورزشی را فراهم آورد. با توجه به کاستی‌های بسیار در زمینه سرانه فضای ورزشی کشور، وجود بیش از ۴۰۰۰ پروژه ورزشی نیمه‌تمام در اقصی نقاط کشور و نظر به نقش این مهم در توسعه ورزش کشور و جهت پیشگیری از هزینه و هدررفت اعتبار مزبور در امورات کم‌اهمیت و نمایشی بهتر بود عبارت زیرساخت‌های ورزشی در ابتدای ماده ذکر شود

و نحوه و شاخص توزیع اعتبار برای هر استان مشخص گردد» (ستاری فر، ۱۳۹۵). علاوه بر این ممنوعیت پرداخت هر گونه وجهی از محل بودجه کل کشور به هر شکل و به هر نحو به ورزش حرفه‌ای از دیگر مواد مؤثر این حوزه است اگرچه عملکرد این حکم که در برنامه پنجم توسعه نیز وجود داشت چندان مشخص نبوده و البته نتایج قابل انتظار از جمله کاهش قراردادهای ورزشکاران در برخی رشته‌های ورزش از جمله فوتبال را به همراه نداشته است.

در خصوص ماده (۵۵) - یعنی هزینه خدمات مدیریت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای... تا دو و نیم درصد (۲/۵٪) نیز باید به این نکته توجه داشت که «شرکت توسعه و نگهداری اماکن ورزشی به‌عنوان یک شرکت درآمد - هزینه مجری طرح‌های ورزشی کشور بوده و در قوانین بودجه‌های سنواتی تنها دارای اعتبار عمرانی است. بر همین اساس و به‌موجب ماده (۲۲۴) قانون برنامه پنجم توسعه،^۱ ۲/۵ درصد از اعتبارات عمرانی شرکت‌های مزبور صرف هزینه خدمات مدیریت طرح‌های متعلقه خواهد شد. با این حال، مصوبه کمیسیون تلفیق مقرر است دامنه شمول ۲/۵ درصد را گسترش دهد و از اسناد خزانه، اوراق مشارکت و اوراق بهادار سهمی برای هزینه‌های پرسنلی منظور گردد. در زمینه فروش اوراق مشارکت و سایر اوراق بهادار اگر چه می‌تواند ایجاد انگیزه برای دستگاه‌ها نماید ولی پیامدهای نامطلوب آن افزایش هزینه خدمات و به تناسب آن کاهش اعتبارات عمرانی طرح‌ها خواهد بود. لازم به توضیح است که شرکت مذکور، درآمدهای ناشی از اجاره اماکن ورزشی تحت پوشش خود را باید صرف هزینه نگهداری از آن اماکن کند» (ستاری فر و دیگران، ۱۳۹۵).

با توجه به واگذاری‌های صورت گرفته در حوزه ورزش و با عنایت به اینکه بخش عمده خدمات در این حوزه توسط بخش غیردولتی انجام می‌شود، سیاست بسته برنامه ششم توسعه در حوزه ورزش سیاست حمایتی بوده است. هر چند جهت‌گیری این حمایت‌ها معطوف به ورزش همگانی است که بیشترین آسیب را از واگذاری ورزش به بخش خصوصی و در نتیجه گران شدن ورزش در جامعه دیده است.

۱. هزینه خدمات مدیریت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای بنیاد مسکن انقلاب اسلامی، شرکت مجری ساختمان‌ها و تأسیسات دولتی و عمومی، شرکت ساخت و توسعه زیربناهای حمل و نقل کشور، سازمان توسعه برق ایران، شرکت منابع آب و نیروی ایران و شرکت توسعه و نگهداری اماکن ورزشی حداکثر تا دو و نیم درصد (۲/۵٪) عملکرد تخصیص اعتبارات ذریعاً با احتساب اعتبارات دریافتی از منابع بودجه عمومی کشور، توسط سازمان برنامه و بودجه تعیین می‌گردد.

جدول ۲۰. بسته ارائه شده در حوزه ورزش از سیاست‌های کلی تا مصوبه مجلس

ردیف	حوزه / بخش	مصوبه	تعداد ماده و حکم	مواد پیشنهادی	مضمون
۳	ورزش	سیاست کلی	۱ ماده و ۱ حکم	(۴۴)	توسعه تربیت‌بدنی و ورزش همگانی.
		لایحه دولت	۱ ماده و ۱ حکم	ماده (۲۳) بند «۳»	سهام و نحوه پرداخت حق پخش تلویزیونی مسابقات ورزشی
		کمیسیون فرهنگی	۶ ماده و ۱۱ حکم		۱. ۲۵ درصد وزارت ورزش و جوانان از محل منابع عوارض دخانیات و نوشابه‌ها برای تقویت روحیه ورزش همگانی... ۲. واگذاری اراضی ملی غیرکشاورزی به‌طور رایگان به وزارت ورزش و جوانان ۳. ممنوعیت پرداخت هرگونه وجهی به ورزش حرفه ۴. ۲۵ درصد از یک درصد مالیات بر ارزش‌افزوده را صرف توسعه ورزش همگانی، روستایی و عشایری، ورزش بانوان ۵. تهیه و تصویب نظام جامع باشگاه‌داری و تشکیل اتحادیه ورزشکاران ۶. تهیه، تنظیم و ارائه لایحه قانون جامع ورزش جوانان ۷. تأمین و تخصیص اعتبار برای تملک اراضی ورزشگاه‌ها ۸. تلقی وجوه هزینه‌های احداث فضاهای ورزشی به‌عنوان هزینه‌های قابل قبول مالیاتی ۹. تأمین اعتبار مورد نیاز را برای جوانان ۱۰. تأمین اعتبار معافیت پروژه‌های ورزشی دولتی از پرداخت هزینه‌های صدور پروانه ساختمانی، عوارض شهرداری و هزینه‌های انشعابات آب، فاضلاب، برق و گاز
کمیسیون تلفیق و صحن علنی مجلس	۸ ماده و ۱۰ حکم	بند «ج» و ماده (۷) ماده (۲۵) ماده (۵۵) ماده (۶۳) ماده (۷۳) ماده (۹۲) ماده (۹۴) ماده (۹۶)	۱. هزینه‌های قابل قبول مالیاتی در حوزه ورزش برای وزارت ورزش و جوانان (الحاقی صحن علنی)، ۲. هزینه خدمات مدیریت طرح‌های تملک دارایی‌های سرمایه‌ای... شرکت توسعه و نگهداری اماکن ورزشی ۳. افزایش ایمنی و مقاوم‌سازی مدارس و فضاهای پرورشی و ورزشی وزارت آموزش و پرورش ۴. هزینه... قابل قبول مالیاتی وزارت آموزش و پرورش، ۵. ۱۰۰ درصد درآمدهای عوارض سیگار و... برای توسعه ورزش ۶. حق پخش تلویزیونی مسابقات ورزشی ۷. بیست و هفت صدم درصد (۰/۲۷٪) از کل نه درصد (۰/۹٪) مالیات ارزش‌افزوده را برای توسعه ورزش... ممنوعیت پرداخت هرگونه وجهی از محل بودجه کل کشور به ورزش حرفه‌ای ۹. یک‌پنجم اعتبار ماده (۷۳) و (۹۴) برای ازدواج و اشتغال جوانان ۱۰. واگذاری اراضی ملی غیرکشاورزی به‌منظور احداث و توسعه اماکن و فضاهای ورزشی.		

پیشنهاد دولت در خصوص مسئله حق پخش مسابقات ورزشی با اصلاح مورد پذیرش کمیسیون‌های مجلس قرار گرفته و به تصویب صحن رسیده است. اصلاح ایجاد شده نیز مشارکت دادن سازمان‌های ذینفع و قوه مقننه در تصمیم‌گیری در خصوص این موضوع مناقشه‌برانگیز بوده است. در واقع مجلس ضمن پذیرش حکم پیشنهادی دولت صرفاً تلاش کرده است تا شرایط اتخاذ تصمیم را با مشارکت همه ذینفعان مهیا سازد.

در مورد ورزش نیز احکام پیشنهادی محدود به سیاست‌های حمایتی بوده و عمدتاً متمرکز بر استفاده از ابزارهای مالی و حقوقی برای حمایت از این حوزه شده است. به غیر از این در این حوزه خبری از اهداف کمی به خصوص میزان سرانه فضای ورزش نیست. شاید یک دلیل آن احساس عدم بحران جدی از سوی مجلس در این حوزه باشد.

۴. صداوسیما

یکی از مهمترین احکام درباره صداوسیما افزایش هزار میلیارد تومانی بودجه این سازمان در بودجه‌های سالانه بود. در مصوبه اول کمیسیون تلفیق این اعتبار به صورت خام در اختیار صداوسیما قرار گرفته بود، اما پس از آنکه صحن علنی آن را جهت اصلاح مجدداً به کمیسیون تلفیق ارجاع داد، معین شد که این اعتبار جهت تولید سریال‌ها و تجهیزات فنی هزینه شود.

حکم دیگری که به تصویب کمیسیون تلفیق و صحن علنی رسیده است الزام صداوسیما به تولید برنامه‌های مشخص و یا اختصاص درصد مشخصی برای برنامه‌هایی با موضوعات خاص نظیر ایثارگران است. بند «ل» ماده (۴۳) پیشنهادی کمیسیون تلفیق مبنی بر راه‌اندازی شبکه ملی مستقل «کشاورزی، آب، منابع طبیعی، محیط زیست» نیز از مصوبات صحن علنی در خصوص صداوسیما بوده است. این در حالی است که پیش از این به موجب ماده (۱۸) قانون افزایش بهره‌وری بخش کشاورزی و منابع طبیعی صداوسیما مکلف بود در شبکه‌های خود گروهی به نام گروه کشاورزی راه‌اندازی کند ولی عملاً به دلیل عدم پیش‌بینی اعتبار راه‌اندازی این گروه‌ها این مهم محقق نشد. همچنین اختصاص یک شبکه تخصصی به این موضوع اگرچه در ظاهر به معنای توجه و اهمیت موضوع است اما با توجه به اینکه رسانه اقتضائات خود را دارد و موضوعات مرتبط با کشاورزی در ذات خود فاقد جذابیت‌های لازم برای جذب مخاطب است ایجاد یک شبکه اختصاصی برای این موضوع از طریق تزریق منابع مالی در بودجه عمومی صرفاً به معنای تشکیل شبکه‌ای بدون مخاطب خواهد بود و از آنجایی که شبکه بدون مخاطب اساساً بود و نبوده یکسان است، تشکیل آن به معنای اتلاف منابع و هزینه‌های کشور است. از همین رو این پیشنهاد در صحن علنی اصلاح و به تولید برنامه‌های مرتبط تغییر کرد.

با این حال درباره صداوسیما در لایحه دولت و در ماده (۲۳) در مورد موضوع اختلافی حق پخش مسابقات ورزشی که عملاً باعث کاهش درآمدهای سازمان می‌شود، حکمی آورده شده است که در آن سازمان صداوسیما مشارکتی در تهیه پیش‌نویس نداشته که این سازمان به پیشنهاد کمیسیون فرهنگی اضافه شده و به تصویب کمیسیون تلفیق و صحن علنی نیز رسیده است. بنابراین تنها موردی که درباره صداوسیما پیشنهاد کمیسیون فرهنگی به تصویب تلفیق و صحن علنی رسیده است، اصلاح بند «۳» ماده (۲۳) لایحه دولت است.

جدول ۲۱. بسته ارائه شده در حوزه صداوسیما از سیاست‌های کلی تا مصوبه مجلس

ردیف	حوزه ابخش	مصوبه	تعداد ماده و حکم	مواد پیشنهادی	مضمون
۴	صداوسیما	سیاست کلی	۱ ماده و ۱ حکم	(۶۱)	توسعه کمی و کیفی رسانه‌های فرامرزی با زبان‌های رایج بین‌المللی.
		لایحه دولت	۱ ماده و ۲ حکم	ماده (۲۳) بندهای «۲» و «۳»	۲. وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، سازمان صداوسیما و سایر دستگاه‌های ذیربط مکلفند فهرست صدور مجوزها و تصدی‌های فرهنگی و رسانه‌ای قابل واگذاری به بخش خصوصی و تعاونی و سازمان‌های مردم‌نهاد را که تا پایان سال اول تعیین می‌شود، در طول سال‌های برنامه ششم توسعه واگذار نمایند. ۳. سهم و نحوه پرداخت حق پخش تلویزیونی مسابقات ورزشی، طبق آیین‌نامه‌ای که توسط سازمان و وزارت ورزش و جوانان تهیه و تا پایان سال اول برنامه به تصویب هیئت وزیران می‌رسد، تعیین می‌شود.
		کمیسیون فرهنگی		بند «۷»، بند «۹»، بند «۱۷»، بند «۳۲» بند «۱۹»	- ۲۵ درصد سازمان صداوسیما برای تولید فیلم‌های فاخر و الف ویژه حداقل سالانه ۲ سریال فاخر - حمایت از تولیدات آثار فرهنگی، هنری و اقتصاد هنر مبتنی بر ارزش‌های اسلامی - راه‌اندازی و گسترش رسانه‌های نوین به صورت خدمات صوت و تصویر در فضای مجازی - تولید برنامه جهت فرهنگ‌سازی و آگاهی‌بخشی و اطلاع‌رسانی - حق پخش مسابقات ورزشی مسابقات
کمیسیون تلفیق و صحن علنی مجلس		ماده (۲۳) - ل)، ماده (۸۶): بند «۳»، ماده (۹۲)، ماده (۹۳)، ماده (۱۰۴) بند «ب» -	ل) سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران موظف است.. تا پایان سال سوم برنامه نسبت به راه‌اندازی شبکه ملی مستقل «کشاورزی، آب، منابع طبیعی، محیط زیست» اقدام نماید: - صداوسیما جمهوری اسلامی ایران موظف است ...، ده درصد (۱۰٪) از تولیدات برنامه‌های هنری نمایشی خود را به این موضوع اختصاص دهد. دولت مکلف است از ابتدای اجرای برنامه، سهم خود در تأمین بودجه سازمان صداوسیما را حداقل به میزان ۰/۷ درصد بودجه عمومی دولت لحاظ و تخصیص دهد. دولت مکلف است تا پایان سال اول اجرای برنامه با مشارکت سازمان صداوسیما و وزارت ورزش و جوانان، تمهیدات قانونی لازم درخصوص نحوه تقسیم درآمدهای تبلیغاتی ناشی از پخش مسابقات ورزشی را پیش‌بینی نماید. سازمان صداوسیما مکلف است در برنامه‌های خود ترویج ازدواج، ضد ارزش بودن طلاق و آسیب‌های اجتماعی آن برای زوجین و فرزندان، فرهنگ افزایش پایداری زوجین به خانواده و حفظ حرمت خانواده را به‌عنوان محورهای اصلی مد نظر قرار دهد.		

تحلیل بسته پیشنهادی و آنچه در نهایت در مجلس شورای اسلامی در حوزه رسانه به تصویب رسیده است نشان‌دهنده فقدان سیاست مشخص در حوزه رسانه است. از یکسو تنها مورد سیاست کلی صرفاً بر توسعه کمی و کیفی رسانه‌های فرامرزی با زبان‌های رایج بین‌المللی تأکید کرده و از سوی دیگر پیشنهادهای دولت و کمیسیون‌ها نیز هر کدام خط سیر متفاوتی را در پیش گرفته‌اند.

دولت بر مسئله واگذاری امور تأکید کرده و کمیسیون فرهنگی بر جهت‌گیری محتوای تولیدات و کمیسیون تلفیق و در صحن علنی نیز بر حمایت مالی و جهت‌گیری زیرساختی در حوزه رسانه متمرکز شده‌اند. این وضعیت نشان‌دهنده این است که در حوزه رسانه در حاکمیت اجماعی وجود ندارد. با این حال در خصوص مسئله واگذاری فهرست صدور مجوزها و تصدی‌های فرهنگی و رسانه‌ای قابل واگذاری نوعی همراهی میان سطوح مختلف قابل مشاهده است به گونه‌ای که بند «۲» ماده (۲۳) صرفاً با یک اصلاح عبارتی مبهم و تقریباً بی‌معنی یعنی رعایت سیاست‌های کلی اصل چهارم به تصویب نهایی رسیده است. به این ترتیب در حوزه رسانه نیز سیاست واگذاری امور از نوعی اجماع و اتفاق نظر در سطح کلان حاکمیت برخوردار است.

۵. فضای مجازی

اگرچه بخش عمده ماده (۶۸) مربوط به گسترش زیرساخت‌های فضای مجازی در کشور می‌شود، دو حکم این ماده یعنی ده برابر کردن محتوای دیجیتال و پایش شاخص‌های محتوای الکترونیک توسط وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی فاقد جهت‌گیری مشخصی است.

به‌خصوص با توجه به اینکه بخش عمده محتوای تولید شده در فضای مجازی مبتذل و به لحاظ کیفی در سطح نازلی قرار دارد، عدم تعیین جهت‌گیری برای ۱۰ برابر شدن محتوای فضای مجازی می‌تواند زمینه‌ساز تولید بیشتر محتواهای بی‌کیفیت و مبتذل در این فضا شود. همچنین تعیین وزارت ارشاد به‌عنوان متولی پایش شاخص‌های محتوای الکترونیک به صورت مطلق می‌تواند باعث ایجاد تداخل وظایف با صداوسیما و همچنین مرکز ملی فضای مجازی شود.

از آنجا که سیاست‌گذاری مندرج در این مصوبه مطلق است و مشمول دستگاه‌هایی از قبیل صداوسیما نیز می‌باشد و از طرفی نظریه تفسیری شماره ۷۹/۲۱/۹۷۹ مورخ ۱۳۷۹/۷/۱۰ شورای محترم نگهبان سیاست‌گذاری، هدایت و تدابیر لازم در همه ابعاد در خصوص صداوسیما را از اختیارات اختصاصی مقام معظم رهبری برشمرده است، لذا مفاد حکم مزبور از این جهت مغایر نظرات تفسیری شورای نگهبان از اصل یکصد و هفتاد و پنجم قانون اساسی می‌باشد. از سوی دیگر مطابق حکم مورخ ۱۳۹۲/۱۲/۱۷ مقام معظم رهبری برای تأسیس شورای عالی فضای مجازی نقطه کانونی متمرکز برای سیاست‌گذاری،

تصمیم‌گیری و هماهنگی در فضای مجازی شورای عالی فضای مجازی است بنابراین مفاد این ماده به صراحت با احکام فوق مغایرت دارد.

همچنین مطابق پیوست حکم رئیس سازمان صداوسیما، ارائه خدمات صوت و تصویر فراگیر بر بستر شبکه ملی اطلاعات و نظارت مؤثر بر ارائه این خدمات در فضای مجازی کشور برعهده صداوسیماست. بنابراین تکلیف دولت به ۱۰ برابر کردن محتوای دیجیتال باید منوط به رعایت صلاحیت‌های انحصاری سازمان صداوسیما در تنظیم‌گری محتویات صوت و تصویر فراگیر در فضای مجازی و نظارت آن می‌بود (اخوان بهبهانی، ...، محسنیان، ۱۳۹۵).

سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه در ارتباط با فضای مجازی در بند «۳۳» که شامل موارد زیر است:

«امور فناوری اطلاعات و ارتباطات»

۳۲. کسب جایگاه برتر منطقه در توسعه دولت الکترونیک در بستر شبکه ملی اطلاعات.
 ۳۳. توسعه محتوا در فضای مجازی براساس نقشه مهندسی فرهنگی کشور تا حداقل پنج برابر وضعیت کنونی و بومی‌سازی شبکه‌های اجتماعی.
 ۳۴. ایجاد، تکمیل و توسعه شبکه ملی اطلاعات و تأمین امنیت آن، تسلط بر دروازه‌های ورودی و خروجی فضای مجازی و پالایش هوشمند آن و ساماندهی، احراز هویت و تحول در شاخص ترافیکی شبکه به‌طوری‌که ۵۰ درصد آن داخلی باشد.
 ۳۵. بهره‌گیری از موقعیت ممتاز کشور با هدف تبدیل ایران به مرکز تبادلات پستی و ترافیکی ارتباطات و اطلاعات منطقه و گسترش حضور در بازارهای بین‌المللی.
 ۳۶. حضور مؤثر و هدفمند در تعاملات بین‌المللی فضای مجازی.
 ۳۷. افزایش سهم سرمایه‌گذاری زیرساختی در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات تا رسیدن به سطح کشورهای برتر منطقه.
 ۳۸. توسعه فناوری فضایی با طراحی، ساخت، آزمون، پرتاب و بهره‌برداری از سامانه‌های فضایی و حفظ و بهره‌برداری حداکثری از نقاط مداری کشور» (سیاست‌های کلی برنامه ششم، ۱۳۹۵).
- از این موارد آنچه مربوط به حوزه زیرساخت بوده به‌صورت تفصیلی درباره برنامه ششم مورد توجه قرار گرفته اما موارد مربوط به محتوای فضای مجازی صرفاً در قالب سه حکم کلی بی‌جهت و مبهم ۱۰ برابر شدن و پایش آن و مقابله با جنگ نرم در حوزه‌های مختلف با اولویت حضور فزاینده در فضای مجازی در مصوبات کمیسیون تلفیق آورده شده است. مصوبات کمیسیون فرهنگی نیز فاقد جهت‌گیری مشخص بوده و صرفاً معطوف به حمایت و تأمین مالی از تولید محتوا در این حوزه محدود می‌شود. جدول زیر بسته سیاستی ارائه شده در این حوزه را نشان می‌دهد.

جدول ۲۲. بسته ارائه شده از سیاست‌های کلی تا مصوبه مجلس در حوزه فضای مجازی

ردیف	حوزه / بخش	مصوبه	تعداد ماده و حکم	مواد پیشنهادی	مضمون
۵	فضای مجازی	سیاست کلی	۱ ماده و ۵ حکم	(۳۲) و (۳۷)	۳۲. کسب جایگاه برتر منطقه در توسعه دولت الکترونیک در بستر شبکه ملی اطلاعات. ۳۳. توسعه محتوا در فضای مجازی براساس نقشه مهندسی فرهنگی کشور تا حداقل پنج برابر وضعیت کنونی و بومی‌سازی شبکه‌های اجتماعی. ۳۴. ایجاد، تکمیل و توسعه شبکه ملی اطلاعات و تأمین امنیت آن، ... به‌طوری‌که ۵۰ درصد آن داخلی باشد ۳۵. ... تبدیل ایران به مرکز تبادلات پستی و ترافیکی ارتباطات و اطلاعات منطقه و گسترش حضور در بازارهای بین‌المللی ۳۶. حضور مؤثر و هدفمند در تعاملات بین‌المللی فضای مجازی ۳۷. افزایش سهم سرمایه‌گذاری زیرساختی در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات تا رسیدن به سطح کشورهای برتر منطقه. ۳۸. توسعه فناوری فضایی با طراحی، ساخت، آزمون، پرتاب و بهره‌برداری از سامانه‌های فضایی و حفظ و بهره‌برداری حداکثری از نقاط مداری کشور
		لایحه دولت	-	-	-
		کمیسیون فرهنگی	۳ ماده و ۳ حکم	بند «۲» - بند «۶» - بند «۷» ...	تأمین اعتبارات مورد نیاز را در بودجه‌های سنواتی به‌منظور حمایت از تولیدات و محصولات فرهنگی، مذهبی و هنری فاخر و متناسب با فرهنگ اسلامی - ایرانی در فضای مجازی، حمایت از پدید آوردن، فرهنگ‌سازی و انتشار محتوا در رسانه‌های دیجیتال، بازی‌های رایانه‌ای و بازی‌های برخط داخلی، ۲۵ درصد اعتبار از محل درآمد دارندگان پروانه خدمات مخابرات و فناوری اطلاعات، عوارض دخانیات، نوشابه‌های گازدار برای وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، به‌منظور فرهنگ‌سازی و انتشار محتوا در رسانه‌های مجازی
کمیسیون تلفیق و صحن علنی مجلس				ماده (۴) - موضوعات اولویت‌دار... فضای مجازی... ماده (۶۸) - الف) [زمینه‌سازی برای]... ایجاد نظام اطلاعات استنادپذیر الکترونیکی و کمک به مقابله با جعل، ..ب) ۱. توسعه و تکمیل نظام پایش شاخص‌های توسعه کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات و دولت الکترونیک ... برای کاهش حداقل ۱۲/۵ درصد سالیانه از مراجعه حضوری به دستگاه‌های اجرایی ... ۲. ارتقای توسعه دولت الکترونیک به میزان ۳۰ رتبه در طی برنامه ... ۳. تمهیدات لازم برای دستیابی به حداقل هفت و نیم درصد (۷/۵٪) رشد سالانه معاملات کالا و تجارت کالا و خدمات کشور. ... ۴. پایش شاخص‌های محتوای الکترونیک ... ۵. ده برابر کردن	

ردیف	حوزه ابخشی	مصوبه	تعداد ماده و حکم	مواد پیشنهادی	مضمون
					محتوای دیجیتال (ج) انجام برخی اقدامات... توسط شرکت‌های ثبت شده نزد سازمان بورس و اوراق بهادار، به طریق الکترونیکی (د) بهره‌برداری از سامانه‌های مالیات الکترونیکی، معاملات دولتی الکترونیکی (شامل مناقصه، مزایده، خرید کالا) و سلامت الکترونیکی (ه) افزایش خدمات و فعالیت دفاتر ارتباطات و فناوری اطلاعات (ICT) روستایی و- ایجاد تسهیلات برای اپراتورهای پستی با راه‌اندازی و ارائه خدمات رأساً یا توسط دیگر اپراتورها در ایستگاه‌های راه آهن، بنادر، فرودگاه‌های بین‌المللی و پایانه‌های مرزی کشور. این شرکت از پرداخت هزینه‌های مربوط به ایجاد تسهیلات و امکانات مذکور شامل حق الارض، اجاره و حق‌الامتيازها معاف می‌باشد.
					ماده (۱۰۸)، (۱۰۷) و (۱۰۶) - مقابله با جنگ نرم در حوزه‌های مختلف با اولویت حضور فزاینده در فضای مجازی و رایانه‌ای با رویکرد بومی
					ماده (۱۰۷) - به منظور افزایش ظرفیت‌های قدرت نرم و دفاع سایبری و تأمین پدافند و امنیت سایبری برای زیرساخت‌های کشور، طرح جامع دربرگیرنده توسعه قدرت نرم دفاعی و سایبری و مقابله با جنگ نرم با مشارکت ستاد کل نیروهای مسلح و وزارت اطلاعات در سال اول برنامه تهیه و پس از تصویب شورای عالی فضای مجازی از سال دوم به اجرا در می‌آید.

تحلیل بسته پیشنهادی و آنچه در نهایت در مجلس شورای اسلامی در حوزه فضای مجازی به تصویب رسیده است نشان می‌دهد در خصوص فضای مجازی در سطح کلان حاکمیت دو محور متفاوت وجود دارد. در محور اول که مبتنی بر توسعه زیرساخت‌ها و گسترش سطح پوشش فضای مجازی است، در میان سطوح مختلف سیاست‌گذاری اجماع و اتفاق نظر به چشم می‌خورد. از همین رو در این محور احکام برنامه‌ای دقیق و مشخصی ارائه شده است. در حالی که در محور دوم یعنی تولید محتوا، صرفاً عبارت گنگ و پر ابهام چند برابر شدن و همچنین حمایت از تولید محتوا مورد نظر بوده است. هر چند یک دلیل این موضوع می‌تواند کیفی بودن حوزه تولید محتوا باشد، اما در هیچ یک از مصوبات مربوط به برنامه ششم از لایحه دولت تا صحن علنی مجلس، موردی ناظر بر جهت‌گیری تولید محتوای فضای مجازی به تصویب نرسیده است. این مسئله ممکن است ناشی از اختلاف و گستری باشد که در خصوص نحوه مدیریت محتوای فضای مجازی در سطح کلان حاکمیت وجود دارد.

۶. سایر موضوعات

در خصوص این ۶ موضوع در لایحه دولت صرفاً برای دو موضوع یعنی فعالیت فرهنگی و زنان دو ماده اختصاص داده شده و ۴ موضوع دیگر فاقد حکم در لایحه پیشنهادی دولت بودند. این دو حکم یعنی ماده (۲۳) بندهای «۱» و «۲» (فعالیت فرهنگی) ماده (۳۰) (زنان) نیز با اندکی اصلاح به خصوص در حکم ماده (۲۳) و مشروط کردن آن به تصویب مجلس به تصویب نهایی رسیدند. اما در ۲ موضوع مسجد و زیارت پیشنهادهای کمیسیون فرهنگی به صورت کامل پذیرفته شده است و در دو موضوع وقف و کتاب نیز ۵۰ درصد پیشنهادهای کمیسیون فرهنگی در نهایت به تصویب صحن علنی رسیده است.

جدول ۲۳. بسته ارائه شده در سایر حوزه‌ها از سیاست‌های کلی تا مصوبه مجلس

ماده (۲۳) بندهای «۱» و «۲» (فعالیت فرهنگی، ماده ۱ برای زنان)	۱ ماده و ۲ حکم فعالیت فرهنگی، ماده ۱ برای زنان	لایحه دولت	فعالیت فرهنگی، وقف، کتاب، مسجد، زیارت، زنان	۶
ماده (۲۴) (فعالیت فرهنگی)، ۱-۲۹ (وقف)، ۲-۴ (کتاب)، ۲۵ (مسجد)، ۱۲ (زیارت)، اصلاح ماده ۳۰ لایحه دولت (زنان)	۲ ماده و ۵ حکم (فعالیت فرهنگی) ۲-۴ (وقف)، ۲-۵ (کتاب)، ۲۵ (مسجد)، ۱۲ (زیارت)، اصلاح ماده ۳۰ لایحه دولت (زنان) و زنان هر یک ۱ ماده، فضای مجازی	کمیسیون فرهنگی		
ماده (۲۵) بند «الف» و (۹۲) بندهای «۶» (فعالیت فرهنگی)، ۱-۷ (وقف)، ۱-۴ (وقف)، ۱-۵ (کتاب) و (۹۲) بند «۴» (وقف)، ماده (۹۲) بند «۵» (کتاب) و (۹۵) (مسجد)، ماده (۹۷) (زیارت) و ماده (۱۰۱) (زنان)، ماده زنان،	۲ ماده و ۵ حکم (فعالیت فرهنگی)، ۱-۷ (وقف)، ۱-۴ (وقف)، ۱-۵ (کتاب) و (۹۲) بند «۴» (وقف)، ماده (۹۲) بند «۵» (کتاب) و (۹۵) (مسجد)، ماده (۹۷) (زیارت) و ماده (۱۰۱) (زنان)، ماده زنان،	کمیسیون تلفیق، مصوب صحن علنی		

همچون سایر حوزه‌های فرهنگی در این حوزه‌ها نیز نمی‌توان از منطق برنامه‌ریزی مشخصی سخن گفت. با این حال سیاست واگذاری و حمایت‌های مالی و حقوقی همچنان بنیاد اصلی احکام تصویب شده در برنامه ششم توسعه در برنامه ششم را تشکیل می‌دهند.

در خصوص حوزه‌های وقف، کتاب، مسجد، زیارت تمرکز بر شناسایی نیازها و تأمین مالی در جهت رفع آنها بوده و در حوزه زنان تغییرات ساختاری و همچنین جهت‌گیری سیاستی مبتنی بر عدالت جنسیتی که در لایحه دولت پیشنهاد شده بود، به تصویب رسیده است.

تصویب ماده مرتبط با زنان در حالی صورت گرفته است که مفاد این پیشنهاد در برنامه جامع توسعه امور زنان و خانواده مندرج است و سند مذکور در ۱۳۹۲/۳/۲۲ به تصویب هیئت وزیران رسیده است. با این حال برنامه ششم به‌جای زمینه‌سازی برای اجرای سند مذکور، یک حکم سیاستی جایگزین پیشنهاد داده است.

جمع‌بندی نهایی

اگر بخواهیم به مسئله‌ای که در آغاز گزارش طرح شد بازگردیم و نشان بدهیم که چه سیاست‌هایی در سطح کلان فرهنگ مبنای احکام برنامه ششم قرار گرفته است، از تحلیل احکام برنامه ششم توسعه در لایحه دولت، مصوبات کمیسیون فرهنگی، تلفیق و صحن علنی نتایج زیر حاصل می‌شود:

سیاست قوه مجریه (دولت) مطابق احکام لایحه: واگذاری امور قابل واگذاری فرهنگی و صیانت از حق فعالیت فرهنگی در جامعه

سیاست قوه مقننه (مجلس شورای اسلامی): همراهی با سیاست واگذاری در کنار حمایت‌های مالی و حقوقی از حوزه‌های فرهنگی

به این ترتیب آنچه به‌عنوان برنامه ششم توسعه در حوزه فرهنگ مطرح شده است مجموعه‌ای از مجوزها و حمایت‌هاست که از سوی دولت و مجلس پیشنهاد و به تصویب نهایی رسیده است و بنابراین به معنای متعارف، برنامه محسوب نمی‌شود.

درواقع آنچه به‌عنوان لایحه دولت به مجلس ارائه شده است مجموعه‌ای از مجوزهای قانونی است که خود دولت نیز به آن اشاره کرده است و آنچه مجلس شورای اسلامی به این لایحه الحاق کرده است مجموعه‌ای از سازوکارهای حمایتی حقوقی و مالی است. در کنار این سازوکارها در برخی موارد مجلس تلاش کرده است تا با وضع اهداف کمی و همچنین مشخص ساختن جهت اقدامات دولت چارچوبی برای فعالیت‌های دولت در نظر بگیرد.

هر چند به‌نظر می‌رسد بیش از این خارج از مقدرات مجلس شورای اسلامی بوده و این حداکثر کاری است که می‌توان از این نهاد انتظار داشت اما در نهایت برنامه‌ها، به دستگاه‌های اجرایی واگذار شده است که احتمالاً باید در لایحه بودجه سالانه به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد. اما از آنجایی که در نظام بودجه ایران لوایح بودجه غیرعملیاتی است، این اتفاق در لوایح بودجه نیز به وقوع نمی‌پیوندد. در نتیجه برنامه‌های دستگاه‌ها مجموعه معماگونه‌ای از اقدامات است که معمولاً به‌عنوان گزارش عملکرد و هزینه‌کرد اعتبارات منتشر می‌شود و تنها مدیران دستگاه‌های اجرایی از آن اطلاع می‌یابند.

علیرغم این نکته در برخی حوزه‌های فرهنگی به‌خصوص حوزه‌هایی که ظرفیت درآمدزایی بالایی دارند نوعی اجماع و اتفاق نظر در سطح کلان حاکمیت وجود دارد. برای مثال حوزه گردشگری و تا حدودی ورزش از جمله این حوزه‌هاست. در این موارد نوعی همخوانی و هم‌راستایی کامل میان سیاست‌های کلی، لایحه پیشنهادی دولت و مصوبات مجلس شورای اسلامی وجود دارد. همچنین این حوزه‌ها به‌دلیل همین اجماع و اتفاق نظر دارای بیشترین سهم از مصوبات برنامه ششم در حوزه فرهنگ نیز هستند.

همان‌طور که در مقدمه گفته شد تحلیل بخش فرهنگی برنامه ششم باید در بستر تاریخی برنامه‌های

توسعه قبلی و سایر تحولات سیاستی کلان انجام شود. در همین بستر تاریخی مشخص می‌شود که بخش عمده فعالیت‌ها و خدمات فرهنگی در کشور توسط بخش غیردولتی تولید می‌شود و نظام سیاستگذاری صرفاً کنترل برخی ابزارهای توزیع همچون رادیو و تلویزیون دولتی و مجوزهای تولید و توزیع را در دست دارد. در سایر حوزه‌ها نیز نقش حاکمیت محدود به نظارت و کنترل و همچنین حمایت‌های یارانه‌ای می‌شود. دقیقاً به دلیل همین وضعیت است که دو سیاست واگذاری هر چیز قابل واگذاری و حمایت یارانه‌ای دو محور اصلی برنامه‌ریزی توسعه‌ای در حوزه فرهنگی شده است. به عبارت دیگر ظرفیت در اختیار دولت برای برنامه‌ریزی محدود است و در این شرایط نظام برنامه‌ریزی محدود به جهت‌دهی و کنترل‌های غیرمستقیم از طریق سازوکارهای مالی و حقوقی می‌شوند که درخصوص میزان این سیاست نیز تردیدهایی وجود دارد.

منابع و مأخذ

۱. لایحه احکام مورد نیاز برای اجرای برنامه ششم توسعه، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، ویرایش جدید، ۱۳۹۵.
۲. مصوبات کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۵.
۳. مصوبات کمیسیون تلفیق و صحن علنی مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۵.
۴. سیاست‌های کلی برنامه ششم ابلاغی رهبری، ۱۳۹۵.
۵. اخوان بهبهانی، علی و محسنیان، سیدعلی. اظهارنظر کارشناسی درباره: گزارش کمیسیون تلفیق در مورد لایحه برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (قسمت دوم و سوم مواد (۶۳) تا (۱۰۰)) مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۵.
۶. کلهر، فراهانی، ستاری‌فر و دیگران. اظهارنظر کارشناسی درباره: گزارش کمیسیون تلفیق در مورد لایحه برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (قسمت سوم - مواد (۱۰۱) تا (۱۱۶)) و (قسمت چهارم - مواد (۱۰۲) تا (۱۲۸))، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۵.
۷. کلهر، نوده فراهانی و دیگران. اظهارنظر کارشناسی درباره: گزارش کمیسیون تلفیق در مورد لایحه برنامه ششم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران (قسمت سوم - مواد (۱۰۱) تا (۱۱۶)) و (قسمت چهارم - مواد (۱۰۲) تا (۱۲۸))، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۵.
۸. نوده فراهانی، اسماعیل و نیازی، محمد. آسیب‌شناسی فرهنگی-اجتماعی خدمت نظام وظیفه در ایران، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۳.
۹. صالحی امیری، سیدرضا و عظیمی دولت‌آبادی، امیر. مبانی سیاستگذاری و برنامه‌ریزی فرهنگی، تهران: مجمع تشخیص مصلحت نظام، مرکز تحقیقات استراتژیک، چاپ سوم، ۱۳۹۱.
۱۰. پهلوان، چنگیز. فرهنگ‌شناسی (گفتارهایی در زمینه فرهنگ و تمدن)، تهران، انتشارات پیام امروز، چاپ اول، ۱۳۷۸.

مرکز پژوهش‌ها
مجلس شورای اسلامی

شماره مسلسل: ۱۵۴۸۵

شناسنامه گزارش

عنوان گزارش: نگاهی تحلیلی به برنامه ششم توسعه در حوزه فرهنگ (مقایسه تطبیقی لایحه دولت، مصوبات کمیسیون فرهنگی، کمیسیون تلفیق و قانون مصوب)

نام دفتر: مطالعات فرهنگی

تهیه و تدوین: سینا کلهر

همکار: صادق ستاری فرد

ناظر علمی: ایروان مسعودی اصل

متقاضی: سیداحسان قاضی زاده

ویراستار تخصصی: _____

ویراستار ادبی: _____

واژه‌های کلیدی:

۱. برنامه ششم توسعه

۲. فرهنگ و هنر

۳. ارشاد و تبلیغات

۴. صدا و سیما و ارتباطات جمعی

۵. تربیت بدنی و جوانان

۶. زنان و خانواده

تاریخ انتشار: ۱۳۹۶/۵/۲۱